

Plán sociálního začleňování Ostrava 2022–2027

Statutární město Ostrava

Září 2022

OSTRAVA!!!

Obsah

Obsah	2
Seznam zkratk.....	4
Úvod	6
Manažerské shrnutí	7
Východiska Plánu	9
Přístup k tvorbě strategie.....	10
Zařazení Plánu v rámci územního celku	11
Vazba na další strategické dokumenty.....	12
Vyhodnocení předchozího plánovacího cyklu	14
Analytická část.....	18
Představení města.....	19
Charakteristika sociálního vyloučení	22
Index sociální vyloučení	24
Bydlení	27
Prevence kriminality	32
Zaměstnanost	40
Dluhová problematika	48
Rodina	54
Participace	60
Zdraví.....	64
Syntetická analýza.....	71
Místní síť a její financování.....	74
Financování místní sítě	75
Návrhová část.....	79
Tvorba vize a strategických cílů	79
Přehled návrhové části	80
Globální indikátory sociálního začleňování	81
1 Bydlení	84
2 Prevence kriminality	86
3 Zaměstnanost a dluhová problematika	88
4 Rodina	90
5 Participace	92
6 Zdraví.....	93
Implementační část	97
Tvorba (revize) a schvalování Plánu	97
Implementace Plánu	98

Sledování a vyhodnocování Plánu	99
Řídící struktura implementace	100
Seznam zdrojů	101
Seznam obrazových příloh	103
Seznam grafů	103
Seznam tabulek	104

Seznam zkratek

Agentura – Odbor pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR

APK – Asistent prevence kriminality

ASZ – Agentura pro sociální začleňování

ČSÚ – Český statistický úřad

FSS – Fakulta sociálních studií

IP – Individuální projekt

KÚ – Krajský úřad

LF – Lékařská fakulta

MMO – Magistrát města Ostravy

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŘP – Městské ředitelství Policie ČR

MSK – Moravskoslezský kraj

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV – Ministerstvo vnitra

MZ – Ministerstvo zdravotnictví

NNO – Nestátní nezisková organizace

ORP – Obec s rozšířenou působností

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PnD – Přídavek na dítě

PnP – Příspěvek na péči

PO – Příspěvková organizace

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu

PS – Pracovní skupina

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

SMO – Statutární město Ostrava

SPSZ – Strategický plán sociálního začleňování

SPSZ – Strategický plán sociálního začleňování

SV – Sociální vyloučení

SVL – Sociálně vyloučené lokalita

TAP – Tematický akční plán

ÚMOb – Úřad městského obvodu

UoZ – Uchazeč o zaměstnání

ÚP – Úřad práce

ÚV – Úřad vlády

ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky

ZŠ – Základní škola

Úvod

Předložený Plán sociálního začleňování Ostrava 2022–2027 slouží jako dlouhodobý strategický dokument, který je pojat jako podrobný průvodce desítkami aktivit, které všechny směřují ke společnému cíli, což je zmírnění sociálního vyloučení ve městě Ostrava.

Problematika sociálního vyloučení je velmi komplexní, mnohdy těžko uchopitelná. Sociálně vyloučenou osobou se může stát téměř každý, neboť jedna náhlá negativní událost v životě zpravidla ovlivní příchod další, čímž se jedinec dostává stále hlouběji do sociální krize. Sociálně vyloučení se tak stávají ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám a nemají dostatek kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu.

Tento dokument přistupuje ke zmírnění sociálního vyloučení ve dvou rovinách. Za prvé představuje postupy, které koordinují aktivity celé řady aktérů, aby vytvořily provázaný, vzájemně se doplňující a posilující celek. Během následujícího období tak bude nastolovat agendu zainteresovaných odborů Magistrátu města Ostravy, městských obvodů, nestátních neziskových organizací a dalších partnerů.

Plán dále slouží jako podklad pro čerpání prostředků z operačních programů Evropských strukturálních fondů, z nichž bude značná část uvedených opatření financována.

Na tomto místě patří velké díky všem, kteří se aktivně podíleli na tvorbě strategického dokumentu. Jeho tvorba byla svázána s přípravou dalších strategických materiálů, což vyžadovalo vzájemnou koordinaci a spolupráci všech zapojených partnerů.

Manažerské shrnutí

Plán sociálního začleňování Ostrava 2022–2027 (dále jen „Plán“) představuje **strategicko-koncepční dokument s platností do roku 2027**, který navazuje na předchozí spolupráci s Odborem (Agenturou) pro sociální začleňování. Cílem Plánu je vytvoření dlouhodobého rámce, který s přispěním všech důležitých aktérů povede ke zlepšení situace sociálního vyloučení na území města.

Plán vznikl od prosince 2021 do srpna 2022 a je rozdělen do čtyř kapitol – **úvodu a analytické, návrhové a implementační části**. Na tvorbě Plánu se podíleli členové vybraných pracovních skupin komunitního plánování, prevence kriminality, sociálního bydlení a zástupci takzvaného **Lokálního partnerství** zahrnujícího aktéry z řad veřejné správy i neziskových organizací. Na odbornou stránku dohlíží garanti témat sociálního začleňování, koordinaci zapojených aktérů zajišťuje manažer sociálního začleňování ve spolupráci s lokálním konzultantem Agentury.

Plán obsahuje šest tematických oblastí: **bydlení, prevence kriminality, zaměstnanost a dluhová problematika, rodina, participace a zdraví**. V [analytické části](#) jsou ke každé z nich uvedeny související strategické dokumenty, popisy cílových skupin, hlavní analytická zjištění a trendy a inspirace. Veškeré vstupní informace shrnuje syntetická analýza. Data jsou přednostně uváděna k 31. 12. daného roku nebo dle dostupnosti.

Stěžejní částí je [návrhová část](#), jež doplňuje šest tematických oblastí o **dlouhodobé vize a strategické cíle** vedoucí ke komplexnímu řešení sociálního vyloučení.

Podporovat domácnosti v bytové nouzi při řešení jejich bytové situace Předcházet riziku ztráty bydlení Rozvíjet kapacity sociálního bydlení	Vytvářet bezpečné prostředí k životu na individuální, komunitní a společenské úrovni	Zvyšovat kompetence pro uplatnění na trhu práce a snižovat nezaměstnanost strukturálně ohrožených skupin Snižovat počet osob v exekuci a předcházet vzniku této situace
1 Bydlení	2 Prevence kriminality	3 Zaměstnanost a dluhová problematika
 Plán sociálního začleňování Ostrava 2022–2027: 6 témat – 12 strategických cílů		
4 Rodina	5 Participace	6 Zdraví
Vytvářet bezpečné a podnětné prostředí pro vývoj dětí a mládeže a přispívat ke zvyšování školní úspěšnosti Posilovat a modernizovat infrastrukturu sociálních služeb	Zapojovat obyvatele města do řešení problematiky sociálního vyloučení, života komunity a správy věcí veřejných Vytvářet prostor ke sdílení zkušeností a informací o tématech sociálního vyloučení	Zvyšovat dostupnost zdravotní péče a mezioborovou spolupráci Rozvíjet kompetence v oblastech podpory zdraví

Výše uvedené cíle **rozvíjejí také další strategické materiály města**, jedná se především o Strategii prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2023–2027, 6. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2023–2026, které vznikaly souběžně s Plánem, Koncepcí sociálního bydlení statutárního města Ostravy a Strategií vzdělávání města Ostravy 2030.

K popisu jednotlivých oblastí byly využity různé typy kontextových indikátorů. Ty nejpodstatnější z nich byly označeny jako **globální indikátory sociálního vyloučení** a slouží jednak k popisu stavu sociálního vyloučení, ale také k vyjádření očekávaného zlepšení, k němuž přispěje i tento Plán.

Globální indikátory sociálního vyloučení		
Název indikátoru	Počáteční hodnota (rok, území)	Očekávaná hodnota/trend 2027
Index sociálního vyloučení	21 (2021)	Méně než 16
Počet segregovaných základních sídelních jednotek (v červené zóně)	11 (2020, Ostrava)	Pokles
Počet sociálních bytů	589 (1. pol. 2021, Ostrava)	Minimálně 700
Počet domácností v bytové nouzi	cca 3 100 (2020, Ostrava)	Pokles o 500
Index kriminality	174 (2021, Ostrava)	Pokles v pořadí krajských měst
Počet trestných činů spáchaných osobami mladšími 18 let	161 (2021, územní obvod Ostrava)	Pokles
Podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců	2,94 % (12/2021, okres Ostrava-město)	Pokles pod krajskou hodnotu
Podíl exekvovaných osob	13,45 % (2021, Ostrava)	Pokles pod krajskou hodnotu
Počet osob v insolvenční	4 667 (2021, Ostrava)	Zvýšit o 500
Počet dětí odebraných z péče rodičů	199 (Ostrava, 2021)	Pokles
Podíl předčasných odchodů ze vzdělávání	7,57 % (školní rok 2020/21, Ostrava)	Pokles pod krajskou hodnotu

[Implementační část](#) popisuje, kdo a jak je zapojen do realizace Plánu a jakým způsobem se strategické cíle prostřednictvím **Akčního plánu** propisují do specifických cílů a konkrétních aktivit. Plán bude průběžně vyhodnocován ve formě každoroční **Zprávy o naplňování Plánu** obsahující popis stavu sociálního vyloučení a dopadů realizovaných aktivit na osoby z cílových skupin.

Východiska Plánu

Spolupráce mezi statutárním městem Ostrava a Agenturou byla zahájena v roce 2015, kdy oba subjekty podepsaly memorandum o spolupráci, čímž město přistoupilo ke koordinovanému přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám. V období 2018 až 2021 se typ spolupráce mezi oběma subjekty změnil z intenzivní komplexní podpory na vzdálenou dílčí podporu, přičemž stěžejním tématem k řešení byla oblast bydlení.

V létě 2021 se vedení města dohodlo na pokračování spolupráce s Agenturou, což stvrdilo schválením nového memoranda o spolupráci v květnu 2022 vycházejícího z nové metodiky koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení 2021+. Jeho součástí je popis spolupráce sociálního začleňování, který mimo jiné definuje tematické zaměření spolupráce a podobu strategických dokumentů na období do roku 2027.

Obrázek 1 Schéma spolupráce

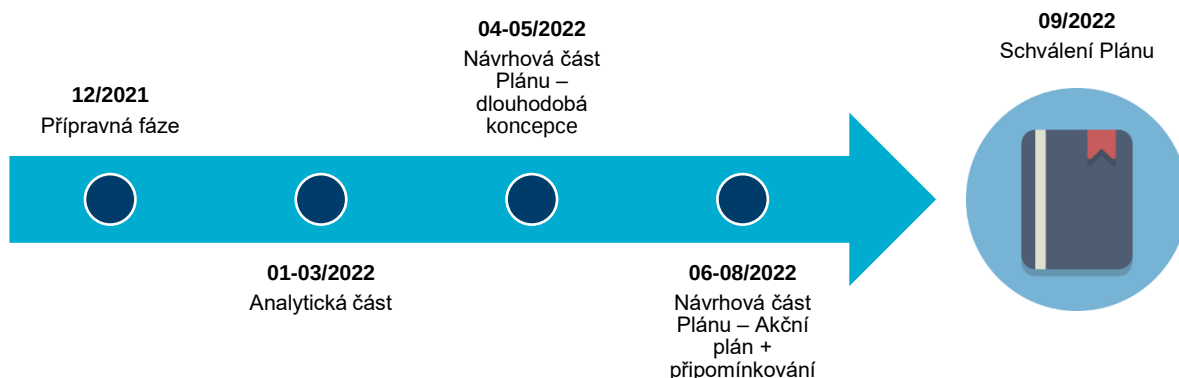
Zdroj: Agentura (vlastní zpracování)

Na základě vzájemné dohody ukotvené v popisu spolupráce vznikl tento strategický dokument – Plán sociálního začleňování Ostrava 2022–2027 (dále jen „Plán“). Jedná se o zastřešující strategicko-koncepční dokument s platností do roku 2027. Plán je po vzájemné dohodě mezi městem a Agenturou zaměřen na šest tematických oblastí: **bydlení, prevence kriminality, zaměstnanost a dluhová problematika, rodina, participace a zdraví**. Plán mapuje současnou situaci ve městě a vytyčuje vize a cíle, které je třeba splnit ke zlepšení stávající situace. Součástí tohoto Plánu je prováděcí dokument (Akční plán) uvádějící konkrétní opatření a aktivity, odpovědnosti aktérů a alokační zdroje.

Tvorba Plánu probíhala od prosince 2021 do srpna 2022 a byla navázána na tvorbu dalších dvou strategických materiálů, a to **Strategie prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2023–2027** a **6. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2023–2026**. Aby docházelo k přenosu informací mezi koordinátory všech strategií, byla zřízena **pracovní skupina nositelů strategií** pod vedením vedoucího odboru sociálních věcí a zdravotnictví.

Výslednou podobu Plánu projednává a schvaluje Rada i Zastupitelstvo města Ostravy, a to společně s návrhem Akčního plánu.

Obrázek 2 Fáze plánovacího procesu

Zdroj: vlastní zpracování

Přístup k tvorbě strategie

Před zahájením tvorby Plánu se zpracovatelský tým shodl na několika principech, se kterými ke své práci na jeho přípravě a realizaci bude přistupovat. Tyto principy budou členové týmu uplatňovat jak při interních přípravách dokumentu, tak při komunikaci směrem navenek vůči partnerům participujícím na výsledné podobě plánu, vedení města a jeho politické reprezentaci i veřejnosti.

Obrázek 3 Principy tvorby a realizace Plánu

Upřímnost a autenticita

Ke všem partnerům budeme přistupovat jako k sobě rovným. Při setkáních vytvoříme přátelský prostor k diskuzi.

Růst zespodu

Změna přichází zespodu, stejně jako ty nejlepší nápady. Nechme se jimi inspirovat. Veškeré podněty zapisujeme a promýšlíme jejich uskutečnitelnost.

Individuální přístup

Každý partner je jiný, má jedinečné potřeby, kterým je třeba naslouchat a respektovat je. Zajistíme, aby každý měl prostor se dostatečně vyjádřit.

Přímá komunikace

Osobní setkání či hovor dokáží vyřešit problémy snáze a rychleji než vyčerpávající oficiální korespondence. O všech zásadních krocích informujeme otevřeně a včas.

Zdroj: vlastní zpracování

Zařazení Plánu v rámci územního celku

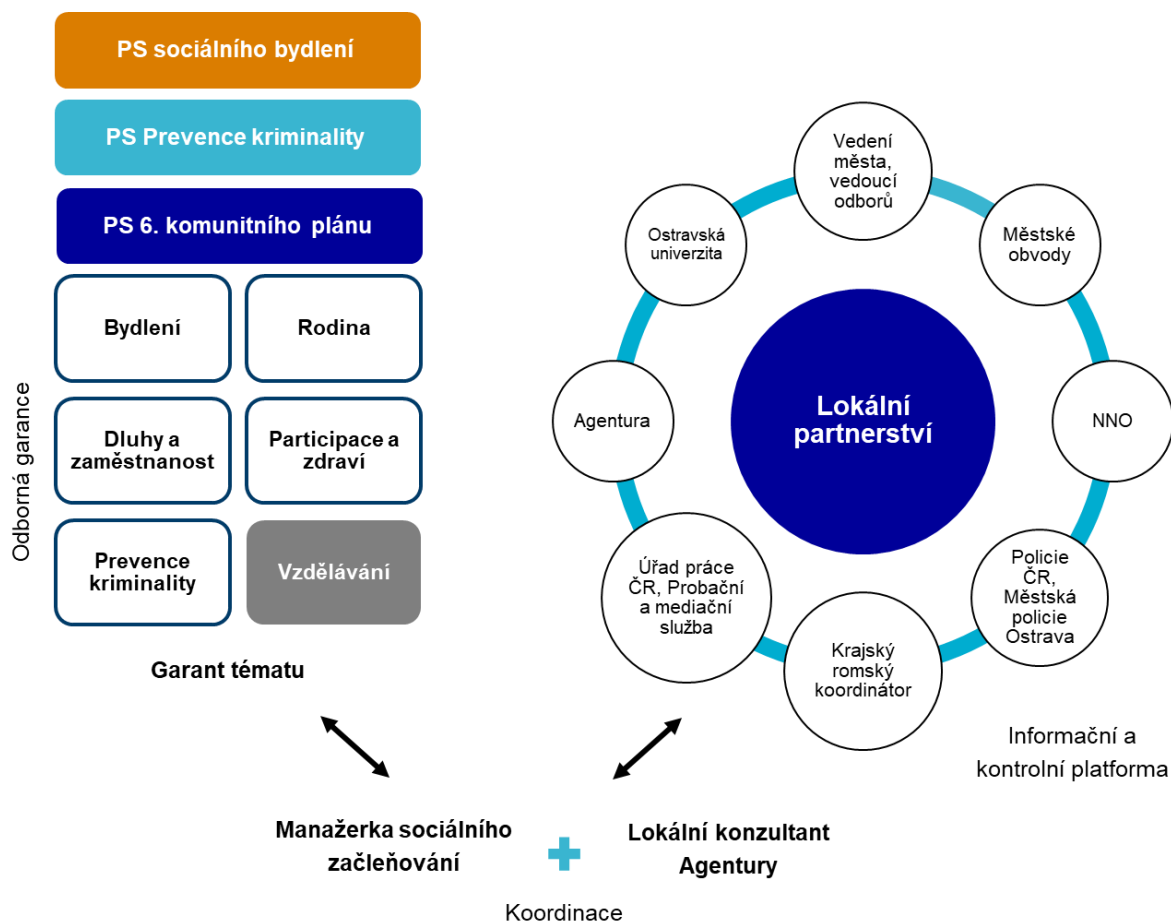
Organizační platformou pro spolupráci mezi statutárním městem Ostrava a Agenturou je **Lokální partnerství**, které je tvořeno zástupci města, Agentury, organizací zajišťujících poskytování sociálních služeb a aktivity sociálního začleňování, Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, Ostravské univerzity, Úřadu práce ČR, Policie ČR a Městské policie Ostrava. Lokální partnerství je **zřízeno náměstkem primátora**, který zároveň jmenuje jeho členy.

Úkolem Lokálního partnerství je zejména projednávání návrhů strategických a koncepčních materiálů, výstupů analytických prací, monitoringu a evaluací, dále vyhodnocování plnění Plánu, sledování a vyhodnocování vývoje sociální situace a potřeb ohrožených a sociálně vyloučených obyvatel žijících na území města. Činnost Lokálního partnerství je blíže popsána v jednacím řádu a příslušném statutu.

Vedle Lokálního partnerství město nominuje **garanty jednotlivých tematických oblastí sociálního začleňování**, což jsou pracovníci magistrátu, kteří se zvoleným tématem profesně zabývají. Garanti spolupracují se stávajícími platformami a pracovními skupinami (např. pracovními skupinami komunitního plánování, pracovní skupinou Zaměstnanost, pracovní skupinou sociálního bydlení, pracovními skupinami prevence kriminality).

Za koordinaci všech aktérů zodpovídá **koordinátor sociálního začleňování**, který je pracovníkem odboru sociálních věcí a zdravotnictví a který úzce spolupracuje s **lokálním konzultantem Agentury** působícím na území města. Koordinátor sociálního začleňování je zároveň součástí manažerského týmu komunitního plánování, členem pracovní skupiny sociálního bydlení i prevence kriminality.

Obrázek 4 Schéma aktérů zapojených do spolupráce

Zdroj: vlastní zpracování

Vazba na další strategické dokumenty

Při tvorbě Plánu byly zohledněny cíle vyplývající ze strategických dokumentů na úrovni města a z relevantních národních strategií. Na úrovni města materiál synergicky rozvíjí či doplňuje následující strategické materiály:

- **6. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2023–2026,**
- **Strategie prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2023–2027,**
- **Koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy,**
- **Akční plán koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024,**
- **Koncepce rodinné politiky města Ostravy na období 2019–2022,**
- **Strategie vzdělávání města Ostravy 2030.**

Zároveň je Plán zpracováván v souladu se **Strategickým plánem rozvoje statutárního města Ostravy 2017–2023 (FajnOva)**, který byl východiskem pro všechny výše uvedené strategické dokumenty města.

Plán taktéž bere v potaz dokument, který se zaměřuje na oblast sociálního bydlení:

- **Tematický akční plán pro oblast sociálního bydlení ve městě Ostrava pro období 2019–2022.**

V neposlední řadě je tento materiál v souladu s následujícími nadřazenými dokumenty:

- **Strategie sociálního začleňování 2021–2030,**
- **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030,**
- **Strategie podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2021–2027.**

Vzájemné vztahy mezi dokumenty města a jednotlivými tematickými oblastmi Plánu zachycuje níže uvedené schéma. Pokud je v něm naznačena vazba mezi tematickou oblastí a strategickým dokumentem, znamená to, že daný strategický materiál posloužil jako podklad při tvorbě analýzy v související tematické oblasti.

Zásadními dokumenty byly především **6. Komunitní plán** a **Strategie prevence kriminality**, jejichž tvorba probíhala ve stejném období jako sestavení Plánu. Potřeby lokálních partnerů, které byly při práci na obou dokumentech zjištěny, posloužily k návrhu strategických cílů i některých opatření obsažených v Plánu. V oblasti bydlení sehrála podobnou úlohu již dříve vytvořená **Koncepce sociálního bydlení spolu s akčním plánem**.

Tabulka 1 Vazby mezi strategickými dokumenty

Plán sociálního začleňování

Tematické oblasti	Bydlení	Prevence kriminality	Rodina	Zaměstnanost a dluhová problematika	Zdraví
	Participace				

Vazba na strategické dokumenty města

Fajnova – Strategický plán rozvoje města Ostravy	6. Komunitní plán (vybrané oblasti) ¹	Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení	Protidrogová prevence	Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení	Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení	Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení
		Romské etnikum	Romské etnikum	Romské etnikum	Romské etnikum	Romské etnikum
		Děti a rodina		Děti a rodina		Občané s duševním onemocněním a psychosociálními obtížemi
		Senioři	Senioři	Občané s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením		Senioři
			Ano	Ano	Ano	
	Strategie prevence kriminality					
	Koncepce sociálního bydlení	Ano				
	Koncepce rodinné politiky	Ano		Ano		
	Strategie vzdělávání			Ano		

Zdroj: vlastní zpracování

¹ V tabulce jsou vyznačeny pouze ty oblasti 6. Komunitního plánu, které byly pro danou tematiku oblast stěžejní. Přihlédnuto však bylo k potřebám členů všech pracovních skupin.

Vyhodnocení předchozího plánovacího cyklu

První strategický plán v oblasti sociálního začleňování vycházející ze spolupráce s Agenturou vznikl v roce 2015. Zmíněný dokument se zabýval pěti tematickými oblastmi včetně vzdělávání. V roce 2019 postoupila spolupráce do fáze vzdálené dílčí podpory, v jejímž rámci byl vytvořen akční plán zaměřený na oblast sociálního bydlení s platností do roku 2022.

V průběhu spolupráce postupně vznikly následující strategické dokumenty:

- Strategický plán sociálního začleňování Ostrava 2015–2018²,
- **Tematický akční plán pro oblast sociálního bydlení ve městě Ostrava pro období 2019–2022³ (aktuálně platný).**

V roce 2020 byla sepsána hodnotící zpráva s názvem **Evaluační zpráva Ostrava⁴**, v níž byla zhodnocena spolupráce mezi Agenturou a městem v období 2015–2020. Zpráva se zaměřila na oblasti **prevence kriminality a rodiny a zdraví**. Jejím výstupem byla mimo jiné následující zjištění a doporučení:

- V oblasti **prevence kriminality** byly úspěšně realizovány aktivity na podporu asistentů prevence kriminality a spolupráce jednotlivých aktérů (multidisciplinární týmy). Ke zlepšení situace přispěla také realizace komunitní práce.
- V oblasti **rodiny a zdraví** byla podpořena činnost terénních sociálních pracovníků, adresná podpora rodin z agendy SPOD, kdy došlo k propojení spolupráce neziskových organizací a OSPOD. Pozitivně byl hodnocen vznik koncepce rodinné politiky. Rozvíjena byla zdravotní gramotnost rodin žijících v sociálně vyloučených lokalitách, nebo žen pracujících v sexbyznysu. Aktivity zacílené na zdravotně-sociální prevenci po skončení projektů pokračovaly jen omezeně. Na tuto agendu částečně navázal projekt Státního zdravotního ústavu.
- Některé priority strategického plánu zůstaly nenaplněny, například priorita zaměřená na problematiku domácího násilí. Dlouhodobým problémem zůstává nízký počet asistentů prevence kriminality vzhledem k velikosti města.

V roce 2020 byla také zpracována **Finální zpráva z monitoringu naplňování opatření SPSZ Ostrava 2015–2018 prostřednictvím realizovaných projektů⁵**. Jejím účelem bylo zhodnocení dopadů projektů vzešlých ze strategického plánu. Hodnocen byl jejich dopad na naplňování strategických cílů, ale i na situaci cílových skupin. Z výstupů zprávy vyplývají následující data.

² Dostupný z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Strategicky-plan-socialniho-zaclenovani_Ostrava.pdf

³ Dostupný z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Ostrava_TAP_Soci%C3%A1ln%C3%AD-bydlen%C3%AD_ZOR7.pdf

⁴ Dostupná z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Ostrava_EZ_ZOR10.pdf

⁵ Dostupná z: <https://socialniveci.ostrava.cz/wp-content/uploads/2021/02/Finalni-zprava-z-monitoringu-naplnovani-opatreni-SPSZ-OSTRAVA-2015-2018-prostrednicvim-realizovanych-projektu-1.pdf>

Tabulka 2 Přehled vybraných výstupů z finální zprávy z monitoringu

Téma	Informace o projektech	Dopady projektů
Bydlení	9 projektů 6 realizátorů - leden 2016 až prosinec 2019 52,4 mil. Kč 2 504 podpořených osob	- Schválení koncepce sociálního bydlení v roce 2017. 451 nových sociálních bytů. - Vznik krizového bydlení. 650 osob podpořeno v bydlení. 402 domácností si udrželo bydlení aspoň 6 měsíců. - Posílení komunitního soužití v Ostravě-Kunčičkách. 590 osob bez střechy navázáno na ambulantní službu. 257 osobám bez střechy poskytnuta zdravotní pomoc, 176 osobám zajištěn praktický či odborný lékař.
Rodina a zdraví	6 projektů 5 realizátorů - říjen 2016 až duben 2020 36,4 mil. Kč 1 089 podpořených osob	- Schválení koncepce rodinné politiky v roce 2018. 170 osob se zmapovanými dluhy, 180 zastavených exekucí, 22 schválených návrhů na oddlužení. 84 případů zabránění umístění dětí do náhradní rodinné péče. 59 dětí s pravidelnou přípravou do školy. 120 osob registrováno u praktického lékaře, 61 u stomatologa. 79 proočkovaných dětí, 32 docházelo na preventivní prohlídky.
Zaměstnanost	7 projektů 7 realizátorů - červen 2016 až květen 2020 22,5 mil. Kč 801 podpořených osob	73 osob nastoupilo do zaměstnání. 46 osob nastoupilo na tréninkové pracovní místo, 35 jej úspěšně absolvovalo. - Vznik 1 sociálního podniku. 51 osob získalo nové profesní kompetence. 96 osob absolvovalo motivační kurz. 32 osob s individuálním plánem rozvoje.
Prevence kriminality	6 projektů 6 realizátorů - říjen 2016 až únor 2020 26,5 mil. Kč 1 971 podpořených osob	- Zajištění 6 asistentů prevence kriminality, 1 018 zjištěných přestupků. 25 veřejných jednání a 152 zapojených účastníků. 24 podpořených dětí v péči sociálních kurátorů, pracovníků probační a mediační služby, zařízení ústavní výchovy. 135 osob po výkonu trestu zaznamenalo posun při integraci a vstup na trh práce. 668 podpořených osob z oblasti poskytování sexuálních služeb, 142 osob navázaných na další službu. 456 podpořených osob využívajících služeb harm reduction. 226 propojených na další služby.

Zdroj: Finální zpráva z monitoringu naplňování opatření SPSZ Ostrava 2015–2018 prostřednictvím realizovaných projektů (vlastní zpracování)

Schválený **Tematický akční plán (TAP)** obsahuje dva obecné cíle, které se dále člení do specifických cílů. Stěžejním opatřením TAP je realizace projektu s názvem **Sociální bydlení ve městě Ostrava**⁶, který probíhá do 31. 10. 2022. Jeho cílem je „budování systému sociálního bydlení na území statutárního města Ostravy“ a „ukotvení Magistrátu města Ostravy jako centrálního aktéra v oblasti bydlení a poskytovatele sociální práce“. Finální zhodnocení TAP i projektu proběhne ke konci roku 2022.

⁶ INFORMACE O PROJEKTU MĚSTA: Sociální bydlení ve městě Ostrava. In: *Sociální věci Ostrava* [online]. Ostrava [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/bydleni/socialni-bydleni-ve-meste-ostrava/>

Analytická část

**Já s maminkou pečeme rády
cukroví. Společně je to
nejlepší.**

Michaela, 16 let

Analytická část

V této části Plánu jsou shrnuta důležitá zjištění, která posloužila k určení vize a strategických cílů definovaných v návrhové části.

Analýza se skládá ze dvou okruhů, a to z obecné části, která se věnuje základnímu popisu města a sociálního vyloučení v něm, a z tematické části, která zahrnuje šest oblastí sociálního vyloučení – **bydlení, prevence kriminality, zaměstnanost a dluhová problematika, rodina, participace a zdraví.**

Tabulka 3 Struktura analytické části

	Část	Obsah
Obecná část	Představení města	Představuje základní údaje o městě a jeho obyvatelích.
	Charakteristika sociálního vyloučení	Popisuje charakter sociálního vyloučení ve městě.
	Index sociálního vyloučení	Představuje vývoj indexu sociálního vyloučení, který popisuje základní socioekonomické ukazatele sociálního vyloučení.
	Místní síť služeb (uvedeno v závěru)	Charakterizuje existující služby a aktivity podílející se na sociálním začleňování, včetně jejich financování.
Tematická část – 6 oblastí	Východiska	Uvádí zdrojové dokumenty (dílčí analýzy, strategické a koncepční dokumenty), které posloužily k sestavení analýzy a tvorbě návrhové části.
	Hlavní zjištění	Obsahuje zásadní zjištění charakterizující výchozí stav v dané oblasti.
	Trendy a inspirace	Uvádí dlouhodobé trendy sledované na celorepublikové úrovni či inspiraci vycházející z nadřazených koncepčních dokumentů a výzkumů.
	Syntetická analýza	Shrnutí hlavních zjištění sloužící k tvorbě návrhové části. Rovněž lze využít jako manažerské shrnutí.

Zdroj: vlastní zpracování

Představení města

Statutární město Ostrava se nachází v severovýchodní části České republiky u hranic s Polskem a nedaleko hranic Slovenska. V současné době je správním i kulturním centrem regionu a metropolí Moravskoslezského kraje.

Statutární město Ostrava se vyznačuje specifickým fungováním místní samosprávy. Skládá se z **23 městských obvodů**, které požívají jisté míry autonomie a disponují například i bytovým fondem. V některých případech realizují městské obvody vlastní sociální či bytovou politiku, která může být odlišná od magistrátní. Rozlohou největším městským obvodem je Slezská Ostrava, nejlidnatějším je městský obvod Ostrava-Jih.

Obrázek 5 Statutární město Ostrava a jeho městské obvody

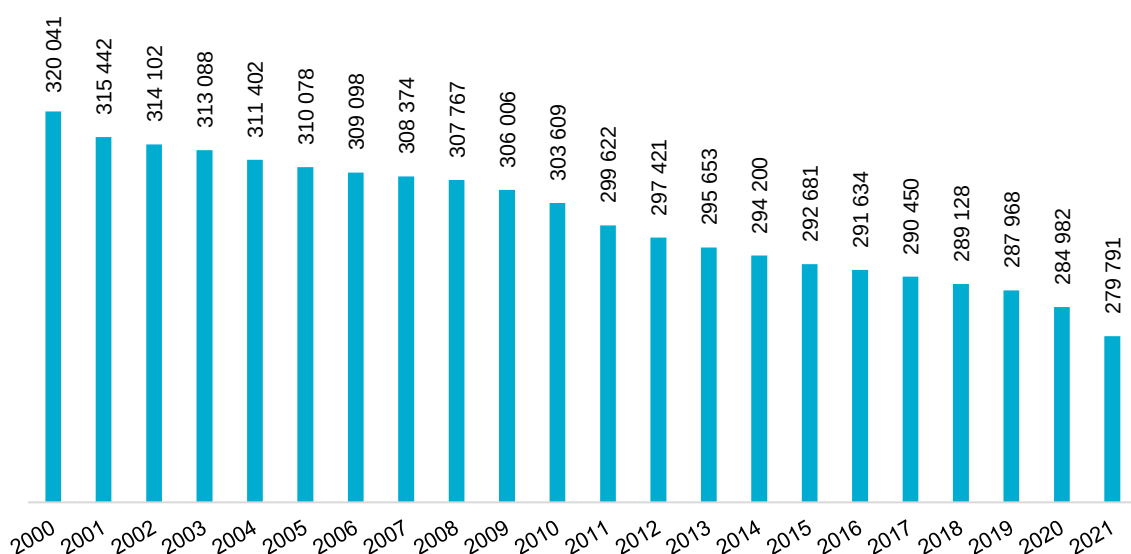

Zdroj: Statutární město Ostrava

Na konci roku 2021 činil počet obyvatel Ostravy **279 791**. Zároveň bylo k 1. 1. 2022 evidováno na území města 11 740 cizinců⁷.

⁷ POČET OBYVATEL PŘIHLÁŠENÝCH K POBYTU NA ÚZEMÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY KE DNI 01.01.2022. In: Ostrava [online]. Ostrava [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/hledam-informace/aktualni-informace/pocet-obyvatel-ve-spravnim-obvodu-statutarniho-mesta-ostravy/Obvodyfinal.pdf>

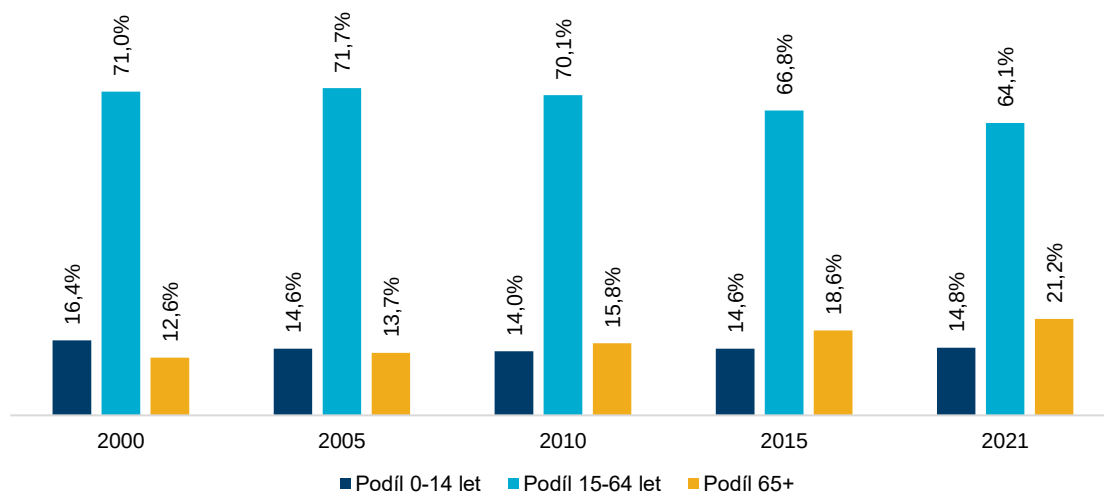
Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v Ostravě k 31. 12. příslušného roku

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Počet obyvatel města dlouhodobě klesá. V období 2000–2021 došlo k **poklesu počtu obyvatel o přibližně třicet pět tisíc**. Ostravu tak lze podle Rumpela a Slacha (2012) označit jako **pomalou a mírně se „smršťující“ město**, za nímž stojí zejména proces deindustrializace. Tento pokles se dosud neprojevil negativně na změnách fyzické struktury města jako celku. Nicméně lze očekávat, že vnitřní město a další méně atraktivní části Ostravy budou ztrácet obyvatelstvo i nadále, což bude mít negativní vliv na stav budov a návazné sítě v některých částech města a následně i na image metropole.

Graf 2 Vývoj věkové struktury obyvatel města Ostravy k 31. 12. příslušného roku

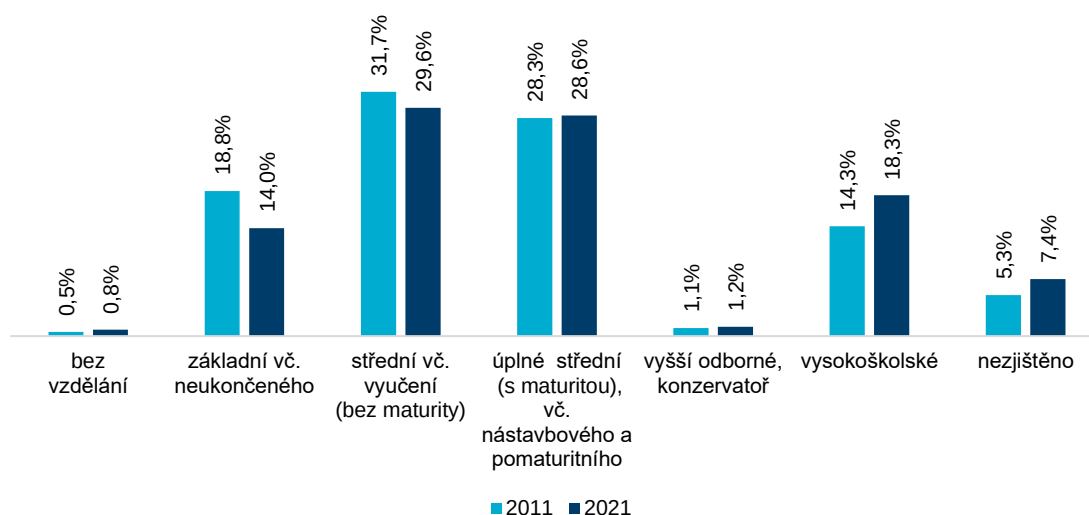
Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

V Ostravě je pozorován **trend stárnutí obyvatel**, který se odehrává i na národní úrovni. V období 2000–2021 vzrostl podíl složky obyvatel starších šedesáti pěti let o více než osm procentních bodů, zatímco podíl obyvatel v aktivním věku se proporcčně snížil.

Podle Prognózy vývoje počtu a věkové struktury obyvatelstva statutárního města Ostravy na období 2017–2040 se může počet obyvatel v Ostravě **v roce 2040 pohybovat mezi 290 tisíci (optimistická**

varianta) a 253 tisíci (pesimistická varianta). (Akční plán sociálního bydlení, 2021) Podle Rumpela a Slacha (2012) **vzroste zejména složka obyvatel nad 70 let**, což bude mít významný dopad na regionální ekonomiku. Odborníci rovněž prognózuji přírůstek populace v sociální skupině „nižší třídy“ (bez vzdělání či se základním vzděláním, s nízkým příjmem). (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Graf 3 Vzdělanostní struktura obyvatel starších 15 let v Ostravě

Zdroj: ČSÚ – SLDB 2011 a 2021 (vlastní zpracování)

Ze sčítání lidu, domů a bytů uskutečněného v roce 2021 vyplývá, že v Ostravě oproti roku **2011 klesl o více než čtyři procentní body podíl osob se základním vzděláním na 14,0 %** (12,5 % v ČR). Na druhé straně **vzrostl podíl osob s vysokoškolským vzděláním o čtyři procentní body na 18,3 %** (17,6 % v ČR). Podobný trend byl sledován i na celorepublikové úrovni.

Pokud jde o nárůst počtu osob s vysokoškolským vzděláním, nebyl v období 2011 až 2021 v rámci krajů rozvrstven rovnoměrně. Nejvyšší přírůstky byly registrovány ve Středočeském kraji (+57,6 %), Jihomoravském kraji (+41,6 %) a Praze (+ 41,1 %). V Moravskoslezském kraji byl tento přírůstek druhý nejnižší (+30,5 %).⁸ Pokud podobný trend bude pokračovat i nadále, **hrozí prohloubení sociodemografických rozdílů mezi regiony.**

⁸ Vzdělání. Sčítání 2021 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vzdelani>

Charakteristika sociálního vyloučení

Na území města je možno vymezit **13 sociálně vyloučených lokalit**⁹ (v tomto čísle nejsou zahrnuty ubytovny), které se nacházejí v městských obvodech Mariánské Hory a Hulváky, Moravská Ostrava a Přívoz, Ostrava-Jih, Poruba, Radvanice a Bartovice, Slezská Ostrava, Vítkovice. V lokalitách se vyskytují jednak obecné problémy, jako jsou špatný stav nemovitostí, zadluženost či nezaměstnanost obyvatel, tak i problémy jedinečné pro dané místo. Těmi může být například zhoršená dostupnost občanské vybavenosti či veřejné dopravy.

K popisu míry sociálního vyloučení na území města lze rovněž využít výstupy aplikace Lokality sociálního vyloučení a segregace¹⁰. Mapa Lokalit sociálního vyloučení a rezidenční segregace využívá pro identifikaci lokalit informace o lokalizaci obyvatel, kteří jsou příjemci příspěvku na živobytí (společně posuzované osoby pro poskytnutí příspěvku na živobytí) v základních sídelních jednotkách. Mapa pracuje se čtyřmi kategoriemi míry segregace, z toho je nízká míra v pořádku (v mapě lokality bez barevného označení) a tři míry koncentrace poukazující na míru ohrožení dané lokality segregací – střední (žluté označení), vysoká (oranžové označení) a extrémní (červené označení).

Statutární město Ostrava je celkem členěno do **264 základních sídelních jednotek**. V roce 2020 jich mělo 46 vyšší míru koncentrace sociálního vyloučení, z toho mělo 28 střední míru (žluté označení), 7 vysokou míru (oranžové označení) a **11 extrémní míru (červené označení)**.

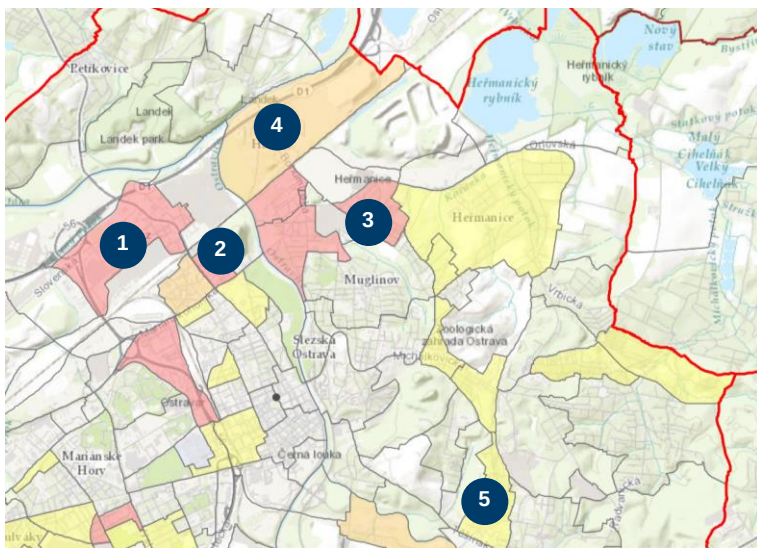
Aby byla zajištěna lepší čitelnost použitých výstupů, bylo území města rozděleno do tří částí, do nichž byly zakresleny body označující třináct sociálně vyloučených lokalit. Legenda vedle názvu lokality obsahuje také odhady počtu obyvatel, kteří v dané lokalitě žijí.

⁹ Sociálním vyloučením se dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů rozumí vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.

Informace o počtu sociálně vyloučených statistik vycházejí z interního šetření prováděného Odborem sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

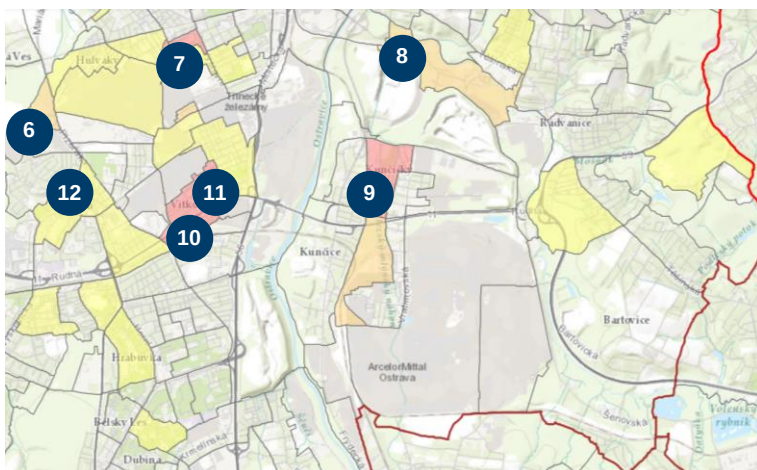
¹⁰ Interaktivní online mapová a datová aplikace „Lokality sociálního vyloučení a segregace“ je jedním z výstupů projektu „Vývojová dynamika segregace a sociálního vyloučení v území“ podpořeného Technologickou agenturou ČR v rámci programu Éta (č. projektu TL02000479). Lokality sociálního vyloučení a segregace byly vymezeny na základě „Metodiky identifikace lokalit segregace“ připravené v rámci projektu TA ČR. Pro identifikaci lokalit byly využity detailní informace o lokalizaci obyvatel, kteří jsou příjemci příspěvku na živobytí (jde o takzvané společně posuzované osoby pro poskytnutí příspěvku na živobytí – SPO PNZ), v základních sídelních jednotkách. Vymezení lokalit je provedené s platností k 1. 1. 2021 a zohledňuje hodnocení stavu k 31. 12. 2020 a zároveň hodnocení situace za období dvou let, tj. 2019-2020.

Severovýchod města

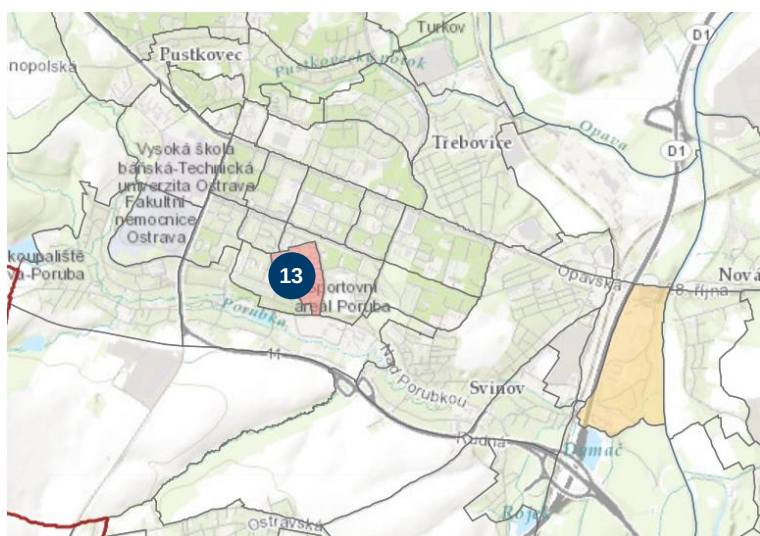
1. SVL zadní Přívaz (1 000 osob)
2. SVL Cihelní, Jílová a okolí (750 osob)
3. SVL Liščina (250 osob)
4. SVL Hrušov (190 osob)
5. SVL Radvanice – Trnkovecká, Pátova (110 osob)

Střed a jihovýchod města

6. SVL Bedříška (80 osob)
7. SVL Červený kříž (80 osob)
8. SVL Počáteční (70 osob)
9. SVL Kunčičky (1 500 až 2 000 osob)
10. SVL Sirotčí (700 osob)
11. SVL Zengrova, Erbenova, Tavičská, Nerudova (800 osob)
12. SVL SOIVA (350 osob)

Západ města

13. SVL Dělnická a Skautská (cca 1 500 osob)

Zdroj: Lokality sociálního vyloučení a segregace (arcgis.com); statutární město Ostrava (vlastní zpracování)

Problémovou oblastí v Ostravě jsou taktéž ubytovny. Ubytování tohoto typu bylo dříve převažující měrou orientováno na krátkodobé či střednědobé ubytování dělníků; změnilo však svůj charakter na dlouhodobé ubytování pro celé rodiny. Kapacity a prostorové dispozice ubytoven však tomu mnohdy nejsou uzpůsobeny. Sociální zařízení a kuchyňky zde bývají společné a nevyhovující. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Údaje o kapacitách a obsazenosti v ubytovnách se liší, avšak orientačně lze uvést 27 ubytoven se schváleným provozním řádem¹¹. Důležitým hlediskem je technický stav ubytoven. Existují zařízení rekonstruovaná, ale i budovy na hranici obyvatelnosti či neobyvatelné. Celkově vlastníci nebo provozovatelé ubytoven pokračují **v trendu omezit ubytovávání rodin s dětmi na ubytovnách**. Ty se častěji objevují a bydlí v nevyhovujících nájemních a podnájemních bytech v sociálně vyloučených lokalitách a jejich okolí. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

V rámci města Ostravy se také vyskytují oblasti se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení. V těchto rizikových oblastech je evidována vyšší koncentrace osob pobírajících sociální dávky, velká fluktuace obyvatel a s tím spojená anonymita. Město vznik takových lokalit pravidelně monitoruje a ve spolupráci s městskými obvody a nestátními neziskovými organizacemi se podílí na zmírňování dopadů sociálního vyloučení.

Index sociálního vyloučení

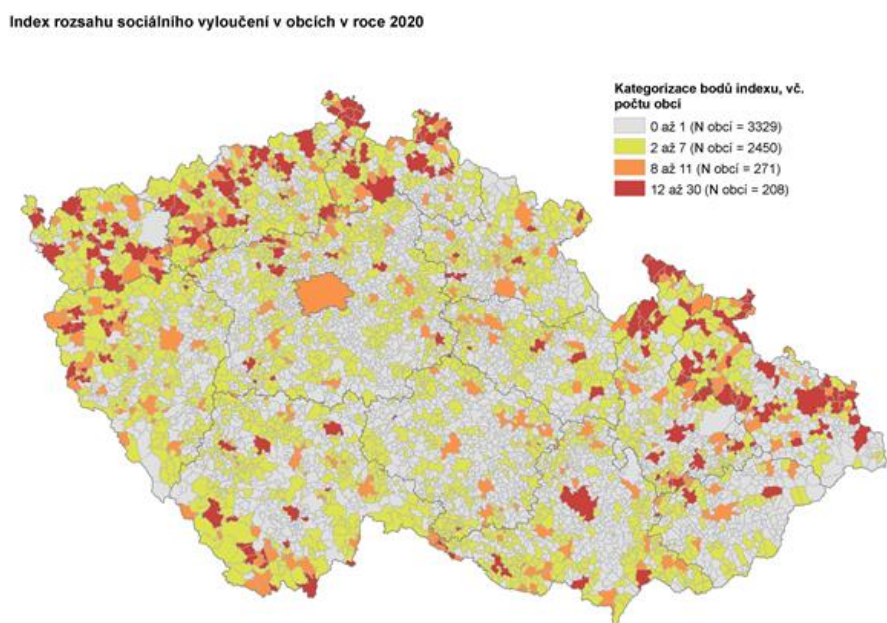
K určení míry sociálního vyloučení používá Agentura index sociálního vyloučení¹². Jeho hodnota činila v Ostravě 21 bodů (2021), což krajské město řadí mezi **obce s nejvyšší mírou sociálního vyloučení v Moravskoslezském kraji**. K tomu je třeba dodat, že velká města obecně koncentrují vyšší počet sociálně vyloučených osob, a to se promítá i do výsledné hodnoty indexu. Z velkých měst v kraji

¹¹ Informace o počtu ubytoven vycházejí z interního šetření prováděného Odborem sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

¹² Index sociálního vyloučení je nástroj, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje posoudit v celorepublikovém i lokálním rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením. Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Kompletní metodika je dostupná z https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucenii/.

překročily hranici dvaceti bodů také Karviná, Havířov a Orlová. Celkové rozvrstvení sociálního vyloučení v České republice zobrazuje následující mapa.

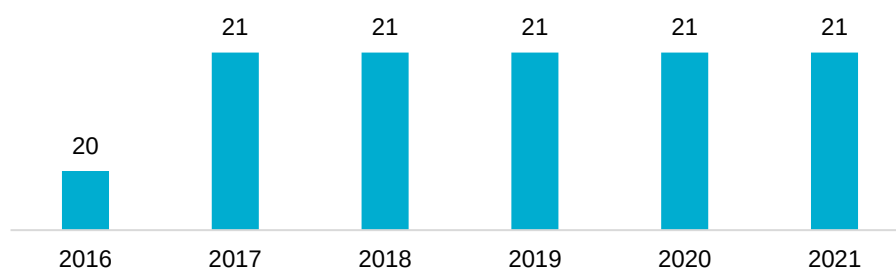
Obrázek 6 Index sociálního vyloučení v českých obcích v roce 2020

Zdroj: Agentura (vlastní zpracování)

Z dlouhodobého hlediska je **hodnota indexu v Ostravě stabilní**. V roce 2016 dosáhla jeho hodnota 20 bodů, následně se až do roku 2021 ustálila na hodnotě 21.

Graf 3 Vývoj hodnoty indexu sociálního vyloučení v Ostravě v období 2016–2021

Zdroj: Agentura (vlastní zpracování)

Jednotlivé oblasti sociálního vyloučení se na celkové výši indexu podílejí téměř rovnoměrně. Pět bodů Ostrava obdržela v oblastech příspěvku na bydlení a příspěvku na živobytí, čtyři v oblastech dlouhodobé nezaměstnanosti a předčasných odchodů ze vzdělávání a tři v oblasti exekucí. Toto bodové rozložení je ve sledovaném pětiletém období 2016–2021 téměř neměnné.

V následující tabulce jsou srovnány hodnoty indexu a jednotlivých sledovaných ukazatelů na úrovni města, kraje i České republiky.

Tabulka 4 Srovnání indexu sociálního vyloučení a příslušných ukazatelů na úrovni města, kraje a České republiky v roce 2021

Ukazatel	Ostrava (město)	Moravskoslezský kraj	Česká republika
Index SV (2021)	21	13	-
Podíl osob v exekuci (k 31. 12. 2021)	13,45 %	9,21 %	7,41 %
Podíl příjemců PnŽ (průměrný měsíc 2021)	2,50 %	1,53 %	0,74 %
Podíl příjemců PnB (průměrný měsíc 2021)	5,19 %	3,42 %	1,65 %
Podíl uchazečů o zaměstnání 6 měsíců+ (průměrný měsíc 2021)	3,98 %	3,22 %	1,92 %
Podíl předčasných odchodů ze ZŠ (2020/21)	7,57 %	3,78 %	3,29 %

Zdroj: Agentura (vlastní zpracování)

Ze srovnání s krajskými i celostátními hodnotami vyplývá, že situace na poli sociálního vyloučení je v Ostravě **závažnější ve všech sledovaných oblastech**. Jako velmi nepříznivý se jeví zejména problém předčasného odchodu dětí ze vzdělávání, který postihuje přibližně dvojnásobný podíl dětí oproti situaci na krajské úrovni.

Bydlení

Město Ostrava se tématu sociálního bydlení věnuje dlouhodobě. Bydlení je považováno ze strany města i ostravských neziskových organizací za **průřezové téma výrazně ovlivňující kvalitu života jedince**. Ve městě panuje shoda, že získání a udržení stabilního bydlení je nezbytné k řešení problémů sociálního vyloučení.

Východiska

Jako hlavní východisko pro analýzu a strategické cíle posloužily následující dokumenty popisující stav sociálního bydlení ve městě.

- Koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy,
- Akční plán koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024,
- Tematický akční plán pro oblast sociálního bydlení ve městě Ostrava 2019–2022.

Z hlediska dlouhodobých trendů Plán dále čerpá z následujících dokumentů.

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV),
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030 (ÚV ČR),
- Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025 (MPSV),
- Koncepce bydlení České republiky 2021+ (MMR).

Cílová skupina

Vymezení cílové skupiny vyplývá z akčního plánu koncepce sociálního bydlení schváleného v roce 2021. Sociální bydlení je určeno především pro osoby v bytové nouzi vymezené dle Evropské typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení ETHOS (kategorie bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení) a také pro osoby, které vynakládají na bydlení významnou část svých příjmů (více než 40 % disponibilních příjmů) a nejsou schopny tuto svoji situaci řešit samy na trhu s bydlením.

Za prioritní považuje následující skupiny obyvatel:

- ohrožené rodiny s dětmi (rodiny akutně ohrožené odebráním dětí do ústavní péče, u nichž jsou jedním z důvodů odebrání nevhodné bytové podmínky),
- rodiny, kterým poskytnutí bydlení umožní návrat dítěte z náhradní výchovy,
- oběti domácího násilí,
- lidé opouštějící instituce (dětské domovy, výchovné ústavy, diagnostické ústavy, zařízení pro výkon trestu odnětí svobody, domovy pro osoby se zdravotním postižením, psychiatrické nemocnice, oddělení sociálních lůžek v běžných nemocnicích),
- lidé opouštějící náhradní rodinnou péči (pěstounskou péči, poručenskou péči),
- lidé přežívající venku, v ubytovnách a sociálních službách (zejména v pobytových sociálních službách se stanovenou maximální délkou pobytu),
- osoby žijící ve vážně zdravotně závadném obydlí,
- lidé nebo domácnosti s osobami se zdravotním postižením včetně lidí s duševními onemocněními a se stanoveným vyšším stupněm závislosti (II.-IV. stupeň závislosti),
- ekonomicky neaktivní senioři bez majetku, který může být využit při řešení bydlení,
- samoživitelky a samoživitelé,
- lidé čelící diskriminaci na trhu s bydlením.

Město bere v potaz proměnlivou místní situaci a pravidelně potřeby cílových skupin analyzuje.

Hlavní zjištění

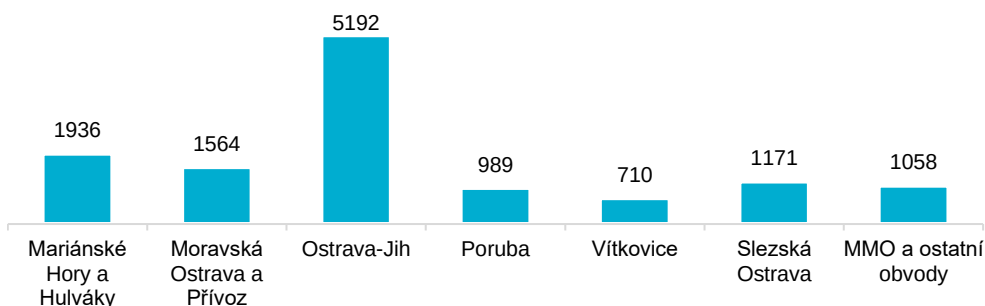
9,5 % bytů ve městě je obecních. V roce 2020 jejich počet stoupl poprvé od roku 1992.

Z údajů majetkového odboru Magistrátu města Ostravy vyplývá, že v roce 2011 se na území města nacházelo 133 465 bytů. **V roce 2020 bylo 12 620 bytů obecních**, což představuje 9,5 % bytového fondu ve městě. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

V roce 1992 byla péče o bytový fond svěřena jednotlivým městským obvodům. Od té doby počet obecních bytů výrazně klesal. Díky přijetí koncepce sociálního bydlení, která byla městem schválena v roce 2017, byl vymezen tzv. **strategický obecní bytový fond v počtu 12 284 bytů**, které si město Ostrava ponechává ve svém vlastnictví. V roce 2020 se počet obecních bytů zvýšil poprvé od roku 1992. Magistrát města Ostravy přímo disponoval 146 byty. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

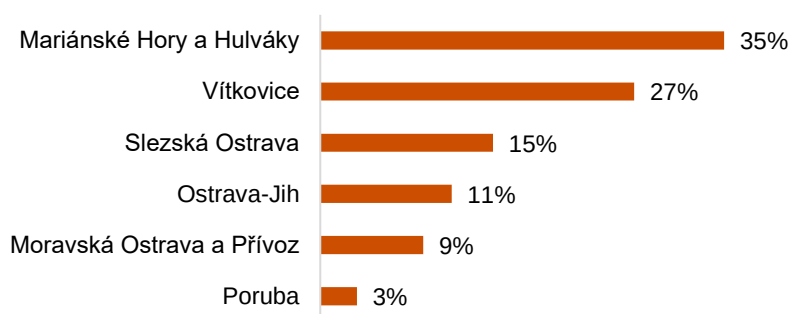
Mezi jednotlivými městskými obvody jsou dnes značné rozdíly v počtu i podílu bytů v obecním vlastnictví. Nejvyšší počet bytů spravuje Ostrava-Jih (5 192), nejvyšší podíl obecních bytů vzhledem k celkovému počtu bytů na území daného městského obvodu mají Mariánské Hory a Hulváky (35 %) následované Vítkovicemi (27 %).

Graf 4 Počet bytů v jednotlivých městských obvodech v roce 2020

Zdroj: Akční plán, 2021 (vlastní zpracování)

Graf 5 Podíl obecních bytů na celkovém bytovém fondu¹³ ve vybraných městských obvodech v roce 2020

Zdroj: Akční plán, 2021; ČSÚ, 2015 (vlastní zpracování)

¹³ Velikost bytových fondů v jednotlivých obvodech vychází ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011.

Nájemné v obecních bytech je výrazně nižší oproti tržnímu nájmu.

V roce 2020 dosahovaly podle společnosti Deloitte průměrné ceny komerčního pronájmu v Ostravě 165–190 Kč/m² (Akční plán sociálního bydlení, 2021). V květnu 2022 se průměrná cena komerčního nájmu v Ostravě¹⁴ pohybovala kolem částky 199 Kč/m². Nájem v obecních bytech je však výrazně nižší. U 73,8 % bytů se výše nájmu v roce 2020 pohybovala do 60 Kč/m². V pásmu od 61 do 100 Kč/m² se nacházelo 2 628 bytů a nájemné vyšší než 100 Kč/m² nájemníci hradili v 3,8 % bytů. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Bytová nouze se týká až 3 100 domácností.

Podle zjištění Platformy pro sociální bydlení a Ostravské univerzity žilo v Ostravě v roce 2020 **až 3 100 domácností, respektive cca 7 100 osob**, včetně dětí, které jsou v bytové nouzi. Tyto domácnosti například pobývají v azylových domech, žijí v nevyhovujícím bydlení nebo v lokalitách se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Na ubytovnách vyrůstá přibližně 150 „dětí ubytoven“.

Na území statutárního města se nachází 32 ubytovacích zařízení se schváleným provozním řádem. V 10 ubytovnách žijí lidé, kteří potřebují podporu či pomoc sociálních pracovníků, včetně značného počtu domácností s dětmi. Snahou provozovatelů ubytoven je ubytovávání rodin s dětmi omezovat. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Na ubytovnách je **evidováno cca 150 dětí**. Ve všech ubytovnách, kde žijí rodiny, je zajištěna sociální práce pracovníků úřadů městských obvodů a také je k dispozici síť sociálních služeb, která pomáhá zmírnit dopady sociálního vyloučení. Přesto v těchto místech vyrůstá mladá generace tzv. „azylových dětí“, „dětí ubytoven“, které si osvojují vzorce chování z prostředí, v němž vyrůstají, a stávají se tak pro ně normou. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Počet sociálních bytů roste. Ve městě jich je 589, kapacitně však nestačí.

Do systému sociálního bydlení bylo **v polovině roku 2021 zapojeno 589 bytů**. Počet bytů s doprovodným sociálním programem se začal navyšovat zejména od roku 2015. Od roku 2016 se stal hybatelem na poli sociálního bydlení Magistrát města Ostravy. Na území města dále působí 12 nestátních neziskových organizací zprostředkovávajících bydlení s doprovodným sociálním programem. Ke své činnosti mají pronajaté byty, které dále pronajímají osobám v bytové nouzi. Kategorii sociálních bytů má také společnost Heimstaden s.r.o.¹⁵ (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Za rok 2020 sociální pracovníci aktivně pracovali s 501 klienty, kteří se nacházejí v nejistém či neadekvátním bydlení a s 97 klienty, kteří jsou bez přístřeší. V oblasti sociálního bydlení jsou využívány jak přístupy přímého zabydlování do bytů (prvky Housing First a Housing Led), tak prostupný systém. Vzhledem k celkovému počtu osob v bytové nouzi je však **současný systém sociálního bydlení kapacitně nedostatečný**.

Kapacity pro podporu rodin v bytové nouzi neodpovídají potřebám.

Vedle sociálních bytů se v Ostravě k 1. 1. 2022 nacházelo **12 azylových domů s celkovou kapacitou 415 osob**¹⁶. Z tohoto počtu byl jeden azylový dům (52 míst) určen pro domácnosti tvořené mužem,

¹⁴ Statistika nemovitostí: Průměrná cena za 1 m² bytu. In: *RealityMIX* [online]. 2022 [cit. 2022-05-24]. Dostupné z: <https://realitymix.cz/statistika-nemovitosti/byty-prodej-prumerna-cena-za-1m2-bytu.htm>

¹⁵ Společnost Heimstaden s.r.o. je největším soukromým pronajímatelem nemovitostí v kraji. Ve svém vlastnictví spravuje přes 43 000 bytů, zejména v Ostravě, Havířově a Karvině. Původní název společnosti je Residomo s.r.o., dříve také RPG Byty, s.r.o.

¹⁶ Údaje aktualizovány na základě interních poskytnutých Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

ženou, dětmi, případně mužem s dětmi. V případech, kdy dojde ke ztrátě bydlení, tak mají tyto domácnosti omezené možnosti společného bydlení, čímž dochází k rozdělení domácností. Dle dostupných údajů bylo v roce 2020 celkem 561 odmítnutých žádostí z kapacitních důvodů. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

K 1. 1. 2022 působily na území Ostravy tři noclehárny s celkovou kapacitou 110 lůžek, z toho 96 lůžek pro muže (2 noclehárny) a 14 lůžek pro ženy (1 noclehárna). Na území města se rovněž nachází jeden dům na půl cesty.

Trendy a inspirace

Individualizovaná podpora v bydlení vede ke zlepšení rodinných vztahů i ekonomické situace domácnosti.

Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV, 2020) v oblasti bydlení počítá, že bude kladen **důraz na prevenci, efektivitu a individuálně zaměřenou sociální práci**. Rovněž považuje za potřebné, aby byl zaveden systém prevence ztráty bydlení a podpora získání standardního bydlení a udržení získaného nového bydlení, a to především rozvojem sociální a komunitní práce. Dále hodlá rozvíjet přístupy **Housing Led** a **Housing First**.

Pozitivní dopady individuálně nastavené spolupráce s domácnostmi ostatně konstatuje i evaluace ostravského projektu sociálního bydlení a data z evaluace střešního projektu MPSV, do něhož bylo zapojeno 14 obcí a 2 pražské městské části. Bylo zjištěno, že bydlení si dlouhodobě (déle než rok) udrží 84 % domácností, přičemž se zlepšují jejich rodinné vztahy i ekonomická situace domácnosti, neboť jsou lépe schopny snižovat dluhy a hledat si zaměstnání. (Akční plán sociálního bydlení, 2021)

Další nástroje řešení bytové nouze na úrovni obce.

Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV, 2020) počítá i s dalšími nástroji, jak bytovou nouzi řešit. Důležitá je přitom snaha o **minimalizaci dlouhodobého bydlení v nevyhovujících podmínkách** s ohledem na bezpečí a zdraví takto žijících osob. Ke zmíněným nástrojům se řadí:

- Podpora spokojeného sousedství osob ohrožených sociálním vyloučením a běžné populace, mediace, rozvoj komunitní práce, domovníctví atd.
- Prevence energetické chudoby, ochrana zranitelných cílových skupin.
- Adaptace bytového fondu na zásadní společenské výzvy (demografické stárnutí, energetická chudoba, klimatická změna) a s ohledem na rozmanitost místních podmínek bydlení.
- Zajištění vzdělávání v oblasti diskriminace a podpory bydlení pro širší spektrum aktérů a subjektů pohybujících se v oblasti sociálního bydlení.
- Systémový rozvoj sociálních realitních agentur, systémů sociálního bydlení pro ohrožené rodiny, včetně seniorských domácností, rozvoj sociálních služeb pro osoby v bytové nouzi, jež jsou ohroženy vícečetnými sociálními a zdravotními problémy, a to i ve smyslu prevence a v rámci systému školství.

Prevence kriminality

Ostrava dlouhodobě patří mezi kriminalitou nejvíce zasažená místa v Česku.¹⁷ Proto se téma prevence kriminality soustřeďuje na společensky škodlivá jednání, která nežádoucím způsobem ovlivňují kvalitu života jednotlivců i celého společenství. Téma zahrnuje priority města v oblasti prevence kriminality, kterými jsou **rozvoj systému prevence kriminality, práce s pachateli, řešení problémů v sociálně vyloučených lokalitách a komunitách** či **prevence kriminality dětí a mládeže**. Do tématu rovněž spadá problematika **protidrogové prevence** zaměřená jak na osoby závislé či závislostí ohrožené, tak na jejich rodinné příslušníky.

Východiska

Na lokální úrovni jsou důležitými východisky následující dokumenty města a kraje:

- Strategie prevence kriminality statutárního města Ostravy na období 2017–2021 (prodloužena do 2022),
- Strategie protidrogové politiky statutárního města Ostravy na období 2016–2020 (prodloužena do roku 2022),
- Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním v Moravskoslezském kraji na období 2021–2027.

Na národní úrovni udávají trendy v oblasti prevence kriminality a protidrogové prevence tyto dokumenty:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV),
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030 (ÚV ČR),
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 (ÚV ČR),
- Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027 (MV ČR).

Cílová skupina

Oblast prevence kriminality se soustředí na:

- osoby sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené,
- osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- osoby ohrožené závislostmi,
- osoby v konfliktu se zákonem ve všech fázích,
- rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci,
- ohrožené děti a mladiství,
- národnostní menšiny, cizince, osoby s migrační zkušeností,
- osoby bez přístřeší,
- oběti trestné činnosti a oběti násilí.

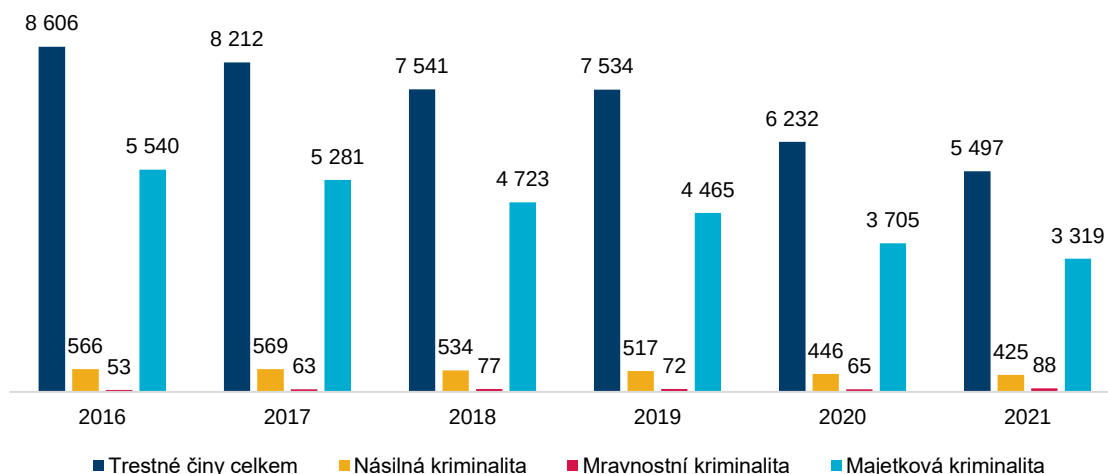
¹⁷ Dostupné z: <https://bezpecnejsi.ostrava.cz/prevence-kriminality-v-ostrave-2020/>

Hlavní zjištění

Kriminalita kopíruje celostátní sestupný trend, očekává se nárůst trestné činnosti na sociálních sítích.

V období 2016 až 2021 v Ostravě klesal počet spáchaných trestných činů. Sestupný trend korespondoval se situací v rámci republiky. V roce 2021 Městské ředitelství Policie ČR evidovalo 5 497 trestných činů. Nejčastěji byla páchána majetková trestná činnost, a to ve 3 319 případech.

Graf 6 Vývoj počtu trestných činů vedených MŘP Ostrava k 30. 9. příslušného roku

Zdroj: Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021 (vlastní zpracování)

Vývoj v roce 2020 a 2021 výrazně ovlivnila opatření přijatá v souvislosti s pandemií covid-19. Výhledově Policie ČR očekává **ustálení počtu trestných činů kolem deseti tisíc ročně**. Tento předpoklad však může negativně ovlivnit ekonomický vývoj, nárůst nezaměstnanosti či sociální kriminalita. Ke snížení počtu registrovaných trestných činů mohlo také dojít z důvodu novely trestního zákoníku, kdy došlo ke změně hranice výše škody u trestných činů (nově od 10 000 Kč). (Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021)

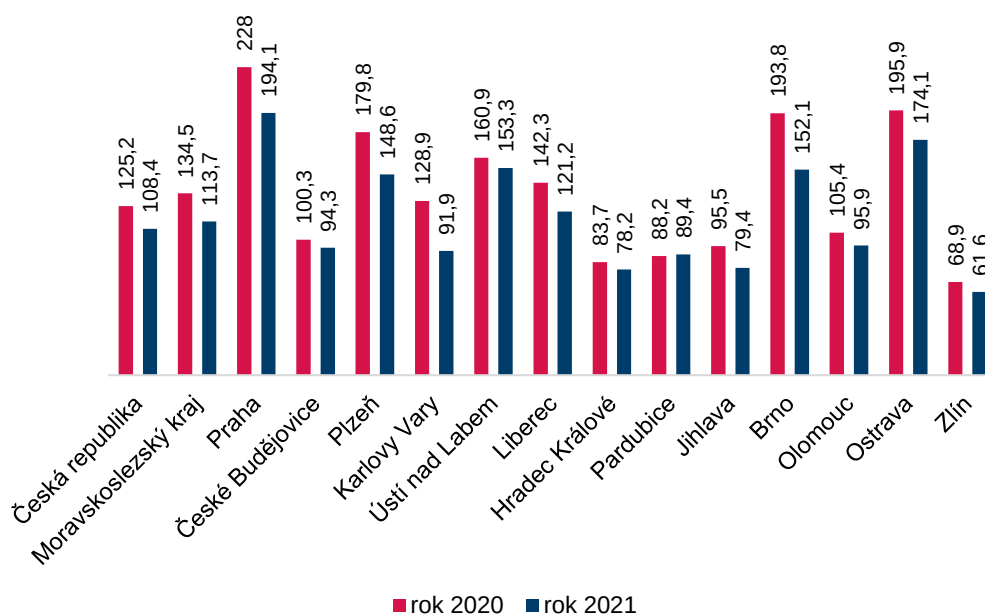
Nejčastějším typem kriminality je podle dat Policie ČR majetková trestná činnost. Ve zmíněném roce 2021 bylo Policií ČR evidováno **3 219 majetkových trestných činů**. Do budoucna Policie ČR předvídá nárůst zejména u trestné činnosti páchané na sociálních sítích, jako je kyberšikana, sexuální obtěžování dětí apod. (Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021)

Po Praze je nejvyšší index kriminality v Ostravě.

K porovnávání míry trestné činnosti mezi jednotlivými částmi ČR slouží **index kriminality**¹⁸. V tomto ukazateli je územní obvod Ostrava na druhém místě hned za hlavním městem Prahou a před třetím Ústím nad Labem. (Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021)

¹⁸ Přepočet zjištěných trestných činů na 10 000 obyvatel. Zde počítáno pro územní obvody Policie ČR.

Graf 7 Index kriminality ve vybraných územních celcích (ČR, MSK, územní obvody krajských měst)

Zdroj: Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021 (vlastní zpracování)

Ke specifickým kriminogenním faktorům patří anonymita města či socioekonomické podmínky obyvatel.

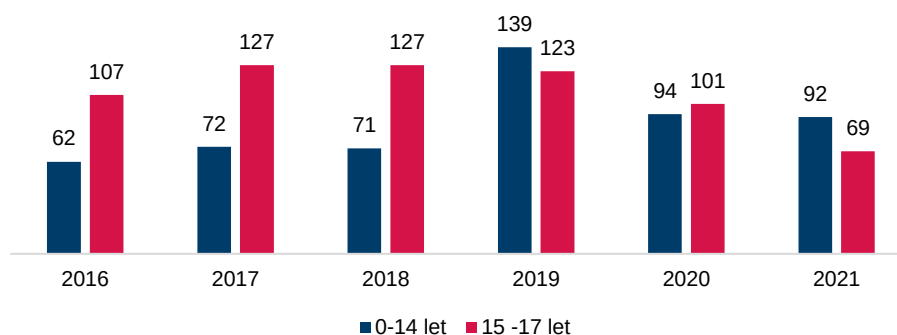
Dle analýzy Krajského ředitelství Policie ČR je významným kriminogenním faktorem na území města **vysoké množství anonymních sídlišť, parkovacích ploch a dalších objektů s vysokou koncentrací osob**. Dalším faktorem je **vyšší míra nezaměstnanosti, množství ubytoven a hotelových domů**, v nichž žije vyšší počet sociálně vyloučených obyvatel. (Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021)

Ročně spáchá trestný čin asi dvě stě osob do 18 let. Snižuje se věk pachatelů trestných činů.

V roce 2021 spáchalo trestný čin 161 osob mladších 18 let. U osob ve věku 15–17 let došlo k poklesu trestné činnosti srovnatelnému s vývojem kriminality za všechny věkové skupiny. **U dětí pod 15 let však nastal v roce 2020 a 2021 nárůst** oproti stavu v letech 2016 až 2018. Nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 2019, a to 139 trestných činů spáchaných dětmi. (Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021) Tento trend se odráží i ve statistice o počtech dětí s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou. V roce 2017 jich bylo 210, kdežto v roce 2021 vzrostl jejich počet na 264¹⁹.

¹⁹ Údaje o počtech dětí s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou vycházejí z interních dokumentů Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

Graf 8 Vývoj počtu trestných činů u dětí a mládeže vedených MŘP Ostrava k 30. 9. příslušného roku

Zdroj: Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021 (vlastní zpracování)

Významným rizikem pro zdravý vývoj dětí je nedostatek bezpečného prostoru k trávení volného času.

Mezi členy pracovní skupiny Děti a rodina panuje shoda, že ztráta bezpečného prostoru pro aktivity a trávení volného času může vést k **nárůstu agresivity, kriminálního chování a závislosti** u dětí a mládeže. (Autorský tým Optimko, 2021)

Dalším specifickým faktorem je přesun veškeré životní reality dětí do online prostředí, což s sebou nese rizika, jako jsou **kyberšikana či posilování sociální izolace a závislosti na internetu**. (Autorský tým Optimko, 2021)

Koordinátorem politiky prevence kriminality je město. Důležitými aktéry jsou také policie, neziskové organizace, školy a další.

Na území Ostravy působilo v roce 2020 v oblasti prevence kriminality 53 subjektů, které realizovaly 86 preventivních aktivit a poskytovaly pět sociálních služeb. Nejčastějším cílem byla prevence kriminality dětí a mládeže (45 aktivit a 2 služby) a řešení problémů v sociálně vyloučených lokalitách (17 aktivit). (Kuzníková a Michálková, 2021)

Oblast prevence kriminality je **koordinována městem skrze systém pracovních skupin a strategií prevence kriminality**. K významným městským aktivitám se řadí činnost **asistentů prevence kriminality** Městské policie Ostrava, kteří úzce spolupracují s městskými strážníky. V městském obvodu Mariánské Hory a Hulváky působí **domovníci-preventisté**, jejichž činnost byla evaluační zprávou hodnocena jako velmi přínosná.

V sedmi sociálně rizikových lokalitách dále působí **Místa pro dialog – multidisciplinární týmy v sociálně rizikových lokalitách** koordinované pracovníky ostravského magistrátu. V týmech, které slouží jako platforma k výměně informací a síťování, se setkávají sociální pracovníci, policisté, strážníci, pedagogové, zástupci samosprávy, obyvatelé, poskytovatelé bydlení a další. (Kuzníková, 2021)

Mírně roste počet uživatelů omamných a psychotropních látek, naopak klesá jejich věk.

Detailní informace o drogové scéně na území města Ostravy jsou omezené. V rámci celého Moravskoslezského kraje byla situace v roce 2019 oproti předešlým rokům stabilizovaná, pokud jde o počty trestně stíhaných osob za držení, distribuci, nebo výrobu omamných a psychotropních látek. Počet **nových uživatelů těchto látek dlouhodobě mírně stoupá** a jejich **věková hranice balancuje mezi hranicemi nezletilosti a plnoletosti**. (Protidrogová strategie MSK, 2020)

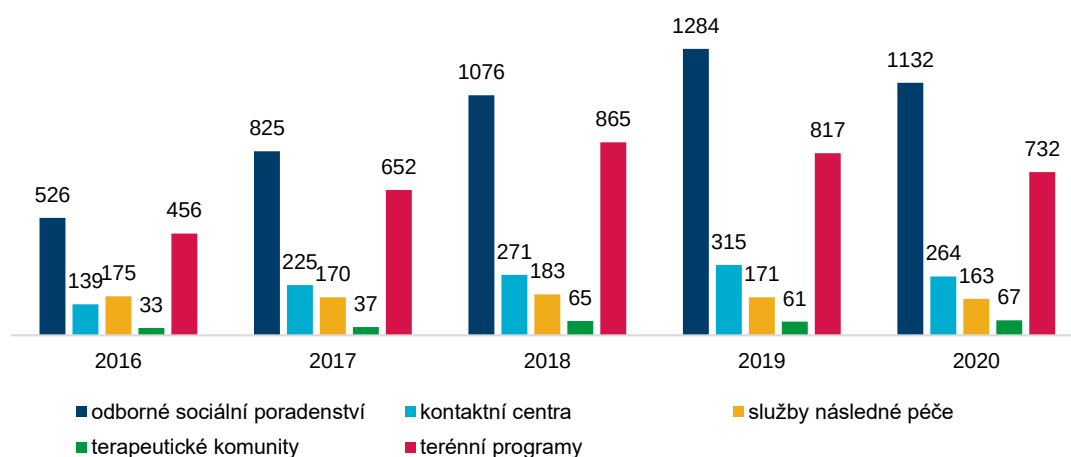
Nejčastěji zneužívanou látkou v Moravskoslezském kraji jsou kromě alkoholu marihuana a pervitin. Dále se mezi uživateli návykových látek vyskytují tablety MDMA (extáze), fentanyl, hašiš, kokain a dnes pouze sporadicky heroin. (Protidrogová strategie MSK, 2020)

Nejvíce páchané trestné činnosti na úseku drogové kriminality je zdokumentováno na území města Ostravy, dále pak v okresech Frýdek-Místek a Karviné. Moravskoslezský kraj je vzhledem ke své poloze často využíván v oblasti drogové scény jako tranzitní, neboť je hraniční s Polskem a se Slovenskem, kde je po omamných a psychotropních látkách silná poptávka. (Protidrogová strategie MSK, 2020)

Počet klientů adiktologických služeb setrval rostl, výjimkou byl rok 2020.

Na území města Ostravy poskytovaly v roce 2020 čtyři nestátní neziskové organizace **jedenáct sociálních služeb zaměřených na oblast protidrogové prevence**. Souběžně s nimi bylo uskutečňováno šest souvisejících aktivit. (Závěrečná zpráva protidrogové politiky, 2021) Koordinátorem protidrogové politiky na území města je stejně jako v případech prevence kriminality ostravský magistrát.

Graf 9 Vývoj počtu klientů v adiktologických službách na území města Ostravy

Zdroj: Závěrečná zpráva o plnění cílů a opatření Strategie protidrogové politiky statutárního města Ostravy za rok 2016, 2017, 2018, 2019 a 2020

V období 2016–2019 zaznamenaly sociální služby protidrogové prevence **nárůst počtu klientů**. Odborné sociální poradenství například v roce 2020 vyhledal více než dvojnásobný počet klientů oproti roku 2016. Nárůst nebyl registrován pouze u služby následné péče, která je limitována kapacitou lůžek. Za mimořádný je třeba považovat rok 2020, a to v souvislosti s protiepidemickými opatřeními.

V období pandemie organizace pozorovaly **nárůst problémových uživatelů alkoholu a případů relapsů návykových látek**. Zároveň se mírně zvýšila potřeba aktivních uživatelů začít svou situaci řešit. V důsledku uzavření klubů a restaurací a omezení volného pohybu osob se někteří uživatelé stali nedostupnějšími pro terénní pracovníky. (Závěrečná zpráva protidrogové politiky, 2021)

Dochází k rozšiřování služeb adiktologické pomoci.

Krátkodobou léčbu závislosti na návykových látkách lze v Moravskoslezském kraji absolvovat v Nemocnici s poliklinikou v Havířově, ve Fakultní nemocnici Ostrava, CNS centrum Třinec a v Psychiatrické nemocnici Opava; střednědobou léčbu pak v Psychiatrické nemocnici Opava. V Moravskoslezském kraji fungují **dvě terapeutické komunity** (Čeladná, Komorní Lhotka). V návaznosti na dlouhodobou léčbu mají abstinující uživatelé drog možnost využít ambulantní i pobytové služby následné péče (obojí Ostrava). (Protidrogová strategie MSK, 2020)

Téměř nulové pokrytí adiktologické pomoci pro děti do 18 let se podařilo rozvinout zejména díky vzniku **Krajské adiktologické ambulance pro děti a dorost v Ostravě** a vytvoření **terapeutické komunity Exit** v Komorní Lhotce provozované Slezskou diakonií. (Protidrogová strategie MSK, 2020)

Závislost na návykových látkách v rodině je tabu nejen ve společnosti, ale i v mnohých službách.

Z výstupů projektu Moravskoslezského kraje mapujícího potřeby dětí a rodin vyplývá, že na území Ostravy **chybí služby pro rodiče závislé na návykových látkách pečující o dítě**, které by pracovaly se závislostí rodičů, aby dítě mohlo zůstat v rodině. Nadto získané výstupy zmiňují, že je potřeba, aby neziskové organizace zaměřené na rodiny s dětmi lépe spolupracovaly s neziskovými organizacemi pro drogovou závislost a OSPOD. Podle zapojených respondentů je závislost u rodičů kontroverzní téma, které vyžaduje kvalitní proškolení terénních pracovníků a jiných sociálních pracovníků v problematice návykových látek. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Vedle rodičů propadají závislostem i mnohé děti a mladiství. Aktéři věnující se oblasti rodiny uvádějí, že se situace v lokalitách zhoršuje, přičemž za největší problém označují závislost na drogách, ale také na nikotinu či moderních technologiích. Těmto dětem se v Ostravě věnují buď sociálně-pedagogické poradny, případně psychiatrické ambulance. Podle zapojených respondentů **chybí komunitní centrum pro závislé děti** ve věku 12–16 let. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Trendy a inspirace

V sociálně vyloučených lokalitách je třeba řešit příčiny vzniku kriminality.

Lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách musejí mnohdy čelit nikoli jednotlivým problémům, ale rovnou celému komplexu problémů a je velmi složité se vlastními silami z tohoto prostředí vymanit. **Nemožnost či absence víry na lepší život** a neexistence náhradních legálních způsobů k zajištění obživy představuje **zvýšené riziko, že tyto osoby si potřebné zdroje začnou obstarávat nelegální cestou**. (MV ČR, 2021)

Osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách se sami často stávají oběťmi trestné činnosti, v řadě případů i organizovaného charakteru, jako je např. lichva, vydírání, obchod s lidmi. Pachatelé této organizované trestné činnosti nezřídka bývají rovněž lidé žijící ve stejném prostředí. Takové prostředí se vyznačuje vyšším rizikem vzniku radikálních až extremistických nálad, rasismu, xenofobie a s tím spojených verbálních či dokonce fyzických útoků, demonstrací, nepokojů apod. (MV ČR, 2021)

Vzhledem ke komplexnosti a hloubce problémů, které sociálně vyloučené lokality tíží, je třeba k prevenci kriminality přistupovat nikoli pouze s ohledem na viditelné projevy kriminality, ale s ohledem na **komplexní přístup k řešení příčin těchto problémů a podmínek**. (MV ČR, 2021)

Některé možnosti řešení vyjmenovává Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027. K osvědčeným opatřením patří **asistenti prevence kriminality (APK)**, **domovníci-preventisté**, **romští mentoři**, dále vzdělávání strážníků obecních policií a pracovníků samosprávy a státní správy působících v lokalitě, projekty sociální prevence, podpora smysluplného využití volného času dětmi a mládeží či posilování finanční gramotnosti. Do preventivních nástrojů se taktéž řadí prvky situační prevence (kamerové monitorovací systémy, fotopasti, bezpečnostní dveře či mřížky ve společných částech domu, ochrana předmětů pomocí syntetické DNA ad.). (MV ČR, 2021)

Narůstá kriminalita dětí, zejména páchané na internetu.

Počty stíhaných dětí do 18 let v období 2016–2020 začaly celorepublikově stoupat, od roku 2016 do 2019 o 867 (+25,4 %) až na 4 279. Přetrvávajícím problémem je **stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím internetu a sociálních sítí**. Trestné činnosti se dopouštějí nejvíce děti z výchovných ústavů, a to nejen po dobu pobytu v ústavu, ale také po odchodu z tohoto zařízení. Často

stojí na počátku jejich delikventní dráhy drogy, ke kterým se mladí lidé celkem snadno dostávají. Setrvalým problémem jsou sociálně vyloučené lokality a ubytovny. (MV ČR, 2021)

Vedle prevence, vyšetřování a stíhání trestných činů na dětech je třeba se zaměřit také na poskytování podpory dětským obětem trestných činů a opatření v průběhu trestního řízení, jež mají za cíl chránit dětské oběti. (MV ČR, 2021)

Důležitým nástrojem prevence kriminality je osvěta.

Osvěta patří v oblasti prevence kriminality mezi základní metody práce s veřejností, odbornou i laickou, a to jak v rámci opatření prevence primární (informování nejširší veřejnosti), sekundární (informování cílené na ohrožené skupiny potenciálních obětí či pachatelů) i terciární (práce s konkrétními oběťmi či pachateli). Informace se mohou týkat stavu a vývoje kriminality obecně, rizikových lokalit, konkrétních typů rizik a ohrožení dopadajících na danou cílovou skupinu, možností a způsobů ochrany před kriminalitou a jinými sociálně patologickými jevy. (MV ČR, 2021)

Míra užívání alkoholu, konopných drog a problémové hráčství je v české populaci vysoká.

Alkohol je jednou z hlavních příčin nemocnosti a úmrtnosti v České republice (přibližně 6 % celkové úmrtnosti). Česko patří k zemím s nejvyšší mírou užívání nadměrných dávek alkoholu v Evropě. Spotřeba alkoholu na obyvatele je jedna z nejvyšších na světě. Mezi českými dětmi a mládeží aktuálně významně klesá míra užívání alkoholu včetně rizikového užívání alkoholu, nicméně v evropském měřítku je stále nadprůměrná. Míra trestné činnosti páchané pod vlivem alkoholu je vysoká – dosahuje 10–13 % celkové trestné činnosti. (ÚV ČR, 2019)

Míra užívání nelegálních návykových látek v české populaci je vysoká a v mezinárodním měřítku **nadprůměrná především u konopných drog**. V kategorii rizika v souvislosti s užíváním konopných látek se nachází celkem 4,4 % dospělé populace. Existují však skupiny dětí a mládeže ve vyšším riziku užívání návykových látek (v institucionální výchově nebo v sociálně vyloučených lokalitách, ve kterých je běžné transgenerační užívání). (ÚV ČR, 2019)

Aktuálně je v dospělé populaci v Česku odhadnuto **padesát tisíc problémových uživatelů opioidů a metamfetaminu** (pervitinu), dlouhodobě dochází k nárůstu především u pervitinu. V mezinárodním kontextu je Česká republika v oblasti předávkování nelegálními drogami a těkavými látkami a výskytu infekcí mezi injekčními uživateli drog na velmi nízké úrovni. Problémové užívání především opioidních analgetik, sedativ a hypnotik je dlouhodobě skrytý a neřešený problém. (ÚV ČR, 2019)

Trend míry problémového hráčství není jednoznačný. Nicméně v riziku se nachází až 5,7 % dospělé populace a v pásmu vysokého rizika až 1,4 % dospělé populace. Mezinárodní srovnání není souhrnně k dispozici, ale podle dostupných informací je **míra problémového hráčství v Česku vysoká**. Aktuálně roste riziko problémového hráčství v souvislosti s on-line hraním. (ÚV ČR, 2019)

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 udává následující strategické cíle a výběr opatření pro období do roku 2027 (ÚV ČR, 2019):

- **Posílení prevence a zvýšení informovanosti** (zvýšení informovanosti – zdravotní a právní gramotnosti) veřejnosti v oblasti vzniku, destigmatizace uživatelů návykových látek v kontextu destigmatizace duševních poruch a prevence sociální exkluze, rozšíření realizace efektivních programů primární prevence a jejich dostatečné finanční zajištění z veřejných rozpočtů, zejména zaměřených na děti a mládež, a to včetně programů genderově senzitivních a zaměřených na specifické populační skupiny (např. osoby ohrožené sociálním vyloučením) negativních dopadů a rizik užívání návykových látek).
- **Zajištění kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb** (aktivní vyhledávání a zajištění přenosu moderních, ověřených a efektivních typů služeb, postupů a dovedností do sítě adiktologických služeb a jejich poskytování, zvýšení dostupnosti adiktologických služeb pro

obyvatele sociálně vyloučených lokalit), podpora programů zaměřených na intervence v prostředí nočního života).

- **Efektivní regulace trhů s návykovými látkami a závislostními produkty.**
- **Posílení řízení, koordinace a efektivní financování protidrogové politiky** (podpora propojení výzkumu, praxe a politiky, zavádění vědeckých poznatků do praxe, podpora partnerství a spolupráce odborných společností, výzkumných institucí, zastřešujících institucí poskytovatelů služeb a případně svépomocných a patientských organizací).

Zaměstnanost

Oblast zaměstnanosti se zabývá **podporou a motivací osob z cílových skupin k získání stabilního a legálního zaměstnání**, podporou **sociálního podnikání** či rozvojem spolupráce se zaměstnavateli a dalšími významnými aktéry na trhu práce, například Úřadem práce ČR.

Východiska

Jako hlavní východisko pro analýzu a strategické cíle posloužily následující dokumenty:

- Vyhodnocení Strategického plánu sociálního začleňování Ostrava, 2015–2018.

Z hlediska dlouhodobých trendů čerpá Plán z celostátních strategických dokumentů:

- Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030 (MPSV),
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030 (ÚV ČR),
- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV).

Cílová skupina

Oblast zaměstnanosti se soustředí na osoby:

- sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené,
- se zdravotním postižením,
- s duševním onemocněním,
- žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- pečující o malé děti či osobu blízkou, rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci,
- dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané,
- ohrožené předlužeností a závislostmi,
- v nebo po výkonu trestu odnětí svobody,
- se záznamem v trestním rejstříku,
- ve věku od 16 let do 24 let,
- nekvalifikované nebo s nízkou kvalitací,
- seniory.

V Plánu se rovněž pracuje s termínem **osoby strukturálně ohrožené**, což jsou osoby, které čelí několika překážkám při získávání zaměstnání současně. Výčet nejčastějších překážek je uveden výše.

Z hlediska aktérů zaměstnanosti se jedná o:

- zaměstnavatele, sociální podniky,
- poskytovatele služeb a aktivit dluhového poradenství,
- sociální pracovníky, pracovníky v sociálních službách,
- zaměstnance veřejné správy,
- školy a školská zařízení,
- soukromé exekutory,
- veřejnost.

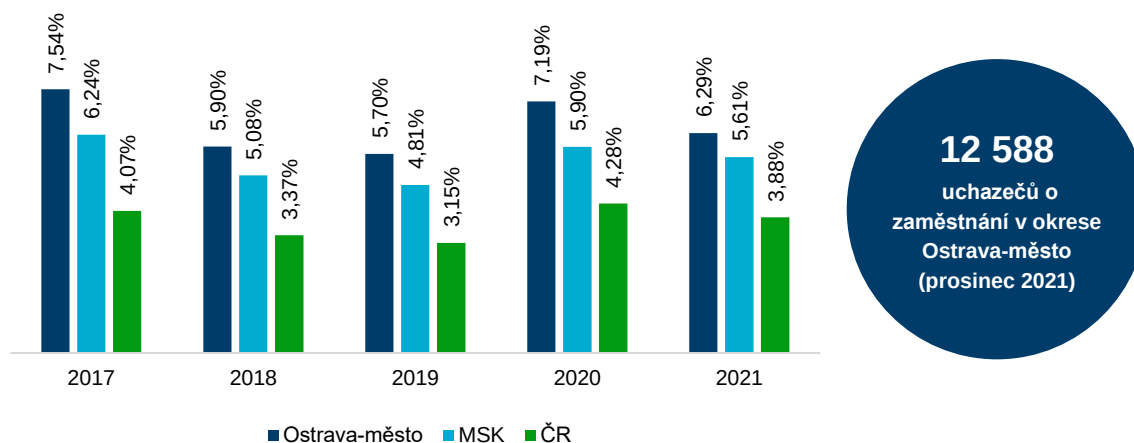
Hlavní zjištění

Podíl uchazečů o zaměstnání je v Ostravě dlouhodobě nadprůměrný.

Ke konci roku 2021 dosahoval **podíl uchazečů o zaměstnání²⁰ v okrese Ostrava-město 6,29 %**. Celkem se jednalo o 12 588 osob. Ve stejném roce činil tento ukazatel **na celostátní úrovni 3,88 %** a **5,61 % v Moravskoslezském kraji**. V prosinci 2021 údaj za okres Ostrava-město odpovídal 162 % celorepublikové hodnoty (nejnižší podíl ve sledovaném období 2017-2021).

Od roku 2017 se situace na trhu práce zlepšovala s výjimkou roku 2020 (ve stejném roce odstartovala celosvětová pandemie koronaviru s dopady na celosvětové i lokální hospodářství).

Graf 10 Podíl UoZ v okrese Ostrava-město, MSK a ČR v prosinci příslušného roku

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

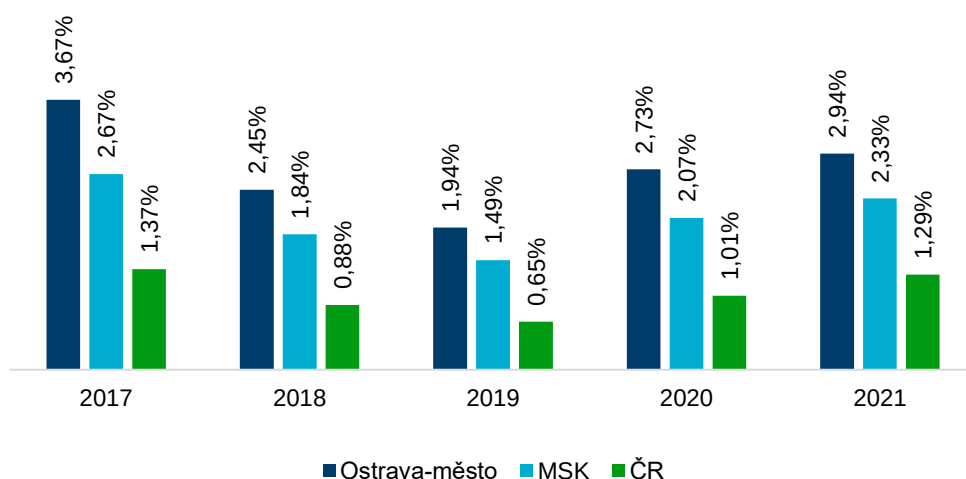
Téměř šest tisíc dlouhodobě nezaměstnaných v prosinci 2021.

V prosinci 2021 bylo v okrese Ostrava-město zaznamenáno **5 888 osob, které byly v evidenci Úřadu práce ČR déle než dvanáct měsíců** (dlouhodobá nezaměstnanost), z toho 3 590 osob se nacházelo v evidenci déle než dva roky. Oproti stavu v roce 2017 došlo ke zlepšení, neboť tehdy bylo evidováno o téměř 2,5 tisíce dlouhodobě nezaměstnaných osob více.

Hodnoty dlouhodobé nezaměstnanosti jsou v Ostravě ve srovnání s Moravskoslezským krajem i ČR nadprůměrné. V roce 2021 byl v okrese Ostrava-město podíl dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů 2,94 %, zatímco na celostátní úrovni činil 1,29 %.

²⁰ Podíl všech uchazečů o zaměstnání v evidenci Úřadu práce ČR přepočtený na obyvatelstvo 15–64 let.

Graf 11 Podíl UoZ v evidenci 12+ měsíců v okrese Ostrava-město, MSK a ČR k prosinci příslušného roku

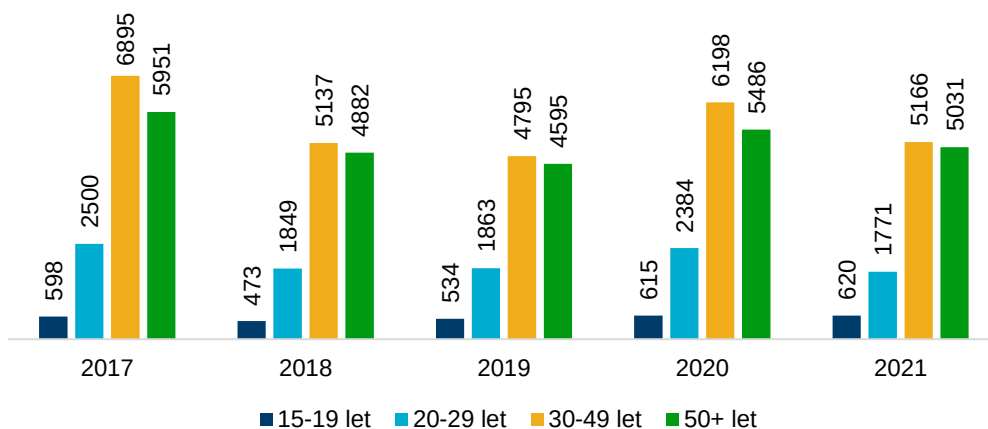

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Ohroženými skupinami jsou osoby starší 50 let a osoby s nízkým vzděláním.

Z hlediska věku jsou na trhu práce **ohroženou skupinou zejména osoby starší 50 let**. Na konci roku 2021 jich Úřad práce ČR evidoval v okrese Ostrava-město přibližně pět tisíc. Dlouhodobým trendem je **zvyšující se počet osob do 19 let**, které se ocitají v evidenci Úřadu práce ČR.

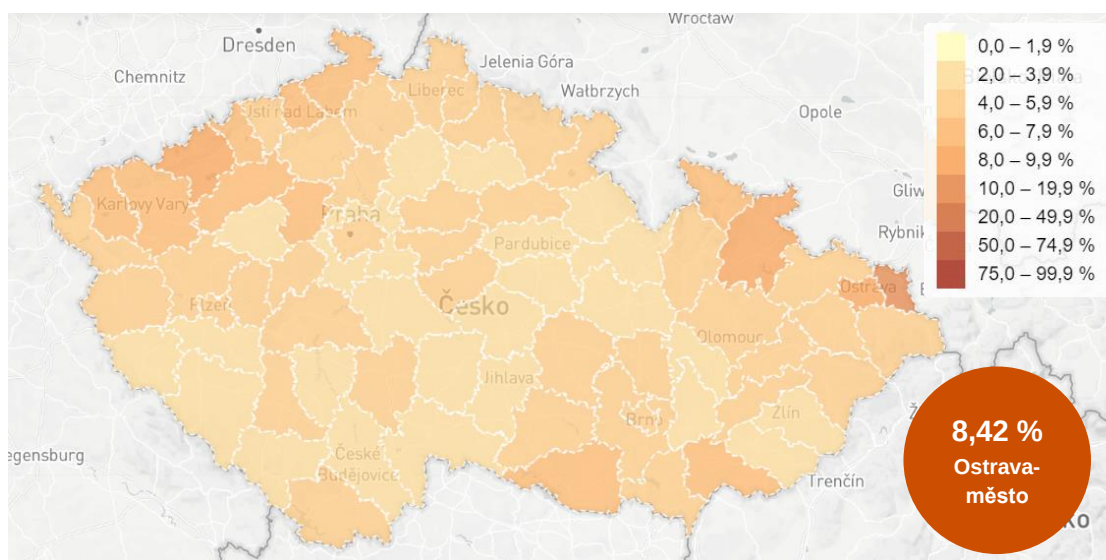
Graf 12 Počet UoZ podle věkových kategorií v okrese Ostrava-město v prosinci příslušného roku

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Celorepublikové srovnání nabízí Mapa nezaměstnanosti s údaji za rok 2020. V tomto roce dosáhl podíl uchazečů o zaměstnání v kategorii osob starších 50 let v okrese Ostrava-město 8,42 %. V meziokresním srovnání se jednalo o **druhý nejvyšší podíl po okrese Karviná**. Hodnota za ČR činila 4,83 %. (Mapa nezaměstnanosti, 2021)

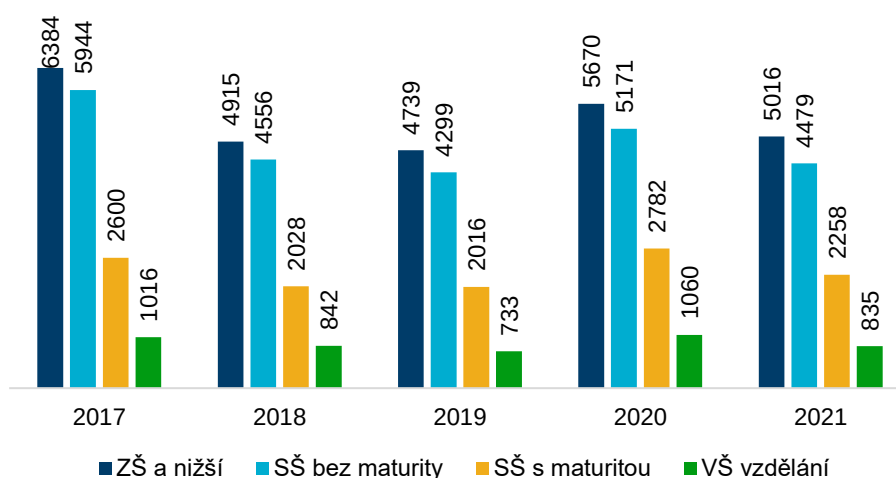
Obrázek 7 Mapa podílu UoZ 50+ let v na úrovni okresů v roce 2020

Zdroj: mapanezamestnanosti.cz

Ohroženou skupinou jsou také osoby s nízkým vzděláním (se základním vzděláním či bez vzdělání). V této demografické skupině dosáhl počet uchazečů o zaměstnání hodnoty 5 016 v prosinci 2021. Početně nejmenší skupinu dlouhodobě tvoří osoby s vysokoškolským vzděláním

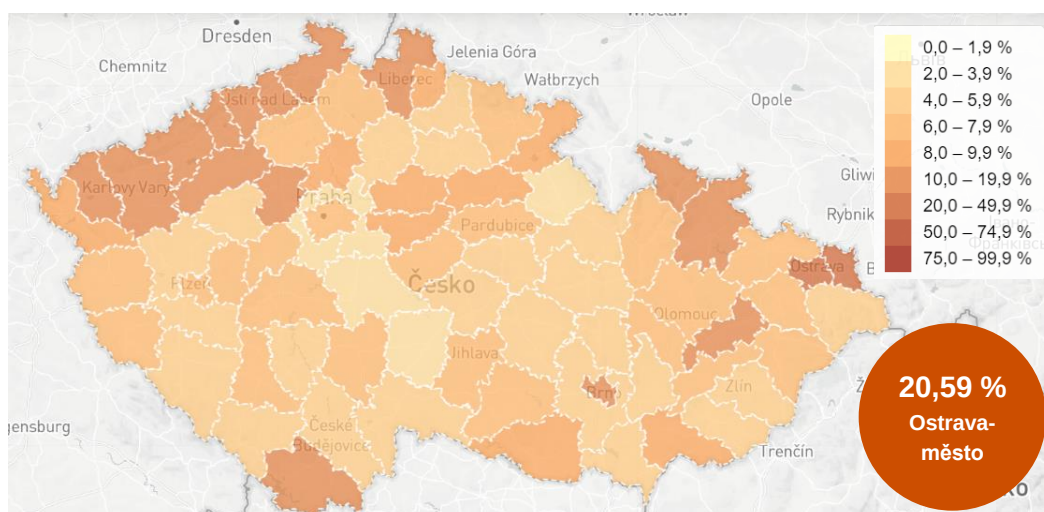
Graf 13 Počet UoZ podle dosaženého vzdělání v okrese Ostrava-město v prosinci příslušného roku

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Celorepublikové srovnání opět nabízí Mapa nezaměstnanosti. V roce 2020 dosáhl podíl uchazečů o zaměstnání v kategorii osob se ZŠ a bez vzdělání v okrese Ostrava-město 20,59 %. V meziokresním srovnání se jednalo o **nejvyšší podíl**. Celorepubliková hodnota činila 8,95 %. (Mapa nezaměstnanosti, 2021)

Obrázek 8 Mapa podílu uchazečů o zaměstnání se ZŠ a bez vzdělání na úrovni okresů v roce 2020

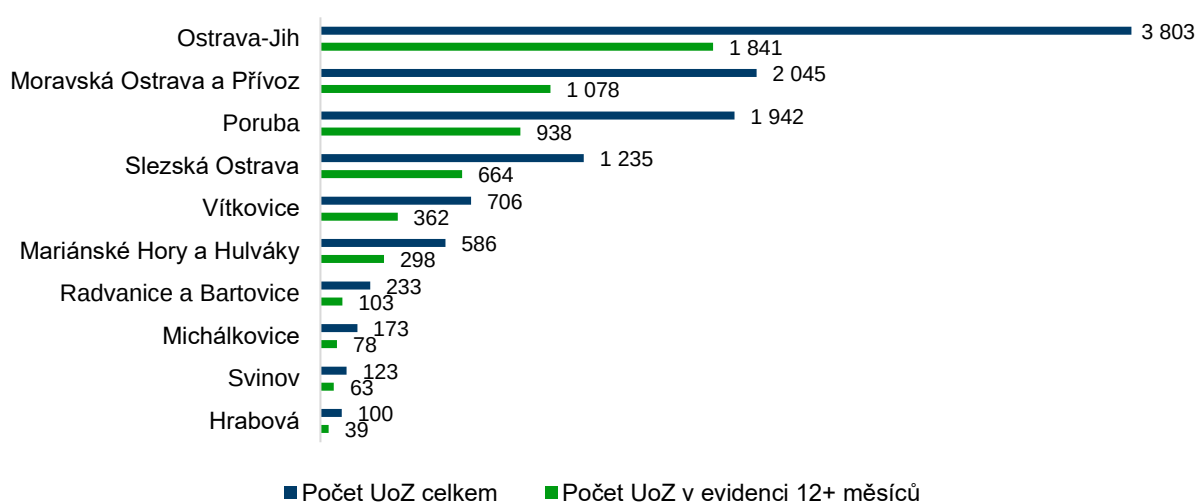
Zdroj: mapanezamestnanosti.cz

Nejvíce nezaměstnaných osob je v Ostravě-Jihu, nejvyšší podíl v Ostravě-Vítkovicích.

Prostorové rozmístění nezaměstnanosti není v Ostravě rovnoměrné. Nejvíce osob v evidenci Úřadu práce ČR bylo v listopadu 2021 registrováno v lidnatých městských obvodech Ostrava-Jih, Moravská Ostrava a Přívoz a Ostrava-Poruba.

Po přepočtu na obyvatele v produktivním věku byl však ve stejném období zaznamenán **nejvyšší podíl nezaměstnaných v městských obvodech Ostrava-Vítkovice, Slezská Ostrava a Moravská Ostrava a Přívoz**. V těchto městských obvodech byly zároveň registrovány nejvyšší podíly dlouhodobé nezaměstnanosti.

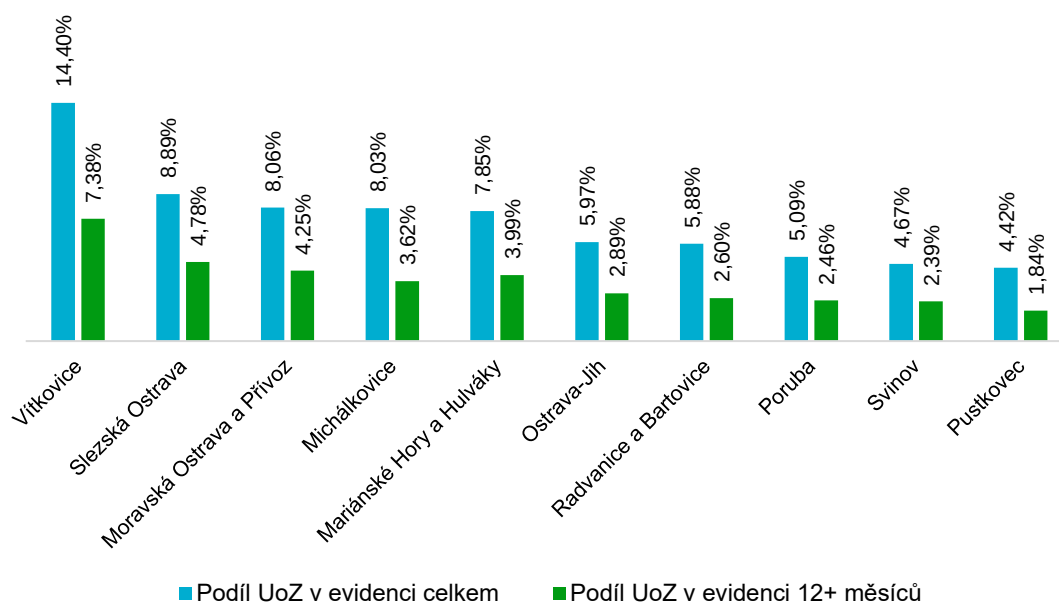
Graf 14 Deset městských obvodů s nejvyšším počtem uchazečů o zaměstnání v listopadu 2021²¹

Zdroj: ÚP ČR (vlastní zpracování)

²¹ Údaje o počtech uchazečů o zaměstnání nejsou veřejně k dispozici. Nastavení centrální databáze neumožňuje jednoduché třídění dat podle městských obvodů. Proto Plán obsahuje pouze data aktuální v době zaslání požadavku ÚP ČR.

Graf 15 Deset městských obvodů s nejvyšším podílem uchazečů o zaměstnání v listopadu 2021

Zdroj: ÚP ČR, ČSÚ (vlastní zpracování)

Integrační role sociálních podniků je nedoceněna.

V Ostravě funguje **jedenáct sociálních podniků podporovaných z dotací statutárního města Ostravy**²², které se zaměřují zejména na zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním. V rámci koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení vznikl jeden **sociální podnik**, který provozuje výrobu svačin a občerstvení studené kuchyně a který vytvořil tři pracovní místa pro sociálně vyloučené osoby. Z důvodu finanční stabilizace tohoto podniku došlo v roce 2019 k rozšíření cílové skupiny o osoby se zdravotním znevýhodněním. Další projektové záměry na vznik sociálních podniků v rámci koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení byly neúspěšné. Projektové žádosti byly zaměřeny příliš ziskově, nebo naopak sociálně.

Úřad práce ČR a neziskové organizace jako významní partneři v oblasti zaměstnávání.

Od roku 2016 **Úřad práce ČR realizuje projekt s názvem „Příležitost dělá zaměstnance“**. Projekt se zaměřuje na komplexní podporu uchazečů nebo zájemců o zaměstnání ze sociálně znevýhodněného prostředí v šesti lokalitách Moravskoslezského kraje, včetně Ostravy. V rámci projektu jsou nabízeny jak skupinové kurzy (motivační, počítačový, základy pracovního práva, finanční gramotnost), tak individuální aktivity (individuální poradenství, pracovní diagnostika, rekvalifikace, výběrové řízení na zkoušku, pracovní asistence apod.). Dále je v projektu podporována práce na zkoušku, veřejně prospěšné práce či společensky účelná pracovní místa. (Úřad práce ČR, 2022)

V rámci koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení v letech 2015-2018 bylo v oblasti zaměstnanosti realizováno sedm **projektů nestátních neziskových organizací zaměřených na zaměstnávání osob sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením**. Aktivity projektů spočívaly zpravidla v souboru poradenských, asistenčních a motivačně-aktivizačních

²² Informace vychází z interních statistik Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

programů. Některé projekty byly zacíleny na prostupné zaměstnávání, vznik tréninkových nebo podporovaných pracovních míst. (ASZ, 2020)

Důležití aktéři v oblasti zaměstnanosti se scházejí v **pracovní skupině Zaměstnanost** koordinované Magistrátem města Ostravy.

Trendy a inspirace

Téměř polovina nezaměstnaných osob je ohrožena chudobou.

Chudoba a sociální vyloučení mají velmi úzkou souvislost s nezaměstnaností, a to zejména s dlouhodobou. Téměř **polovina všech nezaměstnaných osob (48,7 %) je ohrožena chudobou**. Podpora zaměstnanosti ohrožených skupin je důležitá jak z důvodu zajištění adekvátního příjmu a zabránění ohrožení chudobou, tak z důvodu sociální integrace, neboť výkon zaměstnání je nejenom základním zdrojem příjmu, ale rovněž důležitou společenskou hodnotou. (MPSV, 2020)

Nástup do zaměstnání však automaticky neznamená vymanění se z chudoby. Zejména **pro osoby s exekucemi je nástup do zaměstnání velmi často finančně nevýhodný**. Situace, kdy se práce nevyplatí, je značně demotivující pro potenciální zaměstnance i zaměstnavatele. (MPSV, 2020)

Dlouhodobá nebo opakovaná nezaměstnanost přispívá k nárůstu materiální a sociální deprivace osob a ke zvýšení rizika jejich sociálního vyloučení a zároveň uzavírá osoby sociálně vyloučené v pasti závislosti na sociálních dávkách. (MPSV, 2020)

Některé dlouhodobé cíle řešení nezaměstnanosti uvádí **Strategie sociálního začleňování 2021–2030**:

- Vytvářet podmínky pro vstup a udržení se na trhu práce.
- Jde zejména o vytváření příznivějšího prostředí pro osoby, které mají i jiné bariéry než nedostatečné nebo neodpovídající pracovní zkušenosti. Důležitá je podpora zvyšování kvalifikace mimo vzdělávací systém. Vedle toho je třeba podporovat prostupné zaměstnávání s cílem následného uplatnění dané osoby na běžném trhu práce.
- Vytvářet příznivé prostředí pro zaměstnavatele.
- Jedná se například o podporu při zaměstnávání osob více vzdálených od primárního trhu práce, podporu při zajišťování psychosociální podpory znevýhodněným zaměstnancům, užší spolupráci zaměstnavatelů a vzdělávacích institucí včetně celoživotního vzdělávání, rekvalifikačních a obdobných kurzů. Cílem je také zlepšení místní a finanční dostupnosti služeb péče o děti a další závislé osoby, se zvláštním zřetelem na sociální začleňování dětí ze znevýhodněných rodin. Nutné je vytvářet podmínky pro činnost a rozvoj sociálních podniků, které budou napomáhat začleňovat znevýhodněné osoby na sekundární trh práce.
- Společensky odpovědné zadávání veřejných zakázek ve vztahu k cílům v oblasti sociálního začleňování.
- Jedná se o komplexní a systémovou podporu rozvoje společensky a environmentálně odpovědného zadávání veřejných zakázek. Tato forma podpory by měla být směřována jak sociálním podnikům, aby zlepšily svůj přístup k veřejným zakázkám, tak zadavatelům veřejných zakázek.
- Zavedení individuálního a komplexního přístupu veřejných služeb zaměstnanosti k osobám s více znevýhodněními na trhu práce. Rozvíjet možnosti sociálního podnikání.
- Bude podpořena systémová spolupráce veřejných služeb zaměstnanosti s dalšími aktéry, kteří odstraňují či zmírňují znevýhodnění, bariéry vstupu a setrvání na primárním trhu práce, včetně služeb doprovázení, mentoringu, a to jak před nástupem do zaměstnání, tak během zkušební doby. Specifické bude zaměření na mladé osoby při přechodu ze školy do zaměstnání v motivaci k pracovnímu uplatnění prostřednictvím kariérového poradenství. Podporu také vyžaduje spolupráce škol, zaměstnavatelů a Úřadu práce ČR.

- Zcela specifickou skupinou jsou osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, pro něž může zařazení do pracovního procesu znamenat významný příspěvek k prevenci opakování společensky závadného chování. Stigma trestní minulosti by samo o sobě nemělo mít fatální vliv na možnost uplatnění osoby na trhu práce (zejména poté, co si uložený trest odpykala).

Dluhová problematika

Podíl osob v exekuci je v Ostravě dlouhodobě nadprůměrný proti krajským i celostátním hodnotám. **Exekuce jsou přitom významným faktorem, který ovlivňuje kvalitu života jedince i celé domácnosti,** mají dopad na stabilitu bydlení, mezilidské vztahy či šanci na úspěch dětí ve škole. Oblast dluhové problematiky se tak věnuje podpoře osob, které se ocitly ve finančních potížích, síti podpůrných služeb dluhového poradenství i preventivním opatřením předcházejícím vzniku finančních nesnází.

Východiska

Jako hlavní východisko pro analýzu posloužily následující dokumenty popisující stav a potřeby v oblasti dluhové problematiky:

- Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb,
- Vybrané potřeby z mapování v ORP Ostrava – aneb „co řekli aktéři sítě“.

Dále byly zohledněny následující strategické dokumenty vzniklé na národní úrovni:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV),
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030 (ÚV ČR),
- Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (Ministerstvo financí ČR).

Cílová skupina

Oblast dluhové problematiky se soustředí na osoby:

- sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené,
- se zdravotním postižením,
- s duševním onemocněním,
- žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- pečující o malé děti či osobu blízkou, rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci,
- dlouhodobě či opakovaně nezaměstnané,
- ohrožené předlužeností a závislostmi,
- v nebo po výkonu trestu odnětí svobody,
- se záznamem v trestním rejstříku,
- ve věku od 16 let do 24 let,
- nekvalifikované nebo s nízkou kvalitací,
- seniory.

Z hlediska aktérů dluhové problematiky se jedná o:

- zaměstnavatele, sociální podniky,
- poskytovatele služeb a aktivit dluhového poradenství,
- sociální pracovníky, pracovníky v sociálních službách,
- zaměstnance veřejné správy,
- školy a školská zařízení,
- soukromé exekutory,

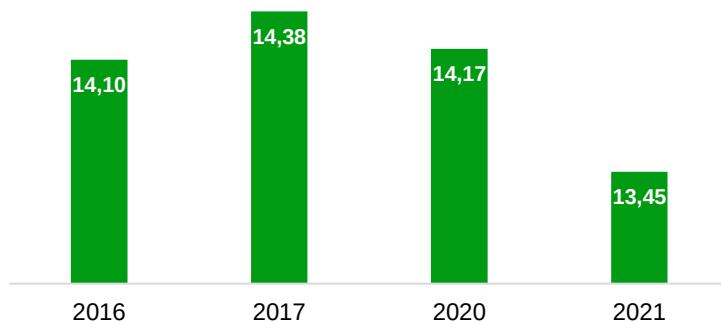
Hlavní zjištění

Téměř každý sedmý obyvatel Ostravy starší 15 let je v exekuci.

V Ostravě se k 31. 12. 2021 nacházelo **32 070 osob v exekuci, což představuje 13,45 % obyvatel starších 15 let.** Ve srovnání s krajskou (9,21 %) i celorepublikovou (7,91 %) hodnotou je podíl

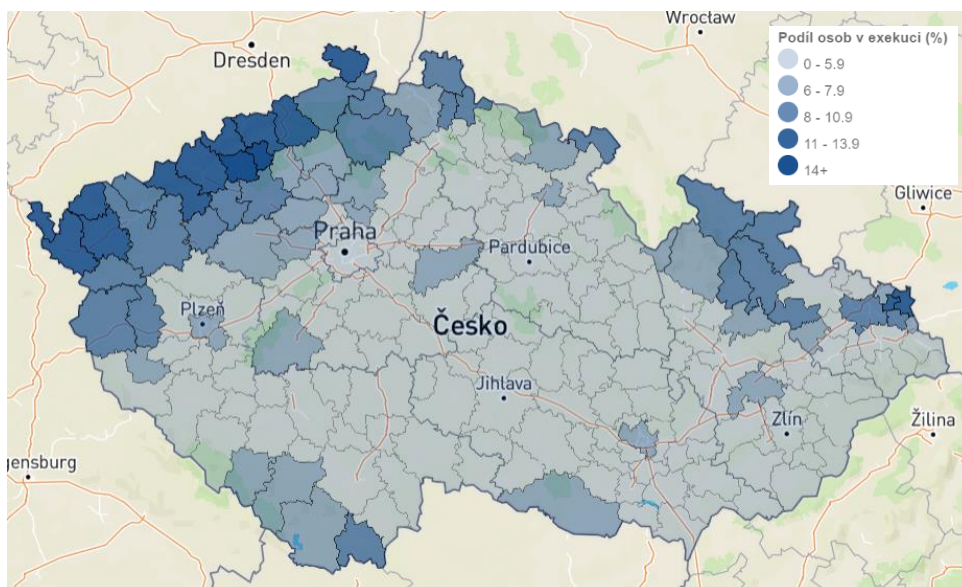
exekvovaných v Ostravě nadprůměrný. Na všechny povinné v Ostravě bylo uvaleno 236 675 exekucí. Jejich celkový dluh dosáhl téměř jedenácti miliard Kč. (Exekutorská komora ČR, 2022)

Graf 16 Podíl osob v exekuci v Ostravě k 31. 12. příslušného roku (v roce 2020 k 4. 3.)²³

Zdroj: mapaexekuci.cz, Exekutorská komora ČR, ČSÚ (vlastní zpracování)

Obrázek 9 Mapa podílu osob v exekuci (přepočteno na všechny obyvatele) na úrovni ORP k 31. 12. 2021

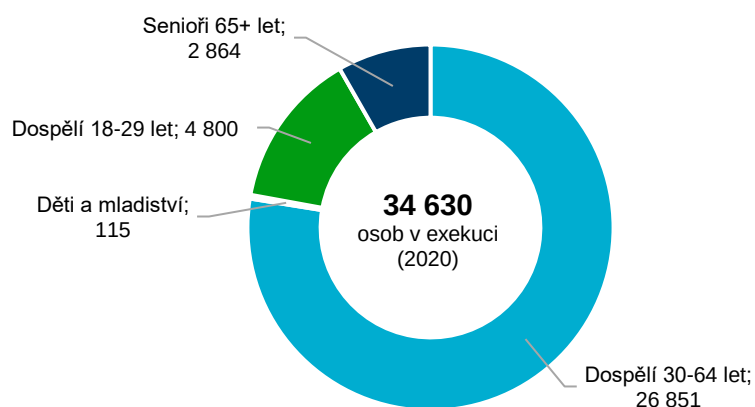

Zdroj: Exekutorská komora ČR

Pokud jde o věkovou skladbu osob v exekuci, největší podíl tvořila k 4. 3. 2020 skupina ve věku 30–64 let, následovaná mladými dospělými a seniory. V exekuci se rovněž ocitlo 115 dětí a mladistvých.

²³ Údaje do roku 2020 jsou čerpány z webu mapaexekuci.cz. Data za rok 2021 jsou dostupná na oficiálních stránkách Exekutorské komory ČR, která podíl osob v exekuci vypočítává z celkového počtu obyvatel. Starší hodnoty však byly počítány z počtu obyvatel starších 15 let. Hodnota za rok 2021 byla proto pomocí dat Českého statistického úřadu o věkové struktuře obyvatel náležitě přepočtena.

Graf 17 Věková struktura osob v exekuci v Ostravě k 4. 3. 2020

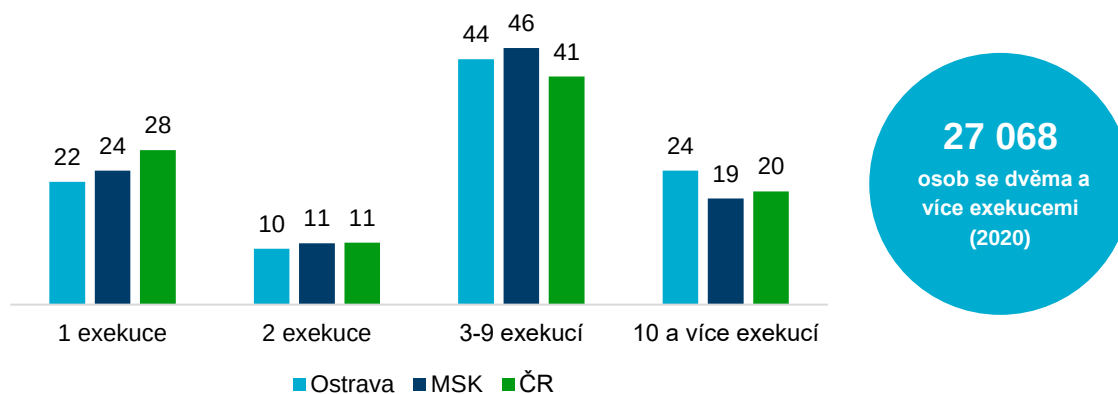

Zdroj: mapaexekuci.cz (vlastní zpracování)²⁴

Dvě a více exekucí mají téměř tři čtvrtiny exekvovaných osob.

Dvě a více exekucí mělo k 4. 3. 2020 přes dvacet sedm tisíc osob, tedy přibližně sedmdesát osm procent všech exekvovaných. Ve srovnání se shodným ukazatelem za Moravskoslezský kraj (76 %) i Českou republiku (72 %) se jedná o nadprůměrnou hodnotu. Vícečetné exekuce přitom často vedou ke zhoršení orientace dlužníků, navyšování psychického tlaku, a tedy i omezení schopnosti dlužníků svou situaci řešit (Hábl et al., 2021).

Graf 18 Počet a podíl exekvovaných osob dle počtu exekucí v Ostravě, MSK a ČR

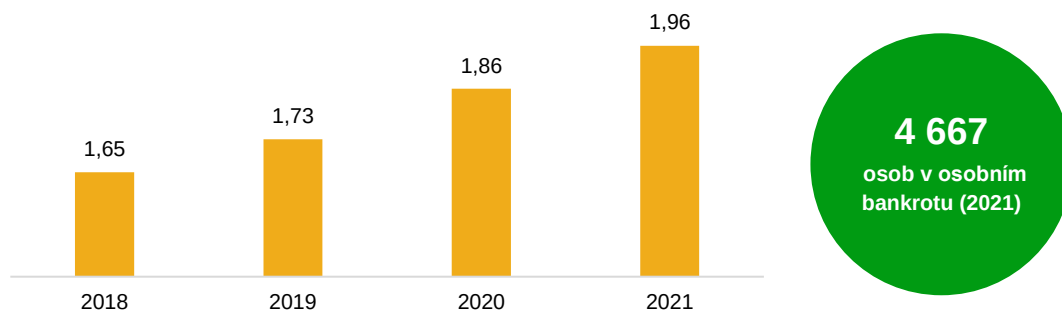

Zdroj: Exekutorská komora ČR (vlastní zpracování)

Jednou z možností vedoucích z exekuční pasti je podání insolvenčního návrhu a zahájení procesu oddlužení (osobní bankrot). **Ke konci roku 2021 se v tomto procesu nacházelo přes 4,6 tisíce osob**, kdežto v roce 2018 jich bylo 3 936. Počet lidí, kteří požádali o insolvenční řízení a uspěli, tak v posledních čtyřech letech roste, což svědčí o tom, že přibývá těch, kteří své finanční potíže aktivně řeší a u nichž je nejschůdnějším řešením jejich složité situace právě proces oddlužení.

²⁴ Data za roky 2018 a 2019 nejsou k dispozici. Údaje Exekutorské komory ČR o exekucích za rok 2021 neobsahují informace o věkové struktuře povinných.

Graf 19 Podíl osob v osobním bankrotu v Ostravě k 31. 12. příslušného roku (přepočteno na obyvatelstvo 18+ let)

Zdroj: Insolvenční rejstřík, ČSÚ (vlastní zpracování)

Zadlužení a exekuce mohou být překážkou při hledání zaměstnání či bydlení.

Zadluženost na straně klientů sociálních služeb je z pohledu manažerského týmu komunitního plánování zásadním problémem, neboť **se pojí s celkovou situací klientů**. Zadlužení či exekuce jsou překážkou jak při uplatnění na trhu práce, tak při hledání bydlení či poskytnutí některých služeb (zejména v případě dluhu u sociálních služeb, poskytovatelů energií, soukromých vlastníků bytového fondu apod.). (Autorský tým Optimko, 2021)

Členové pracovní skupiny Občané sociálně vyloučení a sociálním vyloučením ohrožení zdůrazňují, že předluženost klientů často **přispívá k demotivaci ve vztahu k hledání zaměstnání, což může vést k ztrátě „pracovních návyků“, případně závislosti na sociálních dávkách** (legální práce se nemusí finančně vyplácet). Členové pracovní skupiny se rovněž shodují na nízkém povědomí o finančních záležitostech na straně klientů. (Autorský tým Optimko, 2021)

Z výstupů projektu Moravskoslezského kraje zaměřeného na potřeby rodin dále vyplývá, že klienty od řešení exekucí může odrazovat vidina zdoluhavého a náročného procesu, navíc posílena některými mýty spojenými s exekucemi. Dále aktéři z oblasti rodiny uváděli, že řešení problémů s bydlením a exekucemi bývá pro klienty rodiče psychicky i časově náročné, což má mnohdy dopad na vztahy a výchovu dětí v domácnosti. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

V různých částech města působí osm poraden neziskových organizací.

Na území města působí **osm dluhových poraden** spravovaných nestátními neziskovými organizacemi, které bezplatně poskytují dluhové poradenství. Některé poradny spravují více poboček, ne všechny poradny však nabízejí možnost sepsání a podání návrhu na insolvenční (osobní bankrot). Přehled dluhových poraden včetně provozovatele i geografického umístění v rámci města nabízí následující tabulka.

Tabulka 5 Dluhové poradny provozované NNO na území Ostravy²⁵

Poradna	Provozovatel	Část města	Sepisování návrhu na insolvenční
Akreditovaná dluhová poradna	Poradna při finanční tísni, o.p.s.	Moravská Ostrava	Ano
Občanská poradna Ostrava	Slezská diakonie	Vítkovice	Ne
Občanská poradna SPOLEČNĚ-JEKHETANE	SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Přívoz, Poruba	Ano
Poradna Charity Ostrava	Charita Ostrava	Vítkovice	Ne
Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva	Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, z. s	Moravská Ostrava	Ne
Poradna sv. Alexandra	Charita sv. Alexandra	Dubina	Ano
Sociálně právní poradna	Vzájemné soužití o.p.s.	Moravská Ostrava	Ne
Sociálně-dluhová poradna	Diecézní charita ostravsko-opavská	Muglinov, Zábřeh, Kunčičky	Ano

Zdroj: bezpečnější.ostrava.cz (vlastní zpracování)

V rámci spolupráce s Agenturou se dluhovní poradci a další odborní pracovníci setkávají na takzvané **Dluhové platformě**²⁶, která se schází několikrát ročně a nabízí prostor k vzájemnému setkávání, výměně zkušeností a informování o legislativních novinkách. Nadto Agentura pořádá jednou ročně celostátní **odbornou dluhovou konferenci**, které se ostravští aktéři pravidelně účastní.

Trendy a inspirace

Některé dlouhodobé trendy a systémové problémy pojmenovává **Strategie sociálního začleňování 2021–2030**.

Roste podíl lidí s vícečetnými exekucemi a snižuje se věk exekvovaných.

Nekontrolovaný nárůst zadluženosti vedoucí až k předlužení může snadno ohrozit stabilitu sociálního systému i celé ekonomiky. Předlužení je v mnoha případech příčinou sociální exkluze jednotlivců a rodin, vede k sociálním a zdravotním problémům, ohrožuje základní potřeby dětí, vede k finanční drenáži nejpostiženějších regionů a má velmi negativní dopady na státní rozpočet. **Zadluženost je mimo jiné uváděna jako jedna z hlavních příčin ztráty bydlení, práce mimo legální pracovní trh a vysoké recidivy.** (MPSV, 2020)

Závažnými trendy jsou zejména **vysoký podíl vícečetných exekucí**, tedy případů, kdy je proti jednomu dlužníkovi vedeno více exekučních řízení naráz, či **stále se snižující věk předlužených osob**. (MPSV, 2020)

²⁵ Na začátku roku 2022 ukončuje činnost dluhová poradna CSS Ostrava působící v městském obvodu Mariánské Hory a Hulváky. Ta je sice na stránkách uvedena, ale nové klienty již nepřijímá. Ve městě dále působí řada poraden, jejichž provozovatelem nejsou nestátní neziskové organizace

²⁶ Původně Dluhová platforma Ostrava. Od druhé poloviny roku 2020 se platforma přesunula do online prostoru a je pořádána pro zájemce ze všech lokalit spolupracujících s Agenturou.

Jednou z příčin současného stavu je **nedostatečná finanční gramotnost a osvěta obyvatelstva**. Tato oblast byla ve výuce na základních i středních školách dlouho opomíjena. (MPSV, 2020) Oblast finanční gramotnosti a koordinace jejího rozvoje spadá do působnosti ministerstva financí, jež vytvořilo **Národní strategii finančního vzdělávání 2.0**. Cílem Strategie je vytvoření efektivního systému finančního vzdělávání, který umožní zvyšování úrovně finanční gramotnosti obyvatel České republiky.

Na nevhodně nastavenou legislativu často nedoplácejí jen dlužníci, ale i zaměstnavatelé.

Praxe mnohdy také ukazuje, že **předluženost jednotlivců a domácností byla ve značné míře způsobena či zhoršena existencí nevhodného legislativního prostředí**²⁷. Tímto systémem jsou postiženi nejen dlužníci a jejich domácnosti, ale také zaměstnavatelé, kteří musejí vynakládat vysoké částky spojené s administrací exekvovaných zaměstnanců. (MPSV, 2020)

V následujících letech pravděpodobně čekají oblast exekucí a insolvencí další legislativní změny. V programovém prohlášení Vlády České republiky²⁸ se například uvádí, že dojde k vyhodnocení nedávno přijatých úprav (včetně milostivého léta), snížení administrativní zátěže zaměstnavatelů, reformě srážky ze mzdy, zkrácení doby insolvenčního řízení na tři roky atd. Tyto změny mohou znamenat pro exekvované osoby příležitost, jak se zbavit svých finančních potíží, ale zároveň mohou **dočasně zvýšit poptávku po odborném dluhovém poradenství**.

²⁷ Například se jednalo o zneužívání institutu rozhodčího řízení, přísudkové vyhlášky u bagatelních dluhů, omezenou regulaci nebankovního sektoru spotřebitelských půjček, vytvoření konkurenčního prostředí mezi exekutory apod.

²⁸ Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>

Rodina

Oblast rodiny se zabývá systémem **podpory rodin, které jsou sociálně vyloučené nebo jsou sociálním vyloučením ohrožené**. Konkrétně je v této oblasti řešena multidisciplinární spolupráce mezi neziskovými organizacemi, orgány sociálně-právní ochrany dětí, veřejnými institucemi, neformálními komunitami a rodinami, jež mohou být ohroženy patologickými jevy, jako jsou násilí v rodině. Dále se tato oblast věnuje potřebám dětí a mladistvých, které mohou být naplněny skrze neformální vzdělávání a volnočasové aktivity, a dalším preventivním službám a aktivitám, jež pomáhají rozvíjet rodičovské kompetence a bezpečné rodinné prostředí.

Východiska

Kvalitativní data, která byla využita při tvorbě analýzy, nalezneme v následujících městských a krajských dokumentech popisujících potřeby rodin:

- Koncepce rodinné politiky statutárního města Ostravy na období 2019–2022,
- Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb,
- Vybrané potřeby z mapování v ORP Ostrava – aneb „co řekli aktéři sítě“.

Informace o dlouhodobých trendech a možnostech podpory rodin byly čerpány z níže uvedených strategických a analytických dokumentů vzniklých na národní úrovni:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV),
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030 (ÚV ČR),
- Analýza inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v České republice (MPSV).

Cílová skupina

Oblast rodiny se soustředí na:

- rodiny sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené,
- rodiny žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- osoby pečující o malé děti či osobu blízkou, rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci,
- osoby do 18 let věku se speciálními vzdělávacími potřebami,
- děti a mladistvé ohrožené umístěním do institucionální péče nebo v ní již umístěné, vyrůstající v náhradní rodinné péči.

Dále se oblast rodiny týká:

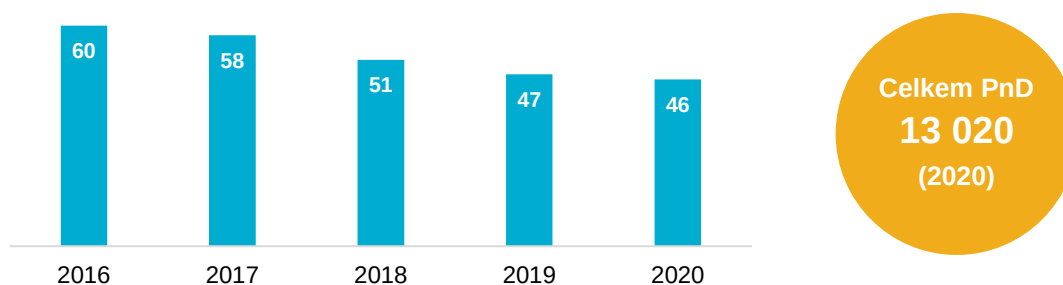
- seniorů, obětí trestné činnosti a obětí násilí, neformálních pečovatелů, veřejnosti,
- poskytovatelů služeb pro rodiny a děti a dalších služeb na podporu sociálního začleňování, sociálních pracovníků, pracovníků v sociálních službách, zaměstnanců veřejné správy, kteří se věnují sociální či rodinné problematice, škol a školských zařízení, neformálních pečovatелů, žadatelů o náhradní rodinnou péči, náhradních rodičů, dobrovolníků.

Hlavní zjištění

Počet rodin pobírajících přídavky na dítě je v Ostravě dvakrát vyšší než celostátní průměr.

Jednou ze sociálních dávek, kterou pobírají rodiny s nízkými příjmy, je příspěvek na dítě²⁹. V průměrném měsíci roku 2020 získalo tuto finanční podporu **13 020 nezaopatřených dětí**. Jejich počet přitom od roku 2016 setrvale klesá. V období let 2016–2020 se počet vyplacených příspěvků na tisíc obyvatel snížil z 60 na 46. Přesto je hodnota z roku 2020 výrazně nadprůměrná oproti celostátní úrovni (21), ale i krajské úrovni (33).

Graf 20 Počet vyplacených příspěvků na děti za průměrný měsíc na 1 000 obyvatel v Ostravě

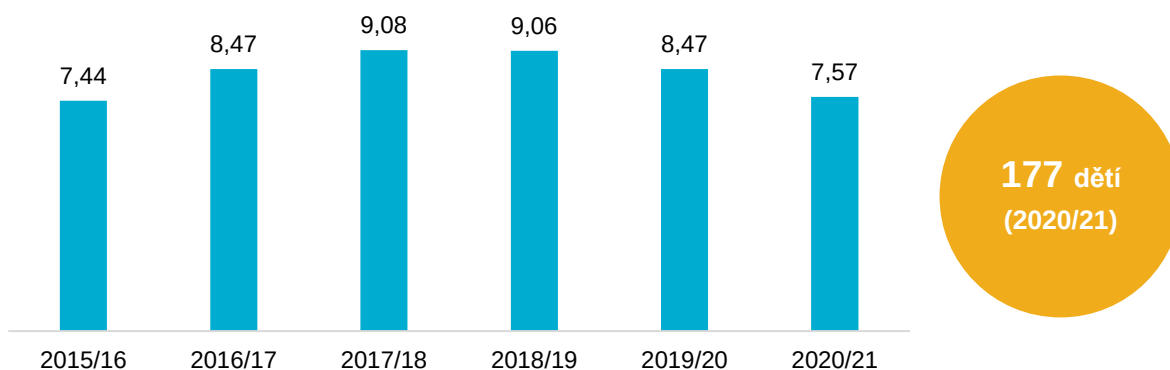

Zdroj: MPSV, ČSÚ (vlastní zpracování)

Přes sedm procent dětí odchází z ostravských základních škol předčasně.

Z údajů ministerstva školství vyplývá, že ve školním roce 2020/2021 předčasně odešlo ze základní školy 7,57 % ostravských žáků. Podíl takových žáků se přitom v období 2016–2021 výrazně neměnil. **V posledním sledovaném školním roce se jednalo o 177 dětí a za celé sledované období o 1 073 dětí.** Jak už bylo uvedeno v kapitole o indexu sociálního vyloučení, podíl předčasných odchodů ze základních škol je v Ostravě nad krajským i republikovým průměrem a je jediným parametrem indexu, u něž došlo ke zhoršení stavu.

Graf 21 Podíl žáků s nedokončeným základním vzděláním při ukončení povinné školní docházky v Ostravě

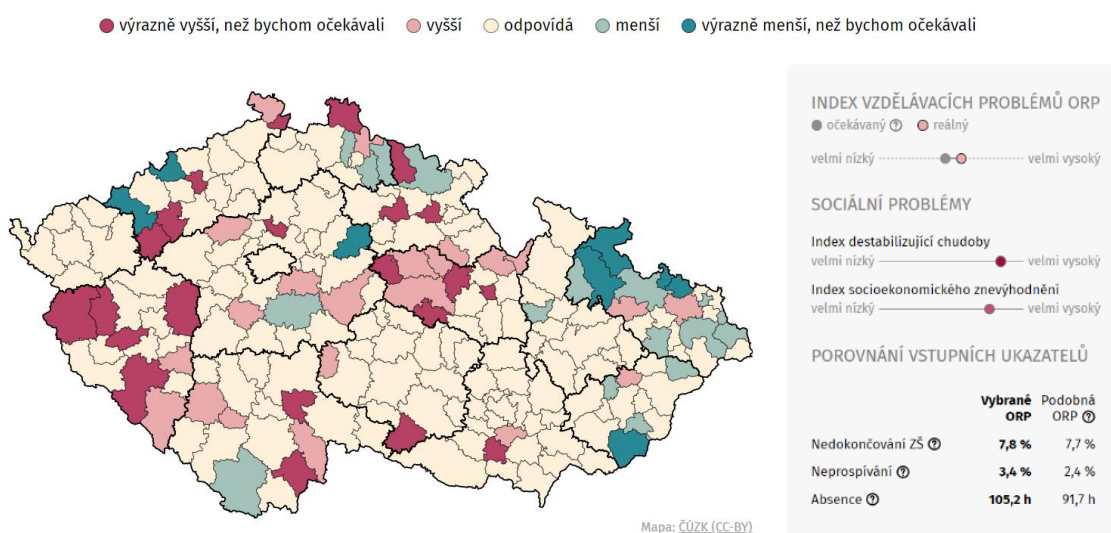
Zdroj: MŠMT (vlastní zpracování)

²⁹ **Příspěvek na dítě** je základní příjmově testovaná dávka nezaopatřeného dítěte žijícího v rodině s nižším příjmem. Nárok na příspěvek na dítě má nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný (čistý) příjem v rodině je nižší než 3,4násobek životního minima rodiny.

V jaké míře školní výsledky včetně předčasných odchodů ze vzdělávání odpovídají socioekonomickým podmínkám v obcích s rozšířenou působností (ORP), ukazuje takzvaný index zaostávání³⁰ představený společností PAQ Research v únoru 2022. Podle tohoto indexu zaostává ORP Ostrava ve sledovaných parametrech vzdělávání za jinými ORP, které mají obdobnou socioekonomickou výchozí pozici (velmi vysoký index destabilizující chudoby a velmi vysoký index socioekonomického znevýhodnění).

Obrázek 10 Mapa indexu zaostávání vzdělávání za sociální situací s daty za ORP Ostrava

Jaký je rozsah vzdělávacích problémů vzhledem k sociální situaci

Zdroj: PAQ Research, 2022

Nedostatečné kapacity pro doučování v domácnostech a nízká motivace rodičů ke vzdělávání.

Projekt Moravskoslezského kraje zmapoval mimo jiné potřeby rodin ve vztahu ke vzdělávání. K těmto potřebám patří individuální podpora vzdělávání dítěte v rodině. Podle respondentů jsou v Ostravě **nedostatečné kapacity pro doučování v domácnosti**. Například kapacity organizace STOP věnující se doučování dětí jsou zcela naplněny. Do doučování je zároveň třeba zapojit vyšší počet dobrovolníků. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Problémem rovněž zůstává **nízká motivace romských rodičů a jejich dětí ke vzdělání**. Z výstupů projektu vyplývá, že do problematiky rodin je třeba zapojit i školy. Podle respondentů by vztah mezi rodiči a školou mohl posílit neformální setkávání učitelů a rodičů mimo školní výuku. Místní aktéři **by také uvítali nové metody a techniky, jak s dětmi pracovat a posouvat je v rozvoji**, případně z nich vychovat lídry komunity (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Z ostravské koncepce rodinné politiky dále vyplývá, že rodinná politika ve městě by se měla zaměřit na **dostupnost zařízení pro děti v předškolním věku** a na možnosti péče o děti školního věku v době mimo vyučování. (Koncepce rodinné politiky, 2018)

³⁰ **Index zaostávání** vyjadřuje, jestli vzdělávací neúspěšnost v ORP odpovídá sociální situaci, zaostává anebo je lepší, než by odpovídalo sociální situaci. V případě, že je skutečná míra vzdělávací neúspěšnosti daného ORP výrazně jiná než predikovaná (směrodatná odchylka rezidua regresního modelu větší než $\pm 1,5$), označujeme tyto ORP za výrazně zaostávající nebo výrazně nad očekáváním. Mírně zaostávající a mírně nad očekáváním jsou v rozpětí ± 1 až $\pm 1,4$ směrodatné odchylky. ORP, kde vzdělávání odpovídá sociální situaci, jsou v pásmu -1 až 1 směrodatné odchylky. Dostupné z: <https://www.mapavzdelavani.cz/zaostavani-vzdelavani>

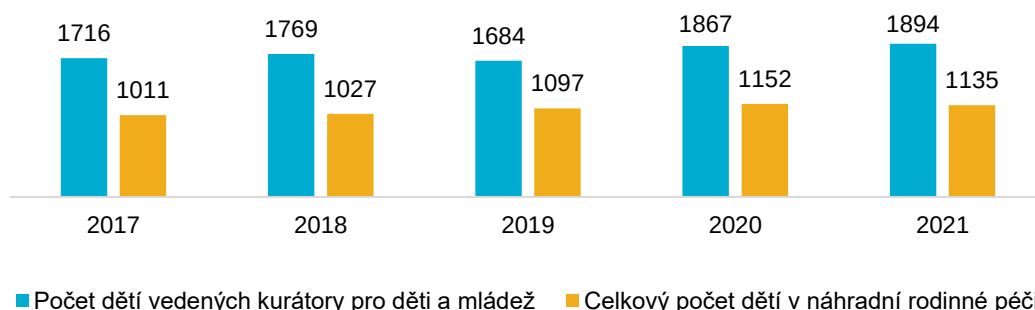
Téma záškoláctví je řešeno ve spolupráci odboru školství a sportu, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, pedagogicko-psychologické poradny a dalších relevantních partnerů.

Komplexněji problematiku vzdělávání řeší **Strategie vzdělávání města Ostravy 2030**³¹, kterou zpracoval odbor školství a sportu. Jejím cílem je dát jasný směr pro rozvoj a další zvyšování kvality vzdělávání města Ostravy, pojmenovat konkrétní priority a cíle v oblasti školství, podpora kvalitního a inkluzivního vzdělávání, rozvoj klíčových gramotností, a kompetencí, podnikavosti a iniciativy dětí, žáků a studentů, rozvoj polytechnického vzdělávání, kariérového poradenství, digitálních kompetencí, spolupráce města s veřejnými vysokými školami.

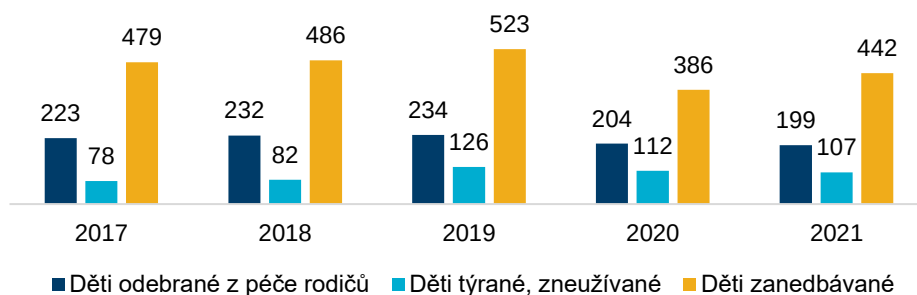
Roste počet dětí pod kuratelou a v pěstounské péči, klesá počet dětí odebraných z péče rodičů.

Z dat odboru sociálních věcí a zdravotnictví města Magistrátu města Ostravy vyplývá, že **pod kuratelou bylo v roce 2021 1 894 dětí a mladistvých**, přičemž jejich počet v posledních pěti letech mírně roste, stejně jako počet dětí, které se ocitají v náhradní rodinné péči.

Graf 22 Vybraná data o úkonech sociálně právní ochrany dětí v Ostravě

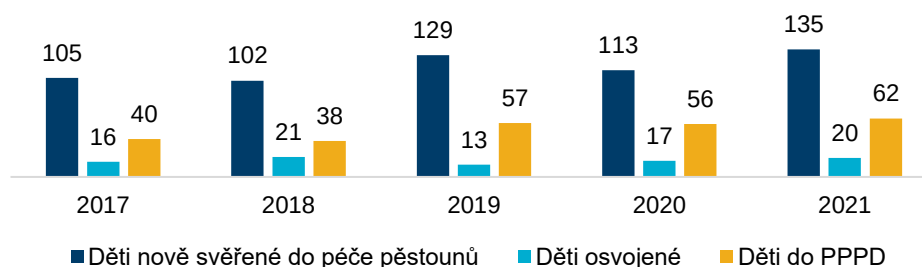

Trendem posledních pěti je naopak **pokles počtu dětí, které jsou odebrány z péče rodičů**. Počet dětí, které jsou týrány či zneužívány, se ve sledovaném období pohybuje kolem stovky ročně.

Rostoucí trend zaznamenaly také počty dětí svěřených do péče pěstounů, včetně dětí svěřených do pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD).

³¹ Dostupné z: <https://talentova.cz/strategie-vzdelavani-mesta-ostravy-2030/>

Zdroj: Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, Magistrát města Ostrava

Posilování pěstounské péče a zároveň potřeba komplexní práce s rodinami, u nichž hrozí odebrání dětí z péče rodičů, mění požadavky na poskytované služby. Ty byly v lednu 2022 poskytovány **devatenácti pověřenými osobami**³², převážně nestátními neziskovými organizacemi, kterým krajský úřad vydal pověření k výkonu **sociálně-právní ochrany dětí**.

K důsledkům sociálního vyloučení patří destabilizace rodin, vznik závislostí či domácí násilí.

Některé z typických krizových situací v rodinách zmiňuje evaluační zpráva spolupráce mezi městem Ostrava a Agenturou. Například se lze v ní dočíst, že u řady rodin, které bydlí na ubytovnách, dochází k **časté migraci vedoucí k destabilizaci, vykořenění a špatnému vývoji dětí**. Obvyklým problémem jsou také různé **závislosti a rizikové chování, které zapříčiňují domácí násilí**, jež bývá bagatelizováno jak ze strany komunit, tak někdy i dotčených institucí. Oběti domácího násilí navíc mnohdy čelí izolaci a nemají dostatek informací a znalostí o závažnosti problému a možnostech odborné pomoci. (ASZ, 2020)

Pracovní skupina Děti a rodina se shoduje, že **řada klientů v tíživé životní situaci nebo krizi neobdrží pomoc včas**, a z toho důvodu se u nich krize prohlubuje. Takové situace mohou vést až k vážným zdravotním následkům nebo zahlcení některých státních institucí, typicky orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Těmto situacím by podle členů pracovní skupiny mohla zabránit včasná podpora ze strany sociálních služeb (odborné sociální poradenství, ale také nízkoprahové zařízení pro děti a mládež). (Autorský tým Optimko, 2021)

Potřebnost prarodinných opatření se v rámci města dynamicky vyvíjí.

Členové pracovní skupiny Děti a rodina vnímají jako významnou hybnou sílu změny v demografickém složení obyvatelstva. Podle nich dochází z důvodu vnitřní migrace ke zhoršení situace cílové skupiny rodin s dětmi v určitých částech Ostravy (nárůst počtu rodin bez základního zajištění), což vede k **nárůstu potřeby specificky zaměřených sociálních služeb**. Podle členů pracovní skupiny tak mohou vznikat lokality, v nichž žije vyšší počet mladých romských rodin s dětmi, jejichž potřeby nemusejí odpovídat aktuálnímu nastavení služeb v daném místě. Jako příklad uvádějí Ostravu-Dubinu. (Autorský tým Optimko, 2021)

Trendy a inspirace

Demografické a společenské změny zvyšují riziko chudoby v rodinách.

Podle národní strategie sociálního začleňování (MPSV, 2020) patří mezi nejvýznamnější změny v rodinném životě zvyšující se variabilita v soužití, prodlužující se délka života a zároveň nízká plodnost spolu s rostoucím věkem matek při porodu prvního dítěte. Na rodinný život má také vliv nárůst počtu

³² Údaj vychází z interních statistik Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy.

bezdětných žen, nízká zaměstnanost žen (především žen s nezletilými dětmi), zmenšující se velikost domácností a prodlužující se doba vzdělávání dětí.

V důsledku očekávaného nárůstu jednočlenných domácností a domácností s jedním rodičem autoři strategie předpokládají, že **se v rodinách zvýší riziko chudoby**. Proto je v rámci podpory rodiny důležité, aby docházelo k včasnému řešení krizových situací či zlepšování postavení ohrožených dětí i rodin prostřednictvím primární prevence. (MPSV, 2020)

Jedním z klíčových nástrojů začleňování nízkopříjmových rodin s dětmi je spolu s motivací dětí ke vzdělávání také rozvoj nabídky zájmového vzdělávání a smysluplně vedených volnočasových aktivit, které zůstávají do značné míry nedostupné. Cílem strategie je také zlepšit stravování dětí z nízkopříjmových rodin prostřednictvím školních obědů v základních a mateřských školách. (MPSV, 2020)

Úroveň vzdělání má také vliv na výši příjmu jedince a jeho zaměstnanost. Dosažení alespoň středního vzdělání bez maturity znamená oproti základnímu vzdělání zvýšení průměrných celoživotních pracovních příjmů jednotlivce o více než třetinu (8 milionů Kč). Důvodem je zejména **pokles rizika nezaměstnanosti o přibližně dvě třetiny** (z více než 24 % na 7,2 %). V důsledku jednoho předčasného odchodu ze vzdělávání navíc veřejné rozpočty přijdou do roku 2067 o cca 13 milionů Kč ve srovnání s úspěšným vyučením. (Matoušek, 2018)

Systém podpory rodin by měl rozvíjet spolupráci různých aktérů a být součástí škol, nemocnic či komunitních center.

Na možnosti inovací v systému péče o ohrožené děti poukázala také analýza ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV, 2017). Její autoři popsali tři trendy, které by mohly pomoci systém zlepšit.

- Nedostatek víceoborových a vysoce specializovaných poskytovatelů lze nahradit **funkční spoluprací a koordinací několika typů služeb**. Tato koordinace by měla probíhat mezi službami samotnými.
- **Začleňování práce s rodinou do činnosti běžné sítě komunitních subjektů**, jako jsou školy, nemocnice, komunitní centra a další.
- **Deinstitucionalizace pomoci**, tzn. některé úkony, které jsou dnes vykonávány pouze ambulantní nebo pobytovou formou, zajišťovat přímo v rodinném prostředí. Příkladem jsou sociálně-zdravotní služby.

Strategie romské integrace akcentuje rozvoj neformálních vazeb a podporu předškolní péče.

Některé oblasti řešení nastiňuje rovněž strategie romské integrace z roku 2021 (ÚV ČR, 2021). Za klíčové považuje **zvýšení počtu dětí ze znevýhodněného prostředí v mateřských školách** nebo v přípravných třídách. K tomu je zapotřebí zvýšit aktivní účast rodičů a jejich povědomí o možnostech a důležitosti vzdělávání jejich dětí a rozvíjet zájem a kompetence rodičů, aby byli schopni podporovat své děti ve vzdělávání. Dalším nezbytným předpokladem je přítomnost územně i finančně dostupných mateřských škol.

Další kroky by měly **zajistit koordinovanou spolupráci institucí**, které se přímo či nepřímo na vzdělávání dětí podílejí (pozn. podobná spolupráce v Ostravě existuje v podobě multidisciplinárních týmů).

Autoři strategie vyzdvihují přínos komunitních center při školách v chudých a nedostatečně vybavených lokalitách, kde se děti mohou učit a trávit smysluplně a bezpečně volný čas. Při budování strategie komunitních center je důležité aktivně zapojit co největší počet členů komunity do všech aktivit, s čímž souvisí i přijetí zodpovědnosti za jejich fungování. Je prokázáno, že zavedená **komunitní centra při školách vedou ke zlepšení výsledků studentů a přispívají k pozitivnímu rozvoji dětí z chudých rodin**, včetně posilování soudržnosti v rodině i komunitě.

Participace

Oblast participace zahrnuje dvě velká témata. Prvním je zplnomocňování obyvatel sociálně vyloučených lokalit prostřednictvím **komunitní práce**³³.

Druhým tématem je **participace jako horizontální téma**, které prostupuje zbylými oblastmi a které se týká informovanosti a zapojování lidí a institucí do řešení problematiky sociálního vyloučení. Řadí se zde **veškerá víceoborová řešení problémů**, například Místa pro dialog – multidisciplinární týmy v sociálně rizikových lokalitách, ale třeba také komunikace směrem k široké veřejnosti i osobám z cílové skupiny či výměna zkušeností partnerů v rámci města i mimo jeho hranice.

Východiska

K analýze byly využity zejména následující dokumenty:

- Finální zpráva z monitoringu naplňování opatření SPSZ Ostrava 2015–2018 prostřednictvím realizovaných projektů.

Existující víceoborová řešení jsou popsána zvlášť v jednotlivých tématech, s nimiž souvisejí (Místa pro dialog – multidisciplinární týmy v sociálně rizikových lokalitách, dluhová platforma, koordinační role města v oblasti sociálního bydlení apod.). V této kapitole je pozornost zaměřena zejména na **komunitní práci a veřejnou participaci**.

Dlouhodobé trendy a možnosti podpory komunitní práce a participativních metod vycházejí z níže uvedených strategických a analytických dokumentů vzniklých na národní úrovni:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030 (MPSV)³⁴,
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030 (ÚV ČR),
- Strategický rámec Česká republika 2030 (ÚV ČR)³⁵.

Cílová skupina

Oblast participace se tak soustředí na osoby:

- sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené,
- žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- příslušníky romské menšiny,
- pečující o malé děti či osobu blízkou, rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci.

Ze systémových aktérů do cílové skupiny patří zejména:

- poskytovatelé služeb, nestátní neziskové organizace, které působí v oblasti sociálního začleňování či romské integrace,

³³ Komunitní práce je metodou sociální práce. Jedná se o legitimní způsob práce sociálních pracovníků, který je označován za jeden z nástrojů sociálního začleňování, zplnomocňování, aktivizace a participace lidí. Komunitní práce řeší témata, která přesahují jednotlivce. Metoda komunitní práce vede k postupnému zplnomocňování celých komunit k tomu, aby samostatně zvládaly řešit své problémy, naplňovat potřeby a tímto postupem tak stírat rozdíly mezi sebou a většinovou společností. Z tohoto důvodu je komunitní práce považována za metodu velmi univerzální a variabilní, a zároveň je nejčastěji využívaným přístupem při práci s etnickými menšinami (Gojová, 2006).

³⁴ Zejména cíl „Posílit participaci osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených na rozhodování o řešení sociálního vyloučení“ a cíl „Prostřednictvím komunitní práce a participace obyvatel území s koncentrací sociálního vyloučení umožnit sociální změnu a vyrovnání disparit mezi potřebami lidí a zdroji“.

³⁵ Zejména cíl 23.2 „úředníci umějí zapojovat občany do rozhodování“, cíl 25.2 „poskytování dat a informací veřejné správy občanům a to co nejpřívětivější cestou“ a cíl 27.1 „občan má účinnou možnost být slyšen a vyslyšen při tvorbě a hodnocení politik“.

- zadavatelé služeb, zaměstnanci veřejné správy, sociální pracovníci a další pracovníci pracující s osobami z cílové skupiny,
- dobrovolníci, veřejnost.

Hlavní zjištění

V Ostravě se komunitní práci věnuje řada neziskových organizací i veřejných institucí.

Od roku 2015 došlo v Ostravě k realizaci několika projektů komunitní práce. Z dosavadních zkušeností³⁶ vyplývá, že v oblastech, kde se projekty komunitní práce uskutečňují, se situace místních lidí mění na systémové úrovni. Dochází nejen k aktivizaci jednotlivců, ale také k jejich systematickému spojování a vzniku místních sítí (samoorganizované lokální skupiny občanů), tvorbě a zapojování do sítí místních aktérů a do komunikačních platforem – ať už jde o místní správu a samosprávu, nebo vlastníky bydlení, farnosti, policii, poskytovatele sociálních služeb, školy.

Oblastí komunitní práce se zabývá široká paleta aktérů. Cílovou skupinou osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách se zabývají tyto neziskové organizace:

- **Diecézní charita ostravsko-opavská**, která působí v lokalitách Kunčičky, Zadní Přívaz a Vítkovice. V rámci projektu koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám realizovala projekt s názvem Komunitní práce v Osadě míru³⁷, kterým navázala na svou předchozí činnost v lokalitě.
- **Vzájemné soužití o.p.s.**, které uskutečňuje komunitní práci se zaměřením na lokality Hrušov, Muglinov, Liščina, Jílová a Cihelní. V roce 2021 realizovala ve zmíněných oblastech projekt komunitní práce s názvem Pro nás s námi 2021.³⁸

Dále v lokalitách působí spolky, které vznikly zespodu a které se podílejí na rozvoji komunitního života v místě:

- **Komunitní skupina – Společná cesta, z.s.**, která působí v lokalitě Ostrava-Kunčičky.
- **Spolek N.O.B.L.**, který organizuje komunitní dobrovolnické aktivity (včetně komunitního centra) v lokalitě Bedřiška.

K významným institucionálním podporovatelům komunitní práce taktéž patří:

- **Fakulta sociálních studií Ostravské univerzity**, která se tématem zabývá na vědecké úrovni. Její tým stojí za vývojem evaluačního nástroje EVKA sloužícího k podpoře politiky založené na důkazech. V roce 2022 podpořila fakulta svou první spin-off společnost Rosteam s.r.o., která se věnuje vzdělávání v oblasti komunitní práce a participace.
- **Krajský úřad Moravskoslezského kraje**, který realizoval projekty na podporu metodické činnosti v oblasti komunitní práce. V rámci projektu mimo jiné vzniklo Centrum metodické podpory a byl pilotován akreditovaný kurz komunitní práce.³⁹

³⁶ Jedná se o zkušenosti pracovníků Odboru sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy, kteří se oblastí komunitní práce zabývají v rámci svých činností.

³⁷ Informace o projektu dostupné z: <https://www.dchoo.caritas.cz/res/archive/002152.pdf?seek=1630305964>

³⁸ Informace o projektu dostupné z: <https://www.vzajemnesouziti.cz/pro-nas-s-nami-2021-uv>

³⁹ Informace o projektu dostupné z: <https://komunitniproce.msk.cz/o-projektu/>

Participativní aktivity města, městských obvodů a dalších veřejných institucí

Město i městské obvody používají různé participativní aktivity a nástroje, jimiž se snaží zapojovat své obyvatele do dění ve městě či je o něm informovat, případně od nich získávat zpětnou vazbu. Mezi takové aktivity patří:

- **Participativní rozpočty**⁴⁰, které město využívá například v rámci programu fajnova prostor⁴¹. Vlastní participativní rozpočty mají také čtyři městské obvody. Konkrétně se jedná o Ostravu-Jih, Moravskou Ostravu a Přívoz, Porubu, Mariánské Hory a Hulváky.
- **Zapojování veřejnosti do strategického plánování**, jehož bylo využito například při tvorbě Strategického plánu rozvoje města Ostravy na období 2017–2023 Fajnova. V sociální oblasti jsou do tvorby strategických dokumentů zapojovány zejména pracovní skupiny složené převážně z poskytovatelů sociálních služeb, a to v rámci **Komunitního plánování sociálních služeb Ostrava**⁴².
- **Městský ateliér prostorového plánování a architektury** (MAPPA), který je hlavním koncepčním pracovištěm města v oblasti architektury a urbanismu a zabývá se participací a komunikací s veřejností.⁴³

Zapojováním různých skupin obyvatel se rovněž zabýval projekt Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity nesoucí název **Komunitně založené participativní plánování v městském prostoru**⁴⁴. Jedním z cílů projektu bylo zapojit do procesu participativního plánování i ty cílové skupiny, které jsou z něj tradičně vylučovány, například lidi žijící v sociálně vyloučených lokalitách či seniory.

Podpoře sousedských aktivit na ostravských sídlištích Dubina a Bělský Les se věnoval projekt města **Com.Unity.Lab**⁴⁵. Na výstupy projektu město reagovalo vytvořením grantového schématu na podporu komunitního života na sídlištích, který plánuje společně s městským obvodem Ostrava-Jih vyhlásit od roku 2022.

Trendy a inspirace

Participace a komunitní práce jako průřezová témata národních strategií.

O důležitosti participace při řešení sociálního vyloučení hovoří Strategie sociálního začleňování 2021–2030. Podle ní je společnost soudržná díky funkčním rodinám a participujícím komunitám. Podkladem politik musejí být nejen výsledky kvalitního vědeckého poznání, ale i participace, tedy zapojení veřejnosti, která má dostatek kvalitních a srozumitelných informací. (MPSV, 2020)

Strategie taktéž zmiňuje souvislost mezi mírou demokratické participace na straně jedné a sociálními nerovnostmi, případně strukturálními sociálními nerovnostmi, na straně druhé. Sociálně slabší obecně participují méně. Do strategického plánování a řízení je podle strategie třeba **zapojovat všechny aktéry a využívat k tomu veškeré dostupné nástroje**. Participace je „měkkou“ dovedností, které se lze naučit, proto je žádoucí její zahrnutí do systému vzdělávání včetně vzdělávání dospělých, přispět může také aktivní dobrovolnictví. (MPSV, 2020)

⁴⁰ Participativní rozpočty umožňují, aby se občané zapojili do rozhodování o rozvoji své obce. Radnice vymezí část peněz z ročního rozpočtu, obyvatelé pak podávají návrhy, co by se za tyto peníze mělo ve městě vylepšit. Při tvorbě těchto návrhů se obyvatelé za asistence města setkávají na lokálních, či tematických veřejných diskuzích. Na nich diskutují o tom, co chtějí ve své obci změnit a jak. Společné návrhy pak předkládají radnici k posouzení z hlediska realizovatelnosti. Vyvrcholením je hlasování o tom, které návrhy obyvatel má obec realizovat.

⁴¹ Informace o programu dostupné z: <https://fajnova.cz/chci-se-zapojit/>

⁴² Informace o nástroji dostupné z: <https://kpostrava.cz/>

⁴³ Informace o instituci dostupné z: <https://www.mappaostrava.cz/>

⁴⁴ Informace o projektu dostupné z: <https://kopr.osu.cz/o-projektu/>

⁴⁵ Informace o projektu dostupné z: <https://fajnova.cz/projekt/com-unity-lab-projekt/>

K významným metodám, které umožňují zapojení občanů do rozhodovacích procesů i účast na správě věcí veřejných, patří komunitní práce. (MPSV, 2020) Její význam vyzdvihuje také Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030, podle níž je důležité dosáhnout sociální změny prostřednictvím aktivizace členů komunity. (ÚV ČR, 2021) Osobní vazby mezi sousedy, fyzický výskyt a sdružování s dalšími lidmi na veřejnosti mohou mít také vliv na bezpečí v lokalitě, a to dokonce větší než samotná policejní činnost, která má ve srovnání s uvedenými komunitní faktory sekundární vliv.

Podle poslední zmíněné strategie je posilování účasti Romů na rozhodovacích procesech a podpora rozvoje jejich identity (včetně rozvoje kultury, jazyka a uchování historie) základním předpokladem pro zlepšení situace romské menšiny i v dalších oblastech kvality lidského života. Aktivní zapojování Romů ve všech sférách společnosti rovněž přispívá k boji proti stereotypům a předsudkům. (ÚV ČR, 2021)

Obě strategie se shodují, že komunitní práce i participace jsou stejně důležité, jsou vhodné pro různé situace a mohou se vzájemně prolínat a doplňovat. (MPSV, 2020; ÚV ČR, 2021).

Zdraví

Oblastí zdraví je myšlena **dostupnost zdravotní péče pro strukturálně ohrožené obyvatele města** a související podtémata, jakými jsou **prevence nemocí, ochrana zdraví obyvatel a zdravotní gramotnost**. Dále se téma zaměřuje na všechny aktéry, kteří se zmíněnými oblastmi zabývají, ať už se jedná o zdravotnická zařízení, poskytovatele nabízející služby na pomezí sociální a zdravotní péče, zdravotnické školy, instituce veřejného zdraví a další, a zkoumá možnosti spolupráce mezi těmito aktéry, jež by mohly vést k vyšší dostupnosti a efektivitě poskytované péče. Neméně významnými podtématy jsou kvalita života lidí vyžadujících péči jiné osoby a problematika duševního zdraví.

Východiska

Analýza v oblasti zdraví se opírá o následující dokumenty na lokální úrovni, jež popisují systém zdravotní péče a potřeby aktérů, kteří v něm působí:

- Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb,
- Vybrané potřeby z mapování v ORP Ostrava – aneb „co řekli aktéři sítě“.

Na národní úrovni Plán čerpá z níže uvedených strategických dokumentů a výzkumu:

- Strategie romské rovnosti, začlenění a participace 2021–2030 (ÚV ČR),
- Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030 „Zdraví 2030“ (MZ ČR,).

Cílová skupina

Oblast zdraví cílí na:

- osoby sociálně vyloučené a sociálním vyloučením ohrožené nebo žijící v oblastech se ztíženým přístupem ke zdravotní péči,
- osoby žijící ve vyloučených lokalitách či s nedostatečnými kompetencemi v přístupu ke zdraví,
- osoby se zdravotním postižením, duševním onemocněním či s poruchami autistického spektra,
- osoby ohrožené závislostmi,
- osoby ohrožené zdravotními riziky (např. nezdravým životním stylem) s horším přístupem ke zdravotní péči z důvodu sociálního vyloučení,
- seniory,
- národnostní menšiny, cizince, osoby s migrační zkušeností,
- osoby bez příštřeší.

Z hlediska aktérů veřejného zdraví se jedná o:

- poskytovatele a zadavatele sociálních a zdravotních služeb, služeb pro rodiny a děti a dalších služeb na podporu sociálního začleňování,
- sociální pracovníky, pracovníky v sociálních a zdravotních službách, zaměstnance veřejné správy, kteří se věnují sociální, rodinné nebo zdravotní problematice, pracovníky v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví a podpory zdraví a prevence nemocí,
- školy a školská zařízení,
- veřejnost.

Hlavní zjištění

V úvodu je třeba uvést, že na lokální úrovni je **nedostatek analytických materiálů**, jež by uceleně pojímaly oblast zdraví či popisovaly systém zdravotní péče. Plán tak obsahuje především zjištění vycházející z kvalitativních rozhovorů s poskytovateli sociálních služeb, kteří na území města působí.

Nedostatkem uvedených informací je rovněž neznalost potřeb lidí, jichž se téma bezprostředně týká. Dále jsou popsány pouze trendy, jež lze sledovat na úrovni celé populace města a které významně ovlivňují potřebnost zdravotní péče v území. O chybějících datech, která by popisovala profil klientů a prognózu vývoje, hovoří v rámci komunitního plánování také členové pracovní skupiny Senioři. (Autorský tým Optimko, 2021)

Systém zdravotní péče

Na území města fungují **tři nemocnice** (fakultní, městská a soukromá), psychiatrická nemocnice se nachází v Opavě. Ostravu lze považovat za **spádovou oblast pro poskytování zdravotní péče** pro širší oblast, než která je vymezena hranicemi města. Počty lékařů působících v okrese Ostrava-město včetně vybraných charakteristik shrnuje následující tabulka.

Tabulka 6 Počty lékařů v jednotlivých druzích zařízení v okrese Ostrava-město k 31. 12. 2021

Druh zařízení	Počet lékařů	Podíl lékařů starších 65 let	Počet lékařů na 1 000 obyvatel ⁴⁶	Počet pacientů na 1 lékaře
Ordinace všeobecného praktického lékaře	275	12 %	0,87	1 761,5 (1 722,5 v ČR)
Ordinace praktického lékaře pro děti a dorost	67	16 %	0,21	886,3 (1 326,2 v ČR)
Ordinace stomatology	239	19 %	0,75	942,5 (993,2 v ČR)
Samostatné ambulantní zařízení	1 077	19 %	3,39	-
Fakultní nemocnice	825	8 %	2,60	-
Městská nemocnice Ostrava + Nemocnice Agel	676	11 %	2,13	-
Celkem všechny druhy zařízení	2 673⁴⁷	14 % (18 % v ČR)	8,42 (4,83 v ČR)	-

Zdroj: ÚZIS ČR, ČSÚ (vlastní zpracování)

V Ostravě rovněž sídlí **významné zdravotnické instituce**, jako jsou Lékařská fakulta Ostravské univerzity, Státní zdravotní ústav se sídlem v Ostravě a Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje.

Z konkrétních iniciativ nabízejících mezioborovou péči pro popsanou cílovou skupinu lze například zmínit **Ordinaci pro chudé**⁴⁸ provozovanou Armádou spásy, jež poskytuje zdravotní péči pacientům z řad osob bez domova, sociálně vyloučených menšin, osamělých seniorů a klientů azylových domů. V Ostravě také působí **multidisciplinární tým duševního zdraví pro děti a adolescenty**⁴⁹ při Fakultní nemocnici Ostrava, který je tvořen lékaři, psychology, zdravotními sestrami, sociálními pracovníci, speciálními pedagogy a rodinnou terapeutkou. V části Ostravy dále funguje **Centrum duševního zdraví Ostrava**⁵⁰, jež je provozováno Městskou nemocnicí Ostrava a Asociací Trigon a které poskytuje terénní i ambulantní zdravotně-sociální služby osobám s duševním onemocněním a jejich rodinám. Neziskové

⁴⁶ Uvedené hodnoty jsou podíl počtu lékařů a počtu obyvatel v daném území. Výsledek je přepočten na 1 000 obyvatel.

⁴⁷ Prostý součet počtu lékařů v jednotlivých zařízeních neodpovídá celkovému počtu lékařů, neboť jeden lékař může působit v několika zařízeních najednou.

⁴⁸ Informace o zařízení dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pobocky/ostrava/ordinace-pro-chude-ostrava/>

⁴⁹ Informace dostupné z: <https://www.fno.cz/novinky/fakultni-nemocnice-ostrava-ma-multidisciplinari-tym-dusevniho-zdravi-pro-deti-a-adolescenty>

⁵⁰ Informace o instituci dostupné z: <http://cdzostrava.cz/druhy-sluzeb/>

organizace Mens Sana, Spirála a Asociace Trigon dále zajišťují a postupně rozvíjejí terénní služby multidisciplinárních týmů pro osoby s duševním onemocněním v lokalitách Ostrava-Poruba, Ostrava-Jih v centru a okrajových částech města. Z výstupů pracovních skupin 6. komunitního plánu vyplývá, že zmíněné aktivity kapacitně nedostačují současné poptávce.

Klienty sociálních služeb trápí nedostatek kvalifikovaných lékařů a dlouhé čekací lhůty.

Členové manažerského týmu komunitního plánování vnímají, že v Ostravě a okolí **je kritický nedostatek kvalifikovaných lékařů z různých oborů**, jako je například neurologie, psychiatrie, dětská psychiatrie či kardiologie. Podle nich tak někteří klienti musejí dojíždět za zdravotnickými službami mimo kraj. (Autorský tým Optimko, 2021)

Ztížený přístup ke zdravotní péči považují za problém také členové pracovní skupiny Romské etnikum, podle nichž se osoby z cílové skupiny potýkají s řadou bariér, jakými jsou například dopravní dostupnost, nedostupnost praktických lékařů nebo obava z předsudků ze strany lékařů. K uvedenému se přidává nedostatek lékařů, zejména zubařů, praktických lékařů či dětských psychiatrů. Tento nedostatek často vyúsťuje v **odmítání pacientů nebo v dlouhé čekací lhůty pro ošetření**. (Autorský tým Optimko, 2021)

Obdobné problémy popisují i aktéři zaměřeni na práci s rodinami. Ke zjevným obtížím řadí zejména **nedostatek psychiatrů pro dospělé i děti** a související dlouhé čekací lhůty (nejméně čtvrt roku). Dále uvádějí, že z důvodu nedostatečných kapacit je třeba akutní stavy či těžké deprese u dospělých i dětí zpravidla řešit pobytem v psychiatrické nemocnici. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Sociální a zdravotní služby spolupracují mnohdy nedostatečně.

Napříč několika pracovními skupinami komunitního plánování byla zmiňována **nefunkční provázanost zdravotního a sociálního systému**. Členové pracovní skupiny Osoby s duševním onemocněním a psychosociálními obtížemi například v rozhovorech opakovaně zdůrazňovali, že lidé s duševním onemocněním a psychosociálními obtížemi potřebují celostní podporu, což vyžaduje větší koordinaci mezi aktéry. Dále upozorňují, že nedostatek návazných služeb mnohdy vede k nuceným sociálním hospitalizacím v nemocnici. (Autorský tým Optimko, 2021)

Z projektu mapování potřeb na území obce s rozšířenou působností Ostrava dále vyplynulo, že z pohledu oslovených aktérů chybí služba, která by překlenula čekací dobu, než je klientům poskytnuta péče u psychologa či psychiatra. Problém taktéž spatřují v **nedostupnosti terénních a ambulantních služeb pro děti s duševním onemocněním**, jež by omezily nutnost hospitalizace těchto dětí. V tomto ohledu někteří respondenti oceňují vznik multidisciplinárního týmu pro děti a adolescenty s duševním onemocněním ve Fakultní nemocnici Ostrava. (Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Chybějící mezioborovou spolupráci, zejména mezi sociálními a zdravotními službami, zmiňovali také členové pracovní skupiny Senioři. Podle nich je důležitým tématem **omezená spolupráce mezi jednotlivými zařízeními sociálních a zdravotních služeb v oblasti předávání informací**. (Autorský tým Optimko, 2021)

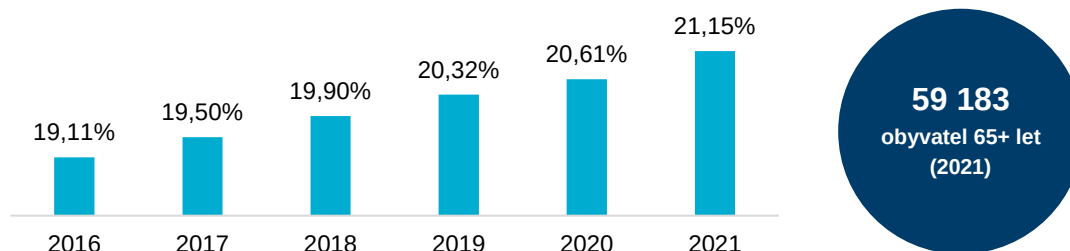
Rostoucí počet seniorů ovlivňuje poptávku po službách.

Podle členů manažerského týmu komunitního plánování dochází ke **zhoršování zdravotního stavu obyvatel**, což se projevuje jak v oblasti psychického zdraví (například v nárůstu pocitu osamělosti), tak i v oblasti zdraví fyzického. Mezi příčiny uvádějí jednak nedostatečnou prevenci vzniku nemocí z důvodu omezeného přístupu ke zdravotnické péči, ale také zvyšující se průměrný věk. (Autorský tým Optimko, 2021)

Ten v roce 2021 činil 43,6 roku, zatímco v roce 2016 dosahoval hodnoty 42,4 roku. Nárůst průměrného věku byl ovlivněn zejména nárůstem podílu osob starších šedesáti pěti let, který v období let 2016 až

2021 vzrostl o dva procentní body. **V roce 2021 tak v Ostravě žilo 59 183 seniorů**, v roce 2016 byl jejich počet o téměř 3,5 tisíce nižší (55 742). Pro srovnání, republikový průměr podílu osob starších šedesáti pěti let činil v roce 2021 podle údajů Českého statistického úřadu 20,63 % a průměrný věk české populace se rovnal 42,8 roku.

Graf 23 Podíl a počet obyvatel starších 65 let na území Ostravy

Zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Stárnutí populace považovaly za výzvu téměř všechny pracovní skupiny komunitního plánování. Podle členů pracovní skupiny Senioři bude mít zvyšující se počet starších osob dopad na **nárůst počtu klientů v souvisejících sociálních službách**. Vedle rostoucího počtu ostravských seniorů bude tlak na kapacitu služeb zvyšovat také stěhování seniorů z okolí metropole za dostupnějšími službami. (Autorský tým Optimko, 2021)

Dalším problémem je podle členů pracovní skupiny Senioři **omezený rozsah péče věnované seniorům žijícím „na okraji společnosti“**, jako jsou starší lidé se zkušeností s bezdomovectvím či se závislostí na návykových látkách. Například kapacity ostravských domovů se zvláštním režimem, které poskytují této cílové skupině služby dlouhodobé lůžkové péče, jsou zcela naplněny. (Autorský tým Optimko, 2021)

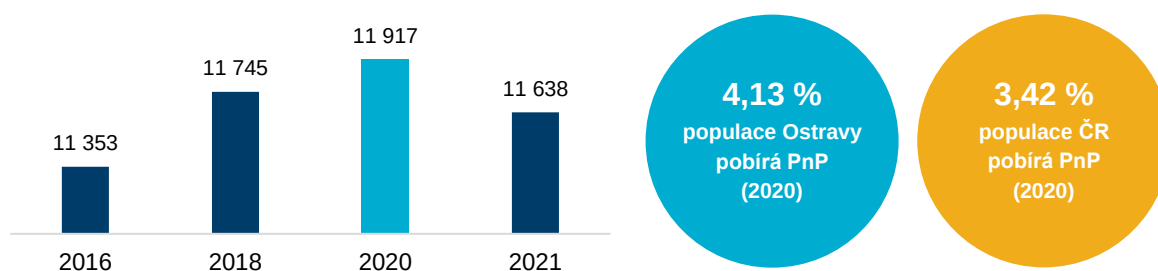
V Ostravě je průměrně více lidí pobírajících příspěvek na péči.

V souvislosti se stárnutím obyvatelstva lze rovněž předvídat nárůst počtu osob, jež vyžadují péči jiné osoby. Takové osoby mají za splnění zákonných podmínek nárok na příspěvek na péči⁵¹, který slouží k úhradě potřeb nejen osob v seniorním věku, ale jakékoli osoby vyžadující zvláštní péči.

V průměrném měsíci roku **2020 byl tento příspěvek vyplacen téměř dvanácti tisícům osobám**. Oproti roku 2016 došlo k nárůstu vyplacených příspěvků, ve druhém čtvrtletí roku 2021 však byl zaznamenán jejich pokles. V Ostravě pobírá příspěvek na péči vyšší podíl populace, než bylo zaznamenáno na celorepublikové úrovni.

⁵¹ Příspěvek na péči se poskytuje osobám, které jsou z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislé na pomoci jiné fyzické osoby. Tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění pomoci, která může být poskytována prostřednictvím sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládání základních životních potřeb osob.

Graf 24 Počet a podíl osob pobírajících příspěvek na péči v průměrném měsíci příslušného roku⁵²

Zdroj: MPSV, ČSÚ (vlastní zpracování)

Osoby bez domova mají omezený přístup ke zdravotní péči i některým službám.

Podle členů pracovní skupiny Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení mnohdy nastávají situace, ve kterých **zdravotní problémy člověka bez domova**, jako jsou snížená hybnost nebo specifické duševní problémy, **mohou být překážkou k využití některých (pobytových) služeb** (například v případě azylového domu, který neumožňuje bezbariérový pohyb). (Autorský tým Optimko, 2021)

Dále členové stejné pracovní skupiny zdůrazňovali **limitovaný přístup ke zdravotní péči u osob bez domova**, u nichž není dostatečně zajišťována prevence vzniku nemocí, dochází k „přecházení“ zdravotních problémů a jsou řešeny spíše akutní zdravotní stavy. Důsledkem těchto problémů může být rozšíření nemocí v populaci osob bez domova a zvýšení úmrtnosti (obzvláště v zimních měsících). (Autorský tým Optimko, 2021)

Pandemie koronaviru měla negativní dopad nejen na fyzické, ale i duševní zdraví řady klientů.

Členové pracovních skupin komunitního plánování ve svých výpovědích zdůraznili **negativní dopady pandemie koronaviru COVID-19 na zdraví klientů**. Například členové pracovní skupiny Protidrogová prevence zmiňovali nárůst počtu osob potřebujících pomoc sociálních služeb v důsledku vyšší zátěže na psychiku, pracovní a finanční nestability či nárůstu konzumace alkoholu. Dále uvedli, že pandemie měla vliv na nižší socializaci u dětí či nárůst nudy až apatie u mládeže vedoucí k potřebě odborné lékařské pomoci. (Autorský tým Optimko, 2021)

Některými členy pracovní skupiny Občané s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením bylo také tematizováno **nedostatečné technické vybavení umožňující poskytování služeb na dálku**, případně neexistující prostory pro komunitní práci s klienty. Ztrátu sociálního kontaktu či omezení při poskytování sociální služby uváděli i členové jiných pracovních skupin. (Autorský tým Optimko, 2021)

Během diskuze se členy pracovní skupiny Občané ohrožení sociálním vyloučením a sociálně vyloučení byla rovněž zmíněna potřeba klidových lůžek pro pacienty bez domova, kteří jsou propuštěni k „domácí léčbě“. Ačkoli tento problém existoval dlouhodobě, teprve pandemie tuto potřebu zvýraznila.

Trendy a inspirace

Některé trendy vývoje zdraví české populace a jejich dopady shrnuje národní strategie **Zdraví 2030**.

Roste poptávka po dlouhodobé až celodenní zdravotně-sociální péči.

⁵² V roce 2021 se údaje vztahují ke 2. čtvrtletí.

Demografické predikce ukazují, že v následujících třiceti letech **dojde k významnému nárůstu podílu obyvatel starších šedesáti pěti let**. Populační modely očekávají nárůst počtu pacientů se zhoubnými nádory, nemocemi oběhové, svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně a s diabetem. Podstatný bude rovněž růst počtu nemocných seniorů s neurodegenerativními onemocněními (demence, Alzheimerova choroba apod.). Tato podstatná část populace bude potřebovat **dlouhodobou a téměř celodenní zdravotně-sociální péči**. (MZ ČR, 2020)

Dopady stárnutí již dnes představují výzvu pro kapacitu poskytování dlouhodobé i následné péče. Poptávka po dlouhodobé péči se v Česku v posledních letech zvýšila. Současná organizace a financování dlouhodobé péče **není připravena takové zvýšení poptávky uspokojit**. (MZ ČR, 2020)

Míra úmrtí na preventabilní onemocnění je v Česku nadprůměrná.

Na zdravotní stav obyvatelstva mají výrazný vliv i další rizikové faktory. **Přibývá osob, které se nacházejí v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu** (v důsledku chronických a nevyléčitelných chorob, stárnutí, stále relativně krátké době života ve zdraví). Ačkoli hlavním faktorem zvyšujícím nemocnost populace je demografické stárnutí, velký podíl má i špatný životní styl a silný vliv rizikových faktorů, jako je konzumace alkoholu, užívání tabáku, nesprávné stravovací návyky apod. (MZ ČR, 2020)

Česká republika má míru úmrtí na preventabilní onemocnění zřetelně vyšší, než je průměr Evropské unie. Zdravotní gramotnost klesá s věkem a roste s úrovní vzdělání a sociálním statutem. Výsledky ukazují na **nutnost vyšší osvěty zejména v rizikových skupinách obyvatelstva**. (MZ ČR, 2020)

Užívání návykových látek spolu s dalšími nepříznivými socioekonomickými faktory představuje významnou zdravotní a sociální determinantu, dokáže významně ovlivnit naději dožití i přispět k sociálnímu vyloučení. Vliv užívání návykových látek, dalších forem rizikového chování a socioekonomických determinant zdraví (chudoba, nezaměstnanost, ztráta sociální koheze, nízká dostupnost zdravotní péče) se přitom vzájemně kombinují a zesilují. (MZ ČR, 2020)

Roste potřeba služeb na pomezí zdravotní a sociální péče.

Téměř všechny hlavní segmenty zdravotní péče charakterizuje **více či méně oddělený systém zdravotních a sociálních služeb**, jejichž propojení je těžkopádné, mnohdy s legislativními překážkami. Provedené analýzy kapacit různých kategorií poskytovatelů ukazují na nedostatečnou nabídku zdravotních a sociálních potřeb pacientů. (MZ ČR, 2020)

Současné epidemiologické trendy značí výrazný nárůst potřeb zdravotně sociálních a sociálních služeb v péči o **chronicky nemocné pacienty, jejichž rostoucí počet je predikován i do budoucna**, čímž vytváří tlak na zavádění nových modelů organizace péče. Vysoký a **v čase rostoucí počet osob s duševním onemocněním** a s tím související léčebná zátěž jsou zdůvodněním velmi významné reformy psychiatrické péče a budování multioborového systému komunitní péče v psychiatrii. (MZ ČR, 2020)

Vybrané zdravotní faktory osob romského etnika a osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách dále shrnuje **Strategie romské rovnosti, začlenění a participace 2021–2030**.

Zhoršený zdravotní stav romské populace přetrvává.

Autoři strategie upozorňují na **přetrvávající zdravotní nerovnosti a znevýhodnění v přístupu ke zdravotním službám Romů ohrožených chudobou a sociálním vyloučením**. Střední délka života je u Romů o 10–15 let kratší než u většinové populace a kojenecká úmrtnost až dvakrát vyšší než celostátní průměr. (ÚV ČR, 2021)

K nemocem vyskytujícím se ve větší míře u příslušníků romské menšiny patří kardiovaskulární choroby a cukrovka druhého typu, bolesti zad a poruchy hybnosti, které se objevují už v mladém věku, nebo

chronické obstrukční plicní nemoci. Dále se jedná o vyšší výskyt infekčních chorob, zejména hepatitidy A a B, větší riziko nakažení TBC i sexuálně přenosnými chorobami, včetně HIV/AIDS. U Romů je také častější obezita a špatná výživa, nadprůměrný je výskyt kuřáků (třikrát vyšší oproti běžné populaci) a častější je drogová závislost mezi mládeží a dětmi. (ÚV ČR, 2021)

Odkládání zdravotní péče má dopad na zdravotní stav i náklady ve zdravotnictví.

Ke zdravotním nerovnostem přispívá řada faktorů, zejména nízká kvalita bydlení, sociální a ekonomické vyloučení, bezdomovectví, ale i nezdravý životní styl, nezaměstnanost, nižší úroveň formálního vzdělání, omezený přístup ke zdravotním a sociálním službám, zanedbávaná prevence včetně očkování či preventivních prohlídek, obecně nižší zdravotní gramotnost. (ÚV ČR, 2021)

Všechny tyto problematické faktory často vedou nejen ke zhoršení zdravotních potíží, ale často k **odkládání řešení zdravotního problému z preventabilní fáze do akutního či rozvinutého stadia onemocnění**. Náročnější léčba má následně dopad i na zdravotnictví ve formě zvýšených nákladů. (ÚV ČR, 2021)

Významnou bariérou v dostupnosti zdravotní péče je také objevující se diskriminace na straně zdravotnického personálu, případně nedůvěra Romů ke zdravotnickým institucím, které například přispěly k nucené sterilizaci romských žen, které probíhaly od 70. let až do roku 2010. K obnovení důvěry Romů ve zdravotnické instituce by mohlo přispět zavedení povinného vzdělávání v interkulturní a intersociální komunikaci pro mediky, které je standardní praxí například v Německu, Rakousku, Nizozemsku či Švýcarsku. (ÚV ČR, 2021)

Syntetická analýza

Přehledný souhrn zásadních analytických zjištění a potřeb aktérů identifikovaných pracovními skupinami komunitního plánování nabízí **následující syntetická analýza**. Ta slouží jako **manažerské shrnutí analytické části** a taktéž byla využita jako **podklad při návrhu vizí a strategických cílů** Plánu.

Syntetická analýza je rozdělena do šesti řešených tematických oblastí. V každé z nich je souhrn hlavních zjištění, která jsou podrobněji popsána v předchozích kapitolách tohoto Plánu. Jedním ze stěžejních analytických dokumentů se stala **Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb (2021)**. Ta byla výstupem projektu Optimalizace komunitního plánování sociálních služeb na úrovni obcí (OPTIMKO), který realizuje Ostravská univerzita. Do tvorby analýzy bylo zapojeno 417 informantů z řad poskytovatelů sociálních služeb, jejich klientů a obyvatel města. (Autorský tým Optimko, 2021)

Dále jsou u každé tematické oblasti uvedeny **potřeby a další zjištění členů pracovních skupin 6. Komunitního plánu**. Uvedené informace byly čerpány z oficiálních zápisů, které byly pořízeny koordinátory komunitního plánování.

Tabulka 7 Syntetická analýza hlavních zjištění a potřeb aktérů

Tematická oblast	Hlavní analytická zjištění	Potřeby a zjištění aktérů
Bydlení	- Ostrava vlastní 12 620 bytů (9,5 % bytového fondu ve městě). - Rozmístění obecních bytů je v rámci městských obvodů nerovnoměrné. - Nájemné v obecních bytech je výrazně nižší oproti tržnímu nájmu. - Bytová nouze se týká až 3 100 domácností. - Na ubytovnách je evidováno cca 150 dětí. - Počet sociálních bytů od roku 2015 roste. Ve městě jich je 589. - Poptávka po sociálním bydlení převyšuje kapacitu. - Koordinátorem sociálního bydlení ve městě je Magistrát města Ostravy. - Kapacity pro podporu rodin v bytové nouzi neodpovídají potřebám.	- Potřeba přechodových bytů pro matky s dětmi (zejména v situaci násilí v rodině). - Nedostatek různých typů bydlení pro osoby s duševním onemocněním. - Nedostatečná kapacita bydlení, včetně bezbariérového, pro osoby s mentálním nebo kombinovaným typem postižení. - Složitě zajištění bydlení pro osoby, které mají dluhy. - Nedostatečné kapacity bydlení pro ženy bez domova, pro osoby po výkonu trestu či osoby v adiktologické péči. - Pilotáž a rozvoj sdíleného bydlení. - Podpora samostatného bydlení u rodin s dětmi. - Problematika vyloučení z bydlení a diskriminace u osob romského etnika.
Prevence kriminality	- Index kriminality je v rámci krajských měst po Praze druhý nejvyšší. - Kriminalita kopíruje celostátní sestupný trend. Policie ČR očekává její nárůst. - Sledován trend nárůstu trestné činnosti páchané na internetu. - Anonymita města či socioekonomické podmínky obyvatel patří k významným kriminogenním faktorům. - Ročně spáchá trestný čin okolo 200 osob do 18 let, snižuje se jejich věk.	- Rozvoj terénních práce protidrogové prevence. - Rozvoj preventivních programů na školách. - Rostoucí seniorská klientela se závislostmi. - Využití zkušeností bývalých uživatelů návykových látek. - Zřízení tzv. mokřích služeb, zejména pro osoby bez domova. - Edukace pracovníků terénních služeb a sociálních pracovníků v oblasti adiktologie. - Rozvoj adiktologických služeb pro rodiny s dětmi.

	- K významným aktivitám prevence kriminality patří činnost asistentů prevence kriminality, domovníků preventistů a Míst pro dialog – multidisciplinárních týmů v sociálně rizikových lokalitách. - Ostrava je tranzitním místem pro distribuci psychotropních látek. - Mírně stoupá počet nových uživatelů psychotropních látek, klesá jejich věk. - V období pandemie byl zaznamenán nárůst problémových uživatelů alkoholu a případů relapsů uživatelů návykových látek. - Sociální služby protidrogové prevence sledují nárůst počtu klientů. - Magistrát města Ostravy je koordinátorem prevence kriminality a protidrogové politiky.	- Nedostatek vhodných prostor pro rozšíření služeb.
Zaměstnanost a dluhová problematika	- Podíl uchazečů o zaměstnání je v Ostravě oproti hodnotám za MSK i ČR dlouhodobě nadprůměrný. - V Ostravě je nadprůměrná dlouhodobá nezaměstnanost. Ohroženými skupinami jsou osoby s nízkým vzděláním a osoby starší 50 let. - Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob je v Ostravě-Vítkovicích, Slezské Ostravě a Moravské Ostravě a Přívozu. - Sociální podniky hrají důležitou integrační roli. - Téměř každý sedmý obyvatel Ostravy starší 15 let je v exekuci. - Dvě a více exekucí mají téměř tři čtvrtiny exekvovaných osob. - Zadlužení a exekuce mohou být překážkou při hledání zaměstnání či bydlení. - V procesu oddlužení se nachází asi 4,5 tisíce osob, jejich počet stoupá. - V různých částech města působí osm dluhových poraden neziskových organizací.	- Nabídka chráněných míst pro lidi s III. stupněm invalidního důchodu. - Podpora zaměstnávání osob s duševním onemocněním, osob s různým typem postižení. - Podpora zaměstnanosti mladých lidí bez vzdělání a praxe – motivační programy. - Kariérové poradenství pro děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením. - Rozvoj služeb občanských poraden.
Rodina	- Přídavky na dítě pobírá nadprůměrný počet rodin oproti hodnotám za MSK i ČR. - Vysoký podíl dětí odchází ze základních škol předčasně. - Výsledky vzdělávacího systému v ORP Ostrava zaostávají za jeho socioekonomickou pozicí. - Nedostatečné kapacity pro doučování v domácnostech. - Nízká motivace romských rodičů a jejich dětí ke vzdělání. - Roste počet dětí pod kuratelou. - Roste počet dětí v pěstounské péči. - Klesá počet dětí odebraných z péče rodičů. - V rodinách ohrožených sociálním vyloučením je zvýšené riziko jejich destabilizace, domácího násilí či vzniku závislostí.	- Zvyšování rodinných kompetencí. - Poradenství v porozvodových situacích. - Individuální podpora vzdělávání dětí. - Osobní asistence, a to jak pro osoby v aktivním věku vyžadující podporu, tak pro osoby s autismem, děti a mladé osoby s potřebou velké míry podpory. - Služby pro dospívající s mentálním či kombinovaným postižením – rozvoj tranzitních programů, kontinuální práce s celou rodinou. - Rozšíření dočasné krizové pomoci. - Podpora zákonných zástupců dětí – edukace a motivace rodičů. - Kariérové poradenství a motivace dětí k dalšímu vzdělávání. - Rozvoj případových konferencí. - Vytváření partnerského prostředí mezi učiteli, rodiči a žáky. - Nedostatek vhodných prostor pro rozšíření služeb. - Rozvoj dobrovolnictví v rodinách.

Participace	- Komunitní práci (jako typu sociální práce) se věnují 2 neziskové organizace. - V sociálně vyloučených lokalitách působí 2 spolky, které se podílejí na rozvoji komunitního života v místě. - K významným institucionálním podporovatelům komunitní práce patří KÚ MSK a FSS Ostravské univerzity. - Město i městské obvody používají různé participativní aktivity a nástroje, např. aktivity MAPPA, participativní rozpočty apod.	- Podpora komunitní práce. - Zplnomocňování členů komunit. - Rozvoj svépomocných skupin. - Zlepšení propagace a informovanosti prostřednictvím různých komunikačních nástrojů – zpravodaje, sociální sítě, internet.
Zdraví	- Na lokální úrovni je nedostatek analytických materiálů. - Ostrava je spádovou oblastí pro poskytování zdravotní péče. - Vedle nemocnic sídlí v Ostravě významné zdravotnické instituce, např. LF Ostravské univerzity, Státní zdravotní ústav se sídlem v Ostravě a Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje. - Kritický nedostatek kvalifikovaných lékařů z různých oborů (např. neurologie, psychiatrie, dětská psychiatrie či kardiologie). - Ve městě funguje Ordinance pro chudé a multidisciplinární týmy v oblasti duševního zdraví. - Osoby bez domova mají omezený přístup ke zdravotní péči i některým službám. - Provázanost zdravotního a sociálního systému je omezená. - Rostoucí počet seniorů zvyšuje poptávku po sociálních i zdravotnických službách. - Senioři žijící „na okraji společnosti“ mají omezený přístup k adekvátním službám. - V Ostravě je nadprůměrný počet osob pobírajících příspěvek na péči.	- Podpora a udržení multidisciplinárních týmů v oblasti duševního zdraví. - Ukotvení peer konzultantů ve strukturách sociálních služeb. - Potřeba bydlení komunitního typu s prvky recovery coaching. - Rozvoj kognitivní rehabilitace u osob s duševním onemocněním. - Nedostatek pobytových odlehčovacích služeb. - Rozvoj aktivit na podporu pečujících, zajištění neformální péče, komunitní péče a home sharing. - Nedostatek adekvátních služeb pro sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené seniory. - Rozvoj ošetrovatelské zdravotní služby v terénu. - Navázání spolupráce se studenty LF Ostravské univerzity. - Rozvoj primární prevence. - Potřeba dočasného bydlení pro klienty po dlouhodobé hospitalizaci, kteří nemají stabilní bydlení.

Zdroj: vlastní zpracování

Místní síť a její financování

Statutární město Ostrava je zodpovědné za zajištění sociálních služeb a souvisejících aktivit pro občany města. K plánování místní sítě služeb využívá metodu **komunitního plánování sociálních služeb a souvisejících aktivit** v Ostravě, která přináší následující výhody a přínosy:

- síťování sociálních služeb odpovídá zjištěním potřebám a průběžně reaguje na změny,
- finanční prostředky jsou vynakládány efektivně, hospodárně a účelně,
- stabilita při spolufinancování provozu služeb a možnost víceletého financování,
- jsou zajišťovány služby dostupné místně, časově i finančně.

Proces komunitního plánování sociálních služeb a souvisejících aktivit⁵³ ve městě Ostrava započal v roce 2003. V roce 2022 je v platnosti 5. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2019–2022⁵⁴. Ve stejném roce se vytváří plán šestý. Do procesu jsou zapojeni zástupci cílových skupin, nestátní neziskové organizace (dále jen NNO), příspěvkové organizace zřízené městem (dále jen PO SMO), městské obvody a jejich příspěvkové organizace (dále jen ÚMOB PO).

Na území města v roce 2021 působilo **119 organizací, které poskytovaly 186 sociálních služeb**. Dále bylo souběžně realizováno **175 souvisejících aktivit**.⁵⁵ Na webovém portálu socialnisluzby.ostrava.cz je k dispozici pravidelně aktualizovaný přehled sociálních služeb a souvisejících aktivit organizací, jejichž činnost je finančně podporována z rozpočtu statutárního města Ostrava.

V tabulce níže jsou uvedeny počty registrovaných služeb působících v oblasti sociálního začleňování.

Tabulka 8 Počet sociálních služeb zaměřených na oblast sociálního začleňování dle jednotlivých typů

Typ sociální služby	Počet poskytovatelů
Azylové domy	10
Dům na půl cesty	1
Kontaktní centrum	1
Nízkoprahová denní centra	2
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	7
Noclehárny	2
Odborné sociální poradenství	13
Sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi	8
Sociální rehabilitace	3
Terénní programy	11

Zdroj: webový portál socialnisluzby.ostrava.cz

⁵³ Související aktivity zahrnují nabídku podpůrných činností, které nejsou sociální službou dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ale síť sociálních služeb vhodně doplňují. Související aktivity mají zejména preventivní charakter. Jsou nejčastěji zaměřeny na oblast volného času, vzdělávání a jiné činnosti jako jsou poradenství a prevence, pohybové aktivity, probační, resocializační a aktivizační programy, pobytové akce aj. Významnou oblastí je dobrovolnictví a činnost svépomocných skupin. Aktivity také zahrnují činnosti, které směřují k zaměstnávání sociálně ohrožených skupin obyvatelstva a činnosti napomáhající k získání a udržení vlastního bydlení.

⁵⁴ Dostupné z: <https://kpostrava.cz/dokumenty-ke-stazeni/komunitni-plany-mesta-ostravy/>

⁵⁵ Vyhodnocení Akčního plánu a přehledu poskytovaných sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava 2021, dostupný z: <https://kpostrava.cz/dokumenty-ke-stazeni/komunitni-plany-mesta-ostravy/>

Financování místní sítě

V České republice je systém financování sociálních služeb založen na vícezdrojovém principu. Povinnost obce zajišťovat dostupnost informací o sociálních službách, potřebách občanů a sociálních službách na svém území vyplývá ze zákona o sociálních službách. Financování sociálních služeb a souvisejících aktivit v Ostravě je rozděleno mezi:

- statutární město Ostravy prostřednictvím dotačního řízení,
- městské obvody,
- státní rozpočet ČR kapitoly 313 Ministerstva práce a sociálních věcí,
- samotné uživatele služeb,
- dotační tituly vyhlašované Krajským úřadem Moravskoslezského kraje,
- dary a nadace a ostatní zdroje (příjmy od zdravotních pojišťoven, dotace Úřadu práce ČR, vlastní výdělečná činnost, členské příspěvky a jiné aktivity organizací).⁵⁶

Statutární město Ostrava každoročně vyhlašuje výběrové dotační řízení k zajištění sociálních služeb a souvisejících aktivit. Výběrové řízení je vyhlašováno v oblastech sociální péče, podpory osoby s handicapem, prevence kriminality, protidrogová prevence, zdravotnictví, rodinné politiky apod. Bližší informace jsou uvedeny na webovém portálu dotace.ostrava.cz/.

Sociální služby, na které je požadována dotace z rozpočtu statutárního města Ostravy, musí být registrovány a zapojeny do krajské sítě sociálních služeb.

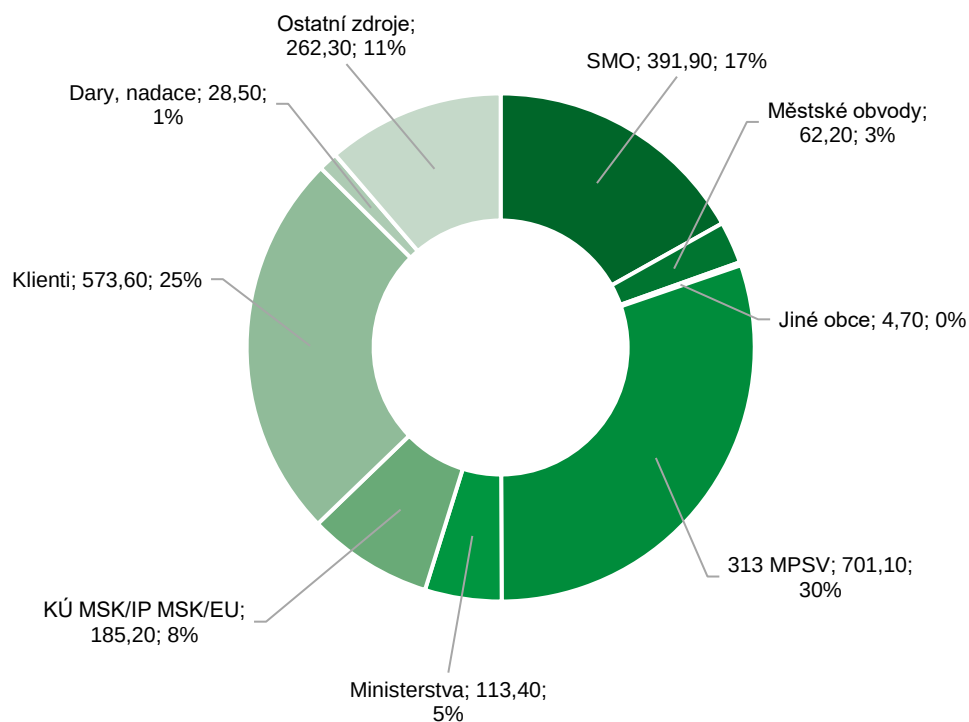
Nestátním neziskovým organizacím v sociální oblasti je ze strany města zajišťována systémová podpora při získávání prostředků ze zahraničních zdrojů.

Celkové neinvestiční náklady na zajištění všech sociálních služeb a souvisejících aktivit včetně procesu komunitního plánování jsou každoročně ve výši cca 2,32 mld. Kč. Z rozpočtu města jsou financovány služby, které jsou poskytovány na základě zjištěných potřeb občanů města a v souladu s prioritami komunitního plánu.⁵⁷

⁵⁶ 5. Komunitní plán sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava na období 2019–2022, dostupný z: <https://kpostrava.cz/dokumenty-ke-stazeni/komunitni-plany-mesta-ostravy/>

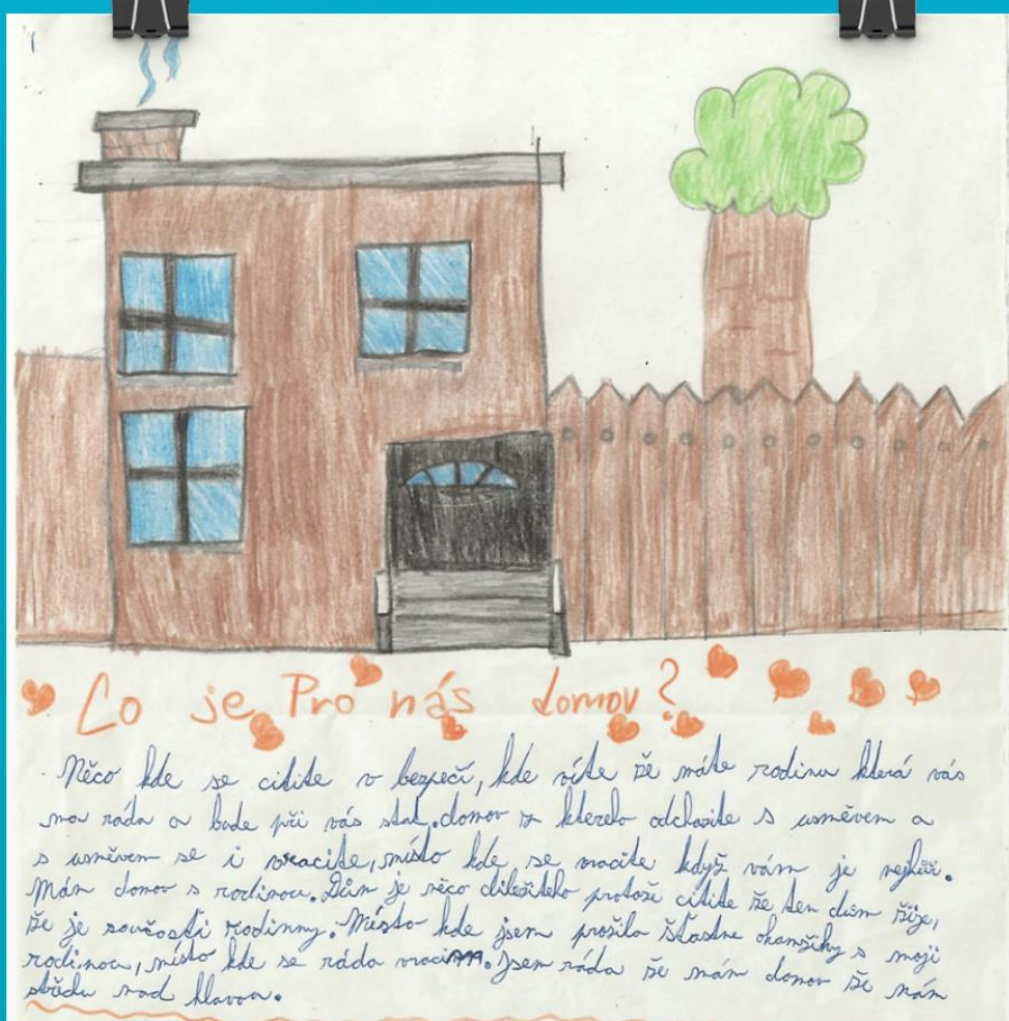
⁵⁷ Vyhodnocení Akčního plánu a přehledu poskytovaných sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava 2021, dostupný z: <https://kpostrava.cz/dokumenty-ke-stazeni/komunitni-plany-mesta-ostravy/>

Obrázek 11 Přehled finančních zdrojů sociálních služeb (zdroj, příspěvek v mil. Kč, podíl)

Zdroj: Vyhodnocení Akčního plánu a přehledu poskytovaných sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava 2021, dostupný z: <https://kpostrava.cz/dokumenty-ke-stazeni/komunitni-plany-mesta-ostavy/>

Návrhová část

Mám domov s rodinou. Dům je něco důležitého, protože cítíte, že ten dům žije, že je součástí rodiny. Místo, kde jsem prožila šťastné okamžiky s mojí rodinou, místo, kde se ráda vracím. Jsem ráda, že mám domov, že mám střechu nad hlavou.

Viktorie, 11 let

Návrhová část

Návrhová část Plánu určuje **vize a dlouhodobé cíle** stanovené na základě poznatků analytické části. Tyto vize a cíle, které jsou náležitě odůvodněny, jsou popsány pro každou tematickou oblast zvlášť. Doplněny jsou o kontextové indikátory mapující situaci v dané tematické oblasti.

Návrhová část je rozdělena na obecný úvod, v němž je obsažen přehled všech vizí, cílů a použitý postup, a konkrétní tematické okruhy:

Tabulka 9 Struktura návrhové části

	Část	Obsah
Obecná část	Tvorba vize a strategických cílů	Vysvětluje postup, kterým byly stanoveny vize a strategické cíle.
	Přehled návrhové části	Obsahuje shrnutí vizí a strategických cílů ve všech tematických oblastech.
	Globální indikátory sociálního vyloučení	Vybrané kontextové indikátory, které nejlépe vypovídají o míře sociálního vyloučení. Doplněny jsou o prognózu pozitivního vývoje.
Tematická část – 6 oblastí	Dlouhodobá vize	Vize je krátký, jednoduchý a výstižný popis žádoucího cílového stavu.
	Strategické cíle	Strategický cíl je obecný, popisuje ty nejzásadnější změny, kterými Plán přispěje k řešení sociálního vyloučení. Doplněn je o zdůvodnění.
	Kontextové indikátory	Uvádí hodnoty ukazatelů, které statisticky popisují situaci v dané oblasti a které lze sledovat v čase.

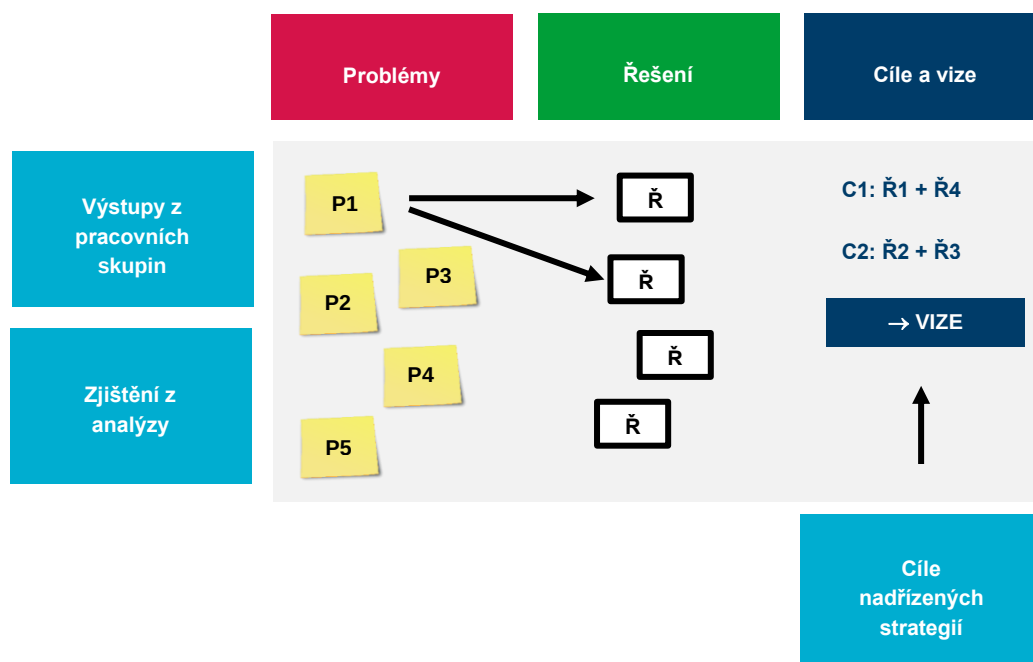
Zdroj: vlastní zpracování

Tvorba vize a strategických cílů

Proces tvorby vize a strategických cílů probíhal v několika etapách, přičemž pro každou tematickou oblast probíhal odděleně.

1. V první fázi byla zpracována **syntetická analýza** obsahující hlavní zjištění a podněty aktérů.
2. Získané informace byly diskutovány s garanty jednotlivých tematických oblastí a převedeny do podoby **problémů**.
3. K navrženým problémům byla formou otevřené diskuze s garanty probírána **možná řešení**. Přihlédnuto bylo také k potřebám definovaným aktéry.
4. Navržená řešení byla následně seskupena do tematicky blízkých celků, z nichž vyplynuly **obecné strategické cíle a vize**.
5. U navržených strategických cílů byl **ověřen soulad s nadřazenými strategickými materiály**.
6. V posledním kroku byly cíle a vize představeny všem zúčastněným aktérům (viz kapitola **Zařazení Plánu v rámci územního celku**), kteří následně dostali příležitost se k návrhu strategických cílů a vizí vyjádřit a ovlivnit tak jejich podobu.

Obrázek 12 Schéma tvorby vize a strategických cílů

Zdroj: vlastní zpracování

Přehled návrhové části

Následující tabulka obsahuje shrnutí vizí a strategických cílů ve všech tematických oblastech. Jednotlivé tematické oblasti jsou v následujících kapitolách dále rozpracovány.

Tabulka 11 Přehled vizí a strategických cílů Plánu

Tematická oblast	Vize	Strategické cíle
1 Bydlení	Domácnosti žijí ve stabilním nesegregovaném bydlení. V případě řešení problémů v oblasti bydlení mají k dispozici odpovídající formu pomoci a podpory.	1.1 Podporovat domácnosti v bytové nouzi při řešení jejich bytové situace 1.2 Předcházet riziku ztráty bydlení 1.3 Rozvíjet kapacity sociálního bydlení
2 Prevence kriminality	Obyvatelé města žijí v bezpečném prostředí. Prevence kriminality a protidrogová prevence jsou integrální součástí zajišťování kvality života ve městě.	2.1 Vytvářet bezpečné prostředí k životu na individuální, komunitní a společenské úrovni
3 Zaměstnanost a dluhová problematika	Občané mají příležitost k získání stabilního zaměstnání s ohledem na jejich individuální potřeby. Občané mají svou finanční situaci pod kontrolou a není jim překážkou k získání a udržení bydlení a zaměstnání.	3.1 Zvyšovat kompetence pro uplatnění na trhu práce a snižovat nezaměstnanost strukturálně ohrožených skupin 3.2 Snižovat počet osob v exekuci a předcházet vzniku této situace

4 Rodina	Děti vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají příležitost naplno využít svůj potenciál.	4.1 Vytvářet bezpečné a podnětné prostředí pro vývoj dětí a mládeže a přispívat ke zvyšování školní úspěšnosti 4.2 Posilovat a modernizovat infrastrukturu sociálních služeb
5 Participace	Občané se aktivně podílejí na sociální změně v komunitě, v níž žijí. Město vytváří podmínky pro zplnomocnění a participaci všech svých obyvatel.	5.1 Zapojovat obyvatele města do řešení problematiky sociálního vyloučení, života komunity a správy věcí veřejných 5.2 Vytvářet prostor ke sdílení zkušeností a informací o tématech sociálního vyloučení
6 Zdraví	Občané žijí déle ve zdraví a je o ně pečováno co nejdéle v domácím prostředí či v komunitě. Je posílena mezioborová spolupráce zdravotního a sociálního sektoru.	6.1 Zvyšovat dostupnost zdravotní péče a mezioborovou spolupráci 6.2 Rozvíjet kompetence v oblastech podpory zdraví

Zdroj: vlastní zpracování

Globální indikátory sociálního začleňování

K popisu stavu u výše uvedených tematických oblastí jsou využity různé typy kontextových indikátorů. Nejpodstatnější z nich jsou označeny jako **globální indikátory sociálního vyloučení**. Tyto globální indikátory slouží k popisu stavu sociálního vyloučení a umožňují měřit jeho vývoj v čase.

Zároveň jsou doplněny o hodnoty vyjadřující realistickou prognózu pozitivního vývoje do roku 2027. Ten vychází z předpokladu, že bude docházet k naplňování vytyčených vizí a strategických cílů. Očekávané hodnoty a trendy byly stanoveny expertním odhadem.

Tabulka 10 Přehled globálních indikátorů sociálních vyloučení

Globální indikátory sociálního vyloučení		
Název a popis indikátoru		
	Výchozí hodnota	Očekávaná hodnota/trend 2027
1	<u>Index sociálního vyloučení</u> je nástrojem sloužícím k měření míry sociálního vyloučení v území. Index se pohybuje na škále od 0 do 30, přičemž 30 značí extrémní míru sociálního vyloučení. K jeho výpočtu se používá pět ukazatelů, k nimž patří podíl osob v exekuci, podíl příjemců příspěvku na živobytí, podíl příjemců příspěvku na bydlení, podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci déle než 6 měsíců a podíl předčasných odchodů ze vzdělávání. V roce 2021 činila hodnota indexu 21, jedná se o nejvyšší hodnotu mezi krajskými městy. V rámci Moravskoslezského kraje zaznamenala vyšší hodnotu například města Orlová, Havířov a Karviná.	
		Pozitivní trend předpokládá snížení hodnoty indexu o pět bodů (o jeden bod u každého ukazatele). Výsledná hodnota bude nižší než 16.
2	<u>Počet segregovaných základních sídelních jednotek (v červené zóně)</u> vyjadřuje, v kolika základních územních jednotkách se vyskytuje velmi nadprůměrný podíl domácností pobírajících příspěvek na živobytí. Údaj vychází z takzvané Mapy lokalit sociálního vyloučení a segregace, která rozlišuje tři typy základních sídelních jednotek rozlišených dle míry zatížení sociálním vyloučením, a to střední (žlutá zóna), vysoká (oranžová) a extrémní (červená).	

	V roce 2020 se na území města nacházelo 11 základních sídelních jednotek s extrémním zatížením sociálním vyloučením , tedy v červené zóně.	Cílem realizace opatření je snížení počtu základních sídelních jednotek s extrémním zatížením sociálního vyloučení (červené zóny).
3	Počet sociálních bytů udává, kolika domácnostem je poskytnuto stabilní bydlení s individuálně nastavenou podporou sociální práce. Vyšší počet dostupných sociálních bytů umožňuje širšímu spektru domácností, aby se stabilizovala jejich životní situace.	
	V 1. polovině roku 2021 se v Ostravě nacházelo 589 sociálních bytů .	Díky plánovaným opatřením se navýší počet sociálních bytů minimálně na počet 700.
4	Počet domácností v bytové nouzi vyčísľuje počet domácností, které žijí v nestabilním nebo nevyhovujícím bydlení. Stabilita bydlení je přitom považována za základní předpoklad sociálního začlenění.	
	Podle dat Platformy pro sociální bydlení z roku 2020 žilo v Ostravě cca 3 100 domácností v bytové nouzi .	Cílem je postupně snižovat počty domácností v bytové nouzi. Do roku 2027 jejich počet poklesne o 500 domácností .
5	Index kriminality vyjadřuje počet spáchaných trestných činů v přepočtu na 10 000 obyvatel. Vyšší hodnota indexu značí zvýšenou míru evidované kriminality v daném území.	
	V roce 2021 dosáhla hodnota indexu 174 . Po Praze se jednalo o nejvyšší hodnotu mezi krajskými městy.	Do roku 2027 dojde k poklesu v umístění mezi krajskými městy.
6	Počet trestných činů spáchaných osobami mladšími 18 let vyjadřuje počet spáchaných trestných činů osobami mladšími 18 let. Trestní zákoník vyžaduje pro pachatele minimální věk 15 let, ale Policie ČR eviduje počet trestných činů u osob 0-18 let.	
	V posledních letech narůstal počet dětí a mladistvých, kteří páchali trestnou činností. V roce 2021 spáchalo trestný čin 161 osob mladších 18 let .	Prevence kriminality cílí na minimalizaci rizikového chování u dětí a mladistvých, což povede k poklesu trestné činnosti u této věkové kategorie.
7	Podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců je dán podílem počtu dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání a počtu osob v produktivním věku. Dlouhodobá nezaměstnanost je považována za významné riziko zhoršující vyhlídky na budoucí uplatnění na trhu práce.	
	V prosinci 2021 byla v okrese Ostrava-město míra dlouhodobé nezaměstnanosti (12+ měsíců) 2,94 % . V Moravskoslezském kraji činila 2,33 % a v ČR 1,29 %.	Realizací aktivit zaměřujících se na dlouhodobě nezaměstnané uchazeče poklesne podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců pod krajskou úroveň .
8	Podíl osob v exekuci vyjadřuje podíl počtu osob v exekuci k celkovému počtu osob starších 15 let. Exekuce je považována za významný faktor sociálního vyloučení a bariéru k získání stabilního bydlení a legálního zaměstnání.	
	V roce 2021 bylo v exekuci evidováno 13,45 % obyvatel starších 15 let. Krajská hodnota přitom činila 9,21 % a celorepubliková 7,41 %.	Zvýšená dostupnost dluhového poradenství a informovanosti obyvatel povede k poklesu podílu osob v exekuci, a to minimálně pod krajskou úroveň .
9	Počet osob v insolenci uvádí počet předlužených osob, které mají schválené a probíhající oddlužení. Oddlužení je jedním z možných řešení předluženosti domácností.	
	Meziročně narůstá počet osob v insolenci. V roce 2021 bylo v Ostravě celkem 4 667 osob v insolenci.	Díky legislativním úpravám, informačním kampaním a poskytovanému dluhovému poradenstvím se zvýší počet osob v insolenci o 500 .
10	Počet dětí odebraných z péče rodičů vyjadřuje počet dětí odebraných z péče rodičů. Dítě může být rodičům či jiným osobám, kterým bylo svěřeno do péče, odebráno pouze na základě právoplatného soudního rozhodnutí. Existuje mnoho situací, kdy bývá dítě v rodině na svém dalším zdárném vývoji vážně ohroženo. Nejčastějším důvodem odebrání bývá zanedbávání dítěte, které může být zapříčiněno nepříznivou sociální situací rodiny.	

	Počet odebraných dětí z péče rodičů v posledních letech dlouhodobě klesá. V roce 2021 bylo v Ostravě odebráno celkem 199 dětí.	Rodinám, kde se nachází dítě, jehož výchova je ohrožena či narušena, by měl Orgán sociálně-právní ochrany dětí ve spolupráci s dalšími institucemi státního i neziskového sektoru nabídnout potřebné poradenské, ambulantní nebo sociální služby, aby umístění dítěte mimo rodinu bylo až tím posledním řešením. Díky realizaci opatření v této oblasti poklesne počet odebraných dětí.
11	<u>Podíl předčasných odchodů ze vzdělávání</u> odpovídá poměru počtu žáků s nedokončeným základním vzděláním při ukončení povinné školní docházky k celkovému počtu žáků, kteří v tomtéž školním roce dokončili povinnou školní docházku. Započítány jsou pouze běžné třídy. Osoby s neukončeným základním vzděláním představují velmi ohroženou skupinu z pohledu sociálního vyloučení, a to jak z pohledu získání dalšího vzdělání, tak uplatnění na trhu práce.	
	Ve školním roce 2020/21 dosáhl podíl předčasných odchodů ze vzdělávání 7,57 %. Tato hodnota byla výrazně vyšší než hodnoty za Moravskoslezský kraj (3,78 %) a ČR (3,29 %).	Ve střednědobém horizontu roku 2027 dojde k poklesu podílu předčasných odchodů ze vzdělávání pod krajskou hodnotu.

Zdroj: vlastní zpracování

1 Bydlení

Vize: „Domácnosti žijí ve stabilním nesegregovaném bydlení. V případě řešení problémů v oblasti bydlení mají k dispozici odpovídající formu pomoci a podpory.“

Pro strategické cíle v oblasti bydlení platí, že jsou rozpracovány v Akčním plánu koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024, případně budou po uplynutí jeho platnosti specifikovány v návazných akčních plánech. Plán sociálního začleňování synergicky doplňuje opatření a aktivity, které jsou řešeny prostřednictvím akčních plánů koncepce sociálního bydlení, a to zejména v oblastech zaměstnanosti, dluhové problematiky či participace.

Strategický cíl 1.1: Podporovat domácnosti v bytové nouzi při řešení jejich bytové situace

Zdůvodnění a popis cíle:

Bydlení představuje základní životní potřebu, zároveň však v České republice, i na území statutárního města Ostravy, žije množství domácností v substandardním bydlení, v pobytových sociálních službách či jsou zcela bez střechy. V bytové nouzi se nachází přibližně 2,5 % obyvatel města, jedná se o různé cílové skupiny – jednotlivce, páry, samoživitelky a samoživitelé, rodiny s dětmi. Jejich nepříznivá bytová situace je často dlouhodobá a nedisponují nástroji, které by ke zlepšení jejich bydlení vedly pouze skrze vlastní úsilí.

Pomoc s řešením bytové nouze má na domácnosti výrazné pozitivní dopady. Data z evaluací systémového projektu MPSV (zapojeno 14 obcí a 2 pražské městské části) a projektů statutárního města Ostravy zaměřených na sociální bydlení zdůrazňují zvýšení pocitu jistoty, spokojenosti a bezpečí, zlepšení zdravotního stavu, ekonomické situace a pozitivní dopady na děti. Naopak neřešení bytové nouze, zvláště pak stane-li se dlouhodobou, má na život členů domácnosti různorodé a komplexní negativní dopady.

Proto je klíčové rozvíjet místní systém sociálního bydlení, respektive prostřednictvím projektů jednotlivých aktérů vytvářet nástroje pomoci, které budou domácnostem v bytové nouzi k dispozici. Strategický cíl rozvíjí místní systém sociálního bydlení a aktivní roli statutárního města Ostravy, zaměřuje se na rozvoj podpory domácnostem v sociálním bydlení formou spolupráce se sociálními pracovníky a dalšími odbornými pracovníky a má záměr vytvořit kontaktní místo pro bydlení či rozvíjet sociálně realitní činnost.

Strategický cíl 1.2: Předcházet riziku ztráty bydlení

Zdůvodnění a popis cíle:

Množství domácností se může potýkat se situacemi, kdy budou mít potíže s hrazením nájemného či energií nebo může být jejich bydlení ohroženo z různých jiných důvodů (např. sousedské vztahy, dodržování domovního řádu).

Skokově rostoucí náklady na bydlení (nájemné, splátky úvěrů, energie) představují pro mnohé domácnosti riziko, které při své eskalaci může vést ke ztrátě bydlení. Dalším faktorem je nevyužívání stávajících nástrojů, např. v podobě příspěvku na bydlení, kde podle dat z roku 2020 jej nevyužívá téměř 80 % seniorských domácností a 60 % domácností s dětmi do 18 let, které by na něj přitom ve výši překračující tisíc Kč měly nárok.

Prevence ztráty bydlení je výrazně efektivnější a levnější než řešení problémů souvisejících s tím, že domácnost bydlení ztratí. Strategický cíl se zaměřuje na snížení rizika ztráty bydlení a nastavení takového prostředí spolupráce jednotlivých klíčových aktérů, v němž by domácnosti neopouštěly standardní bydlení v důsledku situací, které lze zmírnit či eliminovat pomocí využívání existujících

nástrojů. Součástí tohoto strategického cíle je také zajištění pokračující podpory části domácností z předešlého projektu statutárního města Ostravy, kde je identifikovaná potřeba a zájem ke spolupráci se sociální pracovníci.

Strategický cíl 1.3: Rozvíjet kapacity sociálního bydlení

Zdůvodnění a popis cíle:

Pro rozvoj systému sociálního bydlení jsou nezbytné byty, které jsou specifikovány pro domácnosti v bytové nouzi. Na základě dat o počtu domácností, které se s problémy v oblasti bydlení potýkají, a také z údajů realizovaných projektů statutárního města Ostravy a aktivit neziskových organizací vyplývá, že stávající potřebnost kapacit a poptávka po sociálním bydlení je násobně vyšší, než jsou aktuální počty vyčleněných bytů.

Strategický cíl se zaměřuje na navýšení počtu sociálních bytů na území města prostřednictvím využití investičních programů. Záměrem je také pilotovat garanční fond, který je případným nástrojem k eliminaci obav vlastníků bytového fondu, resp. může sloužit k úhradě případných dluhů, které by v souvislosti s užíváním bytu pro účely sociálního bydlení vznikly.

Kontextové indikátory

Tabulka 12 Kontextové indikátory v oblasti bydlení

Název indikátoru	Zdroj	Počáteční hodnota (rok, území)
Počet obecních bytů	Odbor majetkový, Magistrát města Ostravy	12 635 (2021, Ostrava)
Podíl obecních bytů na celkovém bytovém fondu ve městě	Odbor majetkový, Magistrát města Ostravy; ČSÚ	9,5 % (2021, Ostrava)
Počet sociálních bytů	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	589 (1. pol. 2021, Ostrava)
Počet domácností v bytové nouzi	Platforma pro sociální bydlení, z.s.	cca 3 100 (2020, Ostrava)
Počet osob v bytové nouzi	Platforma pro sociální bydlení, z.s.	cca 7 100 osob (2020, Ostrava)
Počet segregovaných základních sídelních jednotek (v červené zóně)	Mapa lokalit sociálního vyloučení a segregace	11 (2020, Ostrava)
Průměrný tržní nájem na 1 m ² obytné plochy	RealityMIX.cz	182 Kč (12/2021, Ostrava)

Zdroj: vlastní zpracování

2 Prevence kriminality

Vize: „Obyvatelé města žijí v bezpečném prostředí. Prevence kriminality a protidrogová prevence jsou integrální součástí zajišťování kvality života ve městě.“

Strategický cíl 2.1: Vytvářet bezpečné prostředí k životu na individuální, komunitní a společenské úrovni

Zdůvodnění a popis cíle:

V Ostravě je po Praze druhý nejvyšší index kriminality, jak vyplývá ze srovnání krajských měst. Ke zlepšení situace je třeba prevenci kriminality řešit na více úrovních – individuální, komunitní (či lokální) a společenské.

Na individuální úrovni je důležité pracovat s osobami, které jsou rizikovější z hlediska páčání trestné činnosti. Jedná se například o děti a mladistvé, kteří jsou či byli v konfliktu se zákonem, o osoby násilné, osoby v nebo po výkonu trestu apod.

Individuálně je třeba pracovat také s osobami závislými a jejich rodinami. Ostrava je vzhledem ke své poloze tranzitním místem pro distribuci psychotropních látek. Zároveň je v posledních letech pozorován nárůst uživatelů těchto látek, přičemž klesá jejich věk. Dále byl zaznamenán nárůst problémových uživatelů alkoholu a případů relapsů uživatelů návykových látek.

Ke zlepšení situace je třeba posílit prevenci a informovanost o příčinách a dopadech závislostí směrem k široké i odborné veřejnosti. Stěžejním úkolem je zajištění kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb na lokální úrovni, včetně zajištění přenosu moderních a ověřených postupů a aktivit, které snižují rizika spojená se závislostmi, podílejí se na snižování prahu adiktologické pomoci anebo nabízejí podporu v průběhu léčby i po ní, a to nejen osobám se závislostí, ale i jejich rodinám.

Další úroveň tvoří obyvatelé a další aktéři lokalit a komunit, jejichž činnost bude propojena. Součástí komunitní prevence kriminality je propojení širokého spektra různých aktérů na místní úrovni, včetně místních obyvatel s policií, kteří spojí své profesní zkušenosti a místní znalost ve prospěch společného úsilí komunity. K významným aktivitám, které se ve městě v této oblasti úspěšně realizují, patří činnost asistentů prevence kriminality, domovníků preventistů či míst pro dialog.

Na celospolečenské úrovni je nezbytné pracovat s celou veřejností, které je třeba poskytovat relevantní informace o preventivních aktivitách či možnostech podpory při vymáhání práva. Neméně důležité je mírnit předsudky a stereotypy, které se ve společnosti vyskytují, a posilovat soudržnost obyvatel.

Kontextové indikátory

Tabulka 13 Kontextové indikátory v oblasti prevence kriminality

Název indikátoru	Zdroj	Počáteční hodnota (rok, území)
Index kriminality	Krajské ředitelství Policie ČR	174,1 (2021, územní obvod Ostrava)
Počet rizikových lokalit	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	13 (2021, Ostrava)
Počet obyvatel rizikových lokalit (součet za jednotlivé lokality)	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	7 380 až 7 880 (2021, Ostrava)
Počet trestných činů	Krajské ředitelství Policie ČR	5 497 (2021, územní obvod Ostrava)
Počet trestných činů spáchaných osobami mladšími 18 let	Krajské ředitelství Policie ČR	161 (2021, územní obvod Ostrava)
Počet udělených alternativních trestů	Probační a mediační služba ČR, Ostrava	647 (2021, Ostrava)
Počet klientů adiktologických služeb	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	2 358 (2020, Ostrava)

Zdroj: vlastní zpracování

3 Zaměstnanost a dluhová problematika

Vize: „Občané mají příležitost k získání stabilního zaměstnání s ohledem na jejich individuální potřeby. Občané mají svou finanční situaci pod kontrolou a není jim překážkou k získání a udržení bydlení a zaměstnání.“

Strategický cíl 3.1: Zvyšovat kompetence pro uplatnění na trhu práce a snižovat nezaměstnanost strukturálně ohrožených skupin

Zdůvodnění a popis cíle: Podíl nezaměstnaných je v Ostravě dlouhodobě nadprůměrný ve srovnání s hodnotami za Moravskoslezský kraj i Českou republiku. Tento stav se odráží v nadprůměrném podílu dlouhodobé nezaměstnanosti, která dosahuje nejvyšších hodnot u osob starších padesáti let a osob s nízkým vzděláním. Dlouhodobá nebo opakovaná nezaměstnanost přitom přispívá k nárůstu materiální a sociální deprivace těchto lidí a ke zvýšení rizika jejich sociálního vyloučení.

Toto riziko se zvyšuje u takzvaně strukturálně ohrožených osob, jež čelí několika překážkám při získání zaměstnání. Jedná se například o osoby po výkonu trestu, osoby s nízkou kvalifikací, dospívající osoby s nedokončeným vzděláním, osoby žijící v sociálně vyloučeném prostředí, osoby s různými typy postižení apod.

Náplní tohoto strategického cíle je vytvářet vhodné podmínky a nástroje, aby tyto osoby mohly najít stálé pracovní uplatnění, které bude co nejlépe odpovídat jejich dovednostem a potřebám, ať už se jedná o zaměstnání na běžném trhu práce či jiné formy podporovaného zaměstnávání, včetně sociálního podnikání.

Strategický cíl 3.2: Snižovat počet osob v exekuci a předcházet vzniku této situace

Zdůvodnění a popis cíle: Přibližně každý sedmý občan Ostravy je v exekuci. Podíl exekvovaných v Ostravě je ve srovnání s krajskou i celorepublikovou hodnotou nadprůměrný a v čase se příliš nemění. Předlužení přitom v mnoha případech vede k sociálnímu vyloučení jednotlivců a rodin, případně k sociálním a zdravotním problémům a ohrožuje základní potřeby dětí. Za jednu z příčin dluhových problémů je považována nedostatečná finanční gramotnost, která je mnohdy způsobena opakováním nesprávných vzorců chování v rodině.

Obsahem tohoto strategického cíle je rozvoj kvalitního a dostupného dluhového poradenství, které napomáhá osobám v exekuci či s jinými finančními potížemi s řešením jejich situace. Důležitá je provázanost na další služby, zejména podporu v bydlení či zaměstnávání. Sdílením aktuálních informací a zkušeností z praxe by měly být podpořeny také všichni důležití aktéři, ať už se například jedná o dluhové poradce, sociální pracovníky či zaměstnavatele. Rozvíjena by měla být finanční gramotnost, a to zejména u dětí, aby došlo k předcházení vzniku předlužení.

Kontextové indikátory

Tabulka 14 Kontextové indikátory v oblasti zaměstnanosti a dluhové problematiky

Název indikátoru	Zdroj	Počáteční hodnota (rok, území)
Podíl uchazečů o zaměstnání	Úřad práce ČR	6,29 % (12/2021, okres Ostrava-město)
Podíl uchazečů o zaměstnání v evidenci 12+ měsíců	Úřad práce ČR	2,94 % (12/2021, okres Ostrava-město)
Podíl uchazečů o zaměstnání se ZŠ nebo bez vzdělání	Úřad práce ČR	20,59 % (2020, okres Ostrava-město)
Podíl uchazečů o zaměstnání 50+ let	Úřad práce ČR	8,42 % (2020, okres Ostrava-město)
Počet exekucí	Exekutorská komora ČR	236 675 (2021, Ostrava)
Počet exekvovaných osob	Exekutorská komora ČR	32 070 (2021, Ostrava)
Podíl exekvovaných osob	Exekutorská komora ČR	13,45 % (2021, Ostrava)
Počet osob v insolvenční	www.mapabankrotu.cz	4 667 (2021, Ostrava)
Podíl osob v insolvenční	www.mapabankrotu.cz	1,96 % (2020, Ostrava)

Zdroj: vlastní zpracování

4 Rodina

Vize: „Děti vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají příležitost naplno využít svůj potenciál. Zázemí a infrastruktura sociálních služeb jsou moderní a šetrné k životnímu prostředí.“

Strategický cíl 4.1: Vytvářet bezpečné a podnětné prostředí pro vývoj dětí a mládeže a přispívat ke zvyšování školní úspěšnosti

Zdůvodnění a popis cíle:

Základním faktorem, který podmiňuje vývoj dětí a mládeže a který lze ovlivnit, je prostředí, ve kterém vyrůstají a tráví svůj čas. Primárně se jedná o rodinné zázemí, kterému je při individuální práci s dítětem třeba porozumět. Narušené rodinné vztahy mohou mít dopad na destabilizaci rodiny, či přispět ke vzniku domácího násilí a závislosti. Toto riziko je vyšší zejména u rodin sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením. Proto je důležité, aby směřovaná podpora, pokud možno, pracovala s rodinou jako celistvým systémem.

Ve městě je nadprůměrný podíl dětí, které odcházejí ze základních škol předčasně, což ovlivňuje jejich další osobní i profesní život. Jedná se o komplexní problém, který je mimo jiné ovlivněn motivací rodičů a jejich životní zkušeností, motivací dětí, školním prostředím apod. Cílem zvolených opatření v tomto strategickém cíli by tedy mělo být zvyšování rodičovských kompetencí, individuální podpora dětí ve vzdělávání a nabídka nízkoprahových aktivit k trávení volného času.

Další opatření by měla usilovat o poskytnutí podpory osobám, které vychovávají děti v náhradní rodinné péči, což je ostatně v souladu s celostátní politikou, jejímž záměrem je deinstitucionalizace péče o ohrožené děti. Podporu v úsilí o ekonomickou stabilitu a samostatnost je třeba také směřovat rodinám pečujícím o děti s různým typem postižení, které se mnohdy ocitají na hraně sociálního vyloučení.

Strategický cíl 4.2: Posilovat a modernizovat infrastrukturu sociálních služeb

Podle zjištění pracovních skupin komunitního plánování je v Ostravě nedostatek volných prostor k poskytování sociálních služeb. Některým poskytovatelům schází technologické vybavení umožňující poskytovat potřebnou péči na dálku či terénní formou (např. informační technologie, automobily apod.).

K poskytování kvalitních sociálních služeb je přitom zapotřebí disponovat funkčním a moderním zázemím i návaznou infrastrukturou. Prostor, v němž se poskytování sociální služby odehrává, by například mělo zaručovat bezbariérovost a být uzpůsobeno tak, aby se v něm klient cítil bezpečně a příjemně. Nezbytné je také dbát na energetické úspory, a to jak s ohledem na ceny energií, tak ochranu životního prostředí. Návazná infrastruktura by měla splňovat vysoké technologické standardy a napomáhat poskytovatelům snižovat bariéry při poskytování služeb.

Kontextové indikátory

Tabulka 15 Kontextové indikátory v oblasti rodiny

Název indikátoru	Zdroj	Počáteční hodnota (území, rok)
Podíl předčasných odchodů ze vzdělávání	MŠMT	7,57 % (Ostrava, školní rok 2020/21)
Počet dětí v náhradní rodinné péči ke konci sledovaného roku	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	1 135 (Ostrava, 2021)
Počet dětí s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou ke konci sledovaného roku	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	264 (Ostrava, 2021)
Počet dětí vedených kurátory pro děti a mládež	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	1 894 (Ostrava, 2021)
Počet dětí odebraných z péče rodičů	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, MMO	199 (Ostrava, 2021)

Zdroj: vlastní zpracování

5 Participace

Vize: „Občané se aktivně podílejí na sociální změně v komunitě, v níž žijí. Město vytváří podmínky pro zplnomocnění a participaci všech svých obyvatel.“

Tematická oblast Participace je **horizontální**, prostupuje tedy všemi tematickými oblastmi. V každé z nich se nacházejí cíle zaměřené na participaci obyvatel či organizací při řešení sociálního vyloučení.

Strategický cíl 5.1: Zapojovat obyvatele města do řešení problematiky sociálního vyloučení, života komunity a správy věcí veřejných

Zdůvodnění a popis cíle:

V Ostravě funguje několik organizací a institucí, které se zaměřují na podporu komunitní práce, jež vede k žádoucímu zplnomocňování obyvatel žijících v sociálně ohrožených lokalitách nebo komunitách. Ukazuje se, že aktivizace obyvatel vede jednak ke zvyšování jejich kompetencí a růstu, ale také pomáhá měnit sociální situaci komunity, v níž tito lidé žijí.

Spolu s tím je důležité, aby se posiloval dialog mezi představiteli komunit a oficiálními institucemi, které mohou spolupráce využít k pochopení potřeb obyvatel a jejich participaci na řešení systémových problémů. K tomu mohou město i městské obvody využívat také stávající participativní aktivity a nástroje (např. participativní rozpočty) a zpřístupňovat je co nejširšímu okruhu obyvatel.

Při spolupráci komunit na společných tématech jsou lokální skupiny místními představiteli vnímány jako rovnocenný partner. Zástupci samosprávy se scházejí s členy komunity a společně řeší problémy v lokalitě a členové komunity jsou zváni a účastní se veřejných aktivit s dopadem na situaci v lokalitě (jednání pracovních skupin, výborů a komisí místních částí, zastupitelstva, veřejná projednávání, osadní výbory).

Strategický cíl 5.2: Vytvářet prostor ke sdílení zkušeností a informací o tématech sociálního vyloučení

Zdůvodnění a popis cíle:

Prvním krokem k aktivní participaci je pravidelná a otevřená komunikace směrem k veřejnosti. Obyvatelům města je třeba zprostředkovat informace o řešeních sociálního vyloučení. Relevantní a včas podané informace totiž omezují vznik konfliktních situací, vysvětlují potřebnost přijímaných opatření, včetně jejich pozitivního dopadu na celou společnost.

Dále město aktivně vytváří prostor, kde pravidelně komunikuje s veřejností a kde se mohou všichni občané včetně obyvatel sociálně vyloučených lokalit vyjádřit, podílet se a aktivně zapojit do rozhodování obce.

Důležité je také sdílení informací mezi aktéry, kteří působí v oblasti sociálního začleňování. Vedle jednostranné komunikace může v odborném kruhu navíc docházet k diskuzi o přijatých opatřeních, výměně zkušeností z praxe či propojení mezi aktéry navzájem, což pomáhá budovat z jednotlivých služeb propojenou síť, která dokáže obyvatelům nabídnout taková řešení, která nejlépe odpovídají jejich aktuálním potřebám.

6 Zdraví

Vize: „Občané žijí déle ve zdraví a je o ně pečováno co nejdéle v domácím prostředí či v komunitě. Je posílena mezioborová spolupráce zdravotního a sociálního sektoru.“

Strategický cíl 6.1: Zvyšovat dostupnost zdravotní péče a mezioborovou spolupráci

Zdůvodnění a popis cíle:

Ostrava je spádovou oblastí pro poskytování zdravotní péče a sídlí v ní mnoho významných zdravotnických institucí. Přesto se řada obyvatel i organizací potýká s nedostatkem kvalifikovaných lékařů z různých oborů. Z tohoto důvodu je důležité do péče o zdraví zapojovat i další relevantní aktéry, zejména ze sociální oblasti, kteří prostřednictvím sociální pomoci zastávají významnou úlohu při komplexní léčbě nemoci.

Konkrétní bariéry nedostupnosti zdravotní péče ani působnost jednotlivých aktérů a možnost spolupráce mezi nimi není v Ostravě dostatečně zmapována. Problém nedostupnosti zdravotní péče je třeba pojmut konceptně a vycházet přitom z dostatečných datových podkladů. Na základě takových informací je možno aktéry působící v oblasti zdraví efektivně propojovat, sdílet navzájem informace a hledat společná řešení.

Strategický cíl 6.2: Rozvíjet kompetence v oblastech podpory zdraví

Zdůvodnění a popis cíle:

Ukazuje se, že přístup ke zdravotní péči je omezenější zejména pro osoby s nižším sociálním statusem, včetně osob bez domova. Tyto osoby často využívají zdravotní péči až v akutních fázích nemoci, což zhoršuje jejich prognózu a zároveň to znamená vyšší náklady na zdravotní systém. Obecným problémem také bývá nedostatečná podpora po залечení, která by měla bránit vzniku relapsů či zhoršení zdravotní situace.

Prevence v oblasti zdraví by se tak měla zaměřit na zvyšování zdravotní gramotnosti strukturálně ohrožených obyvatel, a to již od brzkého dětského věku. Zahrnovat by měla péči o všechny komponenty lidského zdraví, tedy jeho biologickou, psychickou, sociální i spirituální složku. Rovněž je třeba edukovat o zdravotních rizicích (např. kouření, nevhodná strava) a zároveň nabízet možnosti, jak tato rizika snižovat. Důležité jsou rovněž pravidelné preventivní kontroly u příslušného odborníka. Cílem je také po залечení poskytnout nezbytnou podporu vedoucí k dlouhodobému zlepšení kvality života jedince. V případech, kdy je to žádoucí a možné, je vhodné jedinci poskytovat nezbytnou péči mimo institucionalizovaná zařízení, tedy v důstojném prostředí domova či v komunitě.

Kontextové indikátory

Tabulka 16 Kontextové indikátory v oblasti zdraví

Název indikátoru	Zdroj	Počáteční hodnota (území, rok)
Podíl obyvatel 65+ v populaci	ČSÚ	21,15 % (Ostrava, 2021)
Podíl osob pobírajících příspěvek na péči	MPSV, ČSÚ	4,13 % (Ostrava, 2020)
Počet lékařů na 1 000 obyvatel	ÚZIS	8,42 (okres Ostrava-město, 12/2021)
Počet lékařů v ordinacích všeobecného praktického lékaře	ÚZIS	275 (okres Ostrava-město, 12/2021)
Počet lékařů v ordinacích praktického lékaře pro děti a dorost	ÚZIS	67 (okres Ostrava-město, 12/2021)
Počet lékařů v ordinacích stomatology	ÚZIS	239 (okres Ostrava-město, 12/2021)

Zdroj: vlastní zpracování

Implementační část

**Domov jsou všední radosti i
starosti: Mami, už zase ta
pračka skáče... Batmane, dolů!**

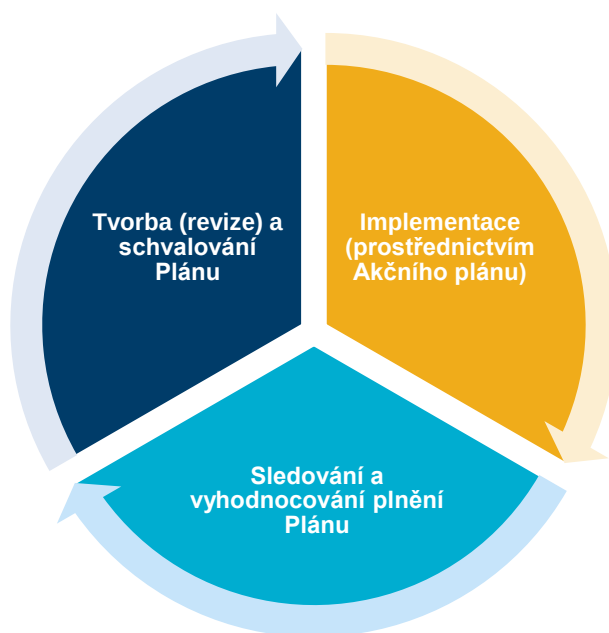
Kristýna, 11 let

Implementační část

V implementační části jsou shrnuty postupy, jakými bude Plán sociálního začleňování Ostrava, 2022-2027 (dále jen Plán) sestavován, naplňován, vyhodnocován a aktualizován. Rovněž jsou v ní popsány struktury a osoby, které se na uskutečňování Plánu podílejí, včetně jejich rolí.

Strategické řízení Plánu se skládá ze **tří základních fází** – tvorby a revize Plánu, implementace prostřednictvím Akčního plánu a vyhodnocování Plánu. Jednotlivé fáze vycházejí jak z Popisu spolupráce, který je přílohou Memoranda o spolupráci, tak ze specifické části Metodiky KPSV 2021+⁵⁸. V další části textu jsou tyto fáze podrobně představeny.

Obrázek 13 Fáze strategického řízení Plánu

Zdroj: vlastní zpracování

Tvorba (revize) a schvalování Plánu

Plán se skládá ze dvou částí. První tvoří **strategicko-koncepční dokument** s platností do roku 2027. V něm jsou popsány dlouhodobé vize a strategické cíle. Druhou částí je **Akční plán**, který stanovené strategické cíle rozvádí prostřednictvím specifických cílů a konkrétních opatření rozložených v kratším časovém období.

Tvorba Plánu

Plán je strategickým materiálem města, jehož tvorba probíhá ve spolupráci s Agenturou. Do procesu jeho přípravy jsou také zapojeni členové Lokálního partnerství a členové pracovních skupin koordinovaných Magistrátem města Ostravy, kterých se problematika sociálního začleňování týká. O systému koordinace Plánu se lze dočíst v kapitole **Zařazení Plánu v rámci územního celku**.

⁵⁸ Informace o metodice dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/kpsv-2021/>

Schvalování Plánu

Návrh Plánu (včetně Akčního plánu) prochází řádným **připomínkovacím řízením**, do kterého se zapojují členové Lokálního partnerství, členové dotčených pracovních skupin, osoby odpovědné za plnění jednotlivých opatření, zástupci města a Agentury. Veškeré podněty jsou zaznamenány do připomínkovacího listu. O vypořádání sesbíraných podnětů jsou navrhovatelé změn vždy písemně informováni.

Výsledný návrh je předložen k projednání Lokálnímu partnerství a Komisi sociální, zdravotní a pro rovné příležitosti Zastupitelstva města Ostravy. Následně Plán **schvalují orgány města – Rada a Zastupitelstvo města Ostravy**.

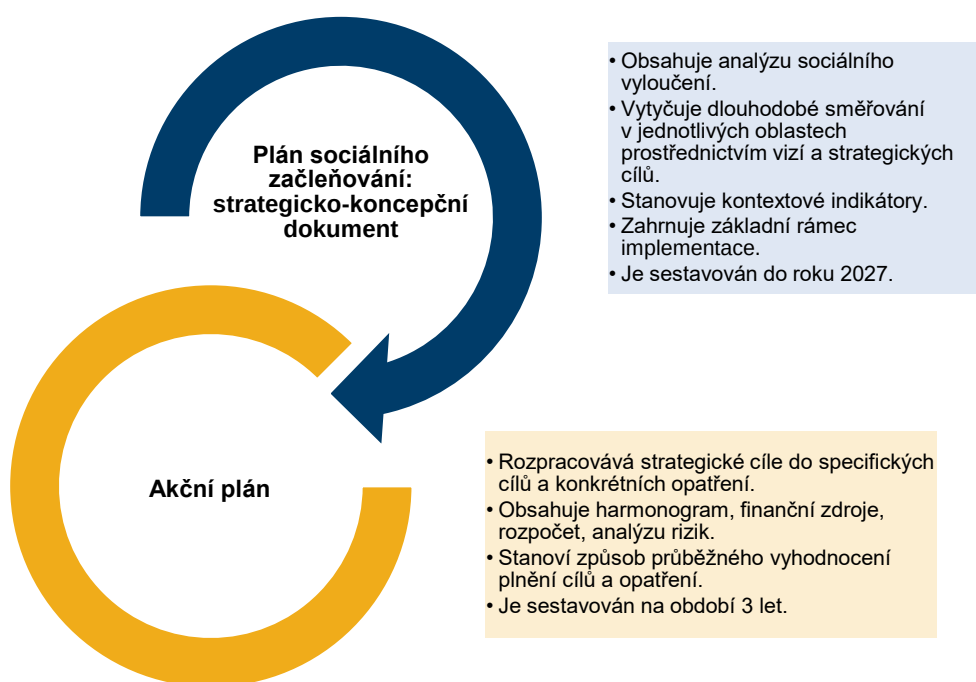
Revize Plánu

Z pravidelného vyhodnocování Plánu může vzejít potřeba dílčích změn. Úpravy stávajícího dokumentu se provádějí formou **revize Plánu**. V případě revize je založen takzvaný změnový list popisující učiněné změny. Ty je nutno projednat se zapojením Lokálního partnerství a schvalovacích orgánů města.

Implementace Plánu

Způsob **implementace (naplňování) Plánu** je detailně popsán v Akčním plánu, který je prováděcím dokumentem konkretizujícím cíle a opatření, odpovědnosti aktérů, finanční zdroje či řízení rizik. Spojitost mezi Akčním plánem a strategicko-koncepční částí Plánu vyjadřuje následující schéma.

Obrázek 14 Popis jednotlivých částí Plánu sociálního začleňování

Zdroj: vlastní zpracování

Sběr projektových fiší

Významnou aktivitou při tvorbě Akčního plánu je **sběr projektových fiší** obsahujících informace o projektových záměrech v oblasti sociálního začleňování. Projektové fiše mohou předkládat zástupci

města, členové Lokálního partnerství či zástupci jiných organizací (např. členové pracovních skupin). Za sběr projektových fiší odpovídá koordinátor sociálního začleňování a lokální zástupce Agentury.

Aby mohly být projektové záměry zařazeny do Akčního plánu, **musejí být v souladu se strategickými cíli Plánu**. Jestliže je tato podmínka splněna, jsou předkladatelé projektových záměrů vyzváni koordinátorem sociálního začleňování ke spolupráci na podobě Akčního plánu. Předkladatel se zavazuje, že bude koordinátora sociálního začleňování **informovat o případných změnách v projektovém záměru**, jakož i o finální podobě svého záměru, a to zasláním aktuální verze projektové fiše před podáním projektové žádosti do konkrétní dotační výzvy.

Sociální služby

Speciální kategorii opatření uvedených v Akčním plánu tvoří sociální služby. Jestliže bude obdrženy projektový záměr naplňující určité opatření **obsahovat rozvoj stávající sociální služby či vznik nové**, musí být tento záměr v souladu s platným komunitním plánem, případně musí být jeho potřebnost uvedena v každoročním vyhodnocení komunitního plánu. Důvodem je zajištění kontinuity ve financování nabízených sociálních služeb na území města. Pakliže nebude tato podmínka splněna, **nebude daný projektový záměr v souladu s Plánem**.

Zároveň platí, že organizace, která v rámci Akčního plánu rozvíjí stávající sociální službu, nebo nabízí službu novou, musí postupovat v souladu s platnou metodikou aktualizace Krajské sítě sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, tj. **požádat o zařazení sociální služby (se statusem optimální) do krajské sítě**.

Sledování a vyhodnocování Plánu

Poslední fází strategického řízení je **průběžné sledování a vyhodnocování Plánu**, které probíhá:

- minimálně 2x ročně na úrovni lokálního pracovníka Agentury, koordinátora sociálního začleňování a zástupce vedení města (z tohoto jednání je veden zápis),
- minimálně 1x ročně na jednání Lokálního partnerství,
- minimálně 1x ročně na setkání partnerů zapojených do realizace Plánu,
- minimálně 1x ročně formou **Zprávy o naplňování Plánu**, která je předkládána na vědomí zastupitelstvu města.

Zpráva o naplňování Plánu obsahuje následující informace:

- aktualizovaný popis charakteristiky sociálního vyloučení na území města včetně indexu sociálního vyloučení,
- aktualizaci kontextových indikátorů za jednotlivé tematické oblasti,
- míru plnění jednotlivých specifických cílů uvedených v Akčním plánu včetně stručného komentáře,
- monitoring dopadů realizovaných opatření (postup monitoringu blíže popsán v Akčním plánu),
- případné návrhy na revize Plánu.

Řídící struktura implementace

Řídící struktura implementace shrnuje role a odpovědnosti jednotlivých osob v návaznosti na popsané fáze strategického řízení Plánu.

Tabulka 17 Schéma řídicí struktury implementace Plánu

Aktéři strategie		Plán sociálního začleňování	
		Tvorba (revize) a schvalování	Sledování a vyhodnocování plnění
Statutární město Ostrava	Koordinátor sociálního začleňování	Organizuje jednání a zajišťuje podklady. Zajišťuje schvalování na úrovni města. Sbírá projektové fiše.	Účastní se průběžného vyhodnocování (min. 2x ročně). Vypracovává zprávu o naplňování Plánu.
	Garanti témat	Garantují obsah po odborné stránce.	Garantují obsah po odborné stránce.
	Rada a zastupitelstvo města	Projednává a schvaluje.	Je obeznamenáno s vyhodnocením prostřednictvím zprávy o naplňování Plánu.
Lokální zástupce Agentury		Nabízí odbornou podporu a konzultace. Zajišťuje schvalování na úrovni Agentury.	Účastní se průběžného vyhodnocování (min. 2x ročně). Podílí se na vypracování zprávy o naplňování Plánu.
Členové Lokálního partnerství		Projednávají a připomínkují návrh Plánu. Přispívají svými záměry k plnění Plánu	Podílejí se na monitoringu dopadů opatření, jestliže přispívají svými záměry k plnění Plánu. Jsou obeznamenáni s vyhodnocením prostřednictvím zprávy o naplňování Plánu.
Místní aktéři mimo Lokální partnerství		Přispívají svými záměry k plnění Plánu. Jsou-li členy pracovních skupin koordinovaných statutárním městem Ostrava, připomínkují návrh Plánu. Přispívají-li svými záměry k plnění Plánu, připomínkují návrh Plánu a aktivně se podílejí na tvorbě Akčního plánu.	Podílejí se na monitoringu dopadů opatření a jsou obeznamenáni s vyhodnocením prostřednictvím zprávy o naplňování Plánu, jestliže přispívají svými záměry k plnění Plánu.

Zdroj: vlastní zpracování

Seznam zdrojů

- Akční plán koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy na roky 2022–2024 *Sociální věci Ostrava* [online]. Ostrava: Statutární město Ostrava, 2021 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://socialniveci.ostrava.cz/wp-content/uploads/2021/12/Akcni-plan-KS-SB-SMO_2022-2024_FIN.pdf (odkaz v textu: Akční plán sociálního bydlení, 2021)
- Analýza inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v České republice. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Analiza_inovativnich_postupu_a_sluzeb_pro_rodiny_a_deti_v_Ceske_republice_2017_.pdf/c8ed1afa-46a2-a4dc-98d1-05420fe8aca8
- GOJOVÁ, Alice. Teorie a modely komunitní práce. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006. ISBN 80-7368-154-4.
- HÁBL, Radek, Lucie TRLIFAJOVÁ, Adam GAJDOŠ, Daniel KOTECKÝ a Jindřich FEJFAR. *Proč je u nás 5 milionů exekucí?: 20 let historie dluhových pastí*. Praha: Centrum pro společenské otázky – SPOT, 2021.
- Koncepce rodinné politiky statutárního města Ostravy na období 2019–2022. *Ostrava* [online]. Ostrava, 2018 [cit. 2022-04-24]. Dostupné z: https://fajnarodina.cz/wp-content/uploads/2021/05/Koncepce-rodinne-politiky-SMO_final.pdf (odkaz v textu: Koncepce rodinné politiky, 2018)
- KUZNÍKOVÁ, Helena a Lena MICHÁLKOVÁ. Prevence kriminality v Ostravě v covidovém roce 2020. In: *Sociální věci Ostrava* [online]. Ostrava, 2021 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/prevence-kriminality-v-ostrave-2020/>
- Mapa nezaměstnanosti* [online]. Centrum pro společenské otázky – SPOT, 2021 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.mapanezamestnanosti.cz/> (odkaz v textu: Mapa nezaměstnanosti, 2021)
- MATOUŠEK, Roman. *Finanční dopady předčasných odchodů ze vzdělávání pro stát a jednotlivce* [online]. Praha: Agentura pro sociální začleňování, 2018 [cit. 2022-03-09]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Financi_dopady_predcasnych_odchodu.pdf
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027. *Vláda České republiky* [online]. Praha, 2019 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Narodni_strategie_2019-2027_fin.pdf
- Ostrava – bezpečnostní analýza za rok 2021*. Interní elektronický dokument. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví Magistrátu města Ostravy, 2021 (odkaz v textu: Bezpečnostní analýza Ostrava, 2021)
- Podkladová analýza pro tvorbu komunitního plánu sociálních služeb. *Ostravská univerzita* [online]. Autorský tým projektu OPTIMKO, 2021 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/projekty/optimko/podkladova-analzya.pdf> (odkaz v textu: Autorský tým Optimko, 2021)
- Příležitost dělá zaměstnance. *Úřad práce ČR* [online]. 2022 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/prilezitost-dela-zamestnance> (odkaz v textu: Úřad práce ČR, 2022)
- RUMPEL, Petr a Ondřej SLACH. Je Ostrava smršťujícím se městem? Is Ostrava a shrinking city?. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 2012, 48(5), s. 859-878.
- Statistiky Exekutorská komora ČR* [online]. Exekutorská komora ČR, 2022 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/> (odkaz v textu: Exekutorská komora ČR, 2022)

Strategický rámec Česká republika 2030. *Úřad vlády ČR* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-07-23]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/>

Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>

Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním v Moravskoslezském kraji na období 2021–2027. *Moravskoslezský kraj* [online]. Ostrava, 2020 [cit. 2022-05-24]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/temata/strategie_dokumenty/strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojenych-se-zavislostnim-chovanim.pdf (odkaz v textu: Protidrogová strategie MSK, 2020)

Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/01-sp-2022-2027-strategie-pk-pdf.aspx>

Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030. *Úřad vlády České republiky* [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-24]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenkyne-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/Strategie-rovnosti--zacleneni-a-participace-Romu-2021---2030---textova-cast_OK.pdf

Strategie sociálního začleňování 2021–2030. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-05-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Strategie+soci%C3%A1ln%C3%ADho+za%C4%8Dle%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+2021-2030.pdf/df1647d-ebf7-efe3-e797-efcf865cb171>

Vybrané potřeby z mapování v ORP Ostrava – aneb „co řekli aktéři sítě“. Interní elektronický dokument. Moravskoslezský kraj, 2021 (odkaz v textu: Mapování v ORP Ostrava, 2021)

Vyhodnocení Strategického plánu sociálního začleňování Ostrava, 2015–2018. *Sociální věci Ostrava* [online]. Agentura pro sociální začleňování, 2020 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://socialniveci.ostrava.cz/wp-content/uploads/2018/09/Vyhodnocen%C3%AD-SPSZ-s-p%C5%99%C3%ADlohami.pdf> (odkaz v textu: ASZ, 2020)

Závěrečná zpráva o plnění cílů a opatření Strategie protidrogové politiky statutárního města Ostravy za rok. *Ostrava* [online]. Ostrava, 2021 [cit. 2022-05-24]. Dostupné z: https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odborny-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/oddeleni-socialnich-sluzeb/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence/oblast-prevence-kriminality-a-protidrogove-prevence/copy_of_VyhodnocenPP2020.pdf (odkaz v textu: Závěrečná zpráva protidrogové politiky, 2021)

Seznam obrazových příloh

Obrázek 1 Schéma spolupráce	9
Obrázek 2 Fáze plánovacího procesu	10
Obrázek 3 Principy tvorby a realizace Plánu	10
Obrázek 4 Schéma aktérů zapojených do spolupráce	11
Obrázek 5 Statutární město Ostrava a jeho městské obvody	19
Obrázek 6 Index sociálního vyloučení v českých obcích v roce 2020	25
Obrázek 7 Mapa podílu UoZ 50+ let v na úrovni okresů v roce 2020	43
Obrázek 8 Mapa podílu uchazečů o zaměstnání se ZŠ a bez vzdělání na úrovni okresů v roce 2020	44
Obrázek 9 Mapa podílu osob v exekuci (přepočteno na všechny obyvatele) na úrovni ORP k 31. 12. 2021	49
Obrázek 10 Mapa indexu zaostávání vzdělávání za sociální situací s daty za ORP Ostrava	56
Obrázek 11 Přehled finančních zdrojů sociálních služeb	76
Obrázek 12 Schéma tvorby vize a strategických cílů	80
Obrázek 13 Fáze strategického řízení Plánu	97
Obrázek 14 Popis jednotlivých částí Plánu sociálního začleňování	98

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v Ostravě k 31. 12. příslušného roku	20
Graf 2 Vývoj věkové struktury obyvatel města Ostravy k 31. 12. příslušného roku	20
Graf 3 Vzdělanostní struktura obyvatel starších 15 let v Ostravě	21
Graf 4 Počet bytů v jednotlivých městských obvodech v roce 2020	28
Graf 5 Podíl obecních bytů na celkovém bytovém fondu ve vybraných městských obvodech v roce 2020	28
Graf 6 Vývoj počtu trestných činů vedených MŘP Ostrava k 30. 9. příslušného roku	33
Graf 7 Index kriminality ve vybraných územních celcích (ČR, MSK, územní obvody krajských měst)	34
Graf 8 Vývoj počtu trestných činů u dětí a mládeže vedených MŘP Ostrava k 30. 9. příslušného roku	35
Graf 9 Vývoj počtu klientů v adiktologických službách na území města Ostravy	36
Graf 10 Podíl UoZ v okrese Ostrava-město, MSK a ČR v prosinci příslušného roku	41
Graf 11 Podíl UoZ v evidenci 12+ měsíců v okrese Ostrava-město, MSK a ČR k prosinci příslušného roku	42
Graf 12 Počet UoZ podle věkových kategorií v okrese Ostrava-město v prosinci příslušného roku	42
Graf 13 Počet UoZ podle dosaženého vzdělání v okrese Ostrava-město v prosinci příslušného roku	43
Graf 14 Deset městských obvodů s nejvyšším počtem uchazečů o zaměstnání v listopadu 2021	44
Graf 15 Deset městských obvodů s nejvyšším podílem uchazečů o zaměstnání v listopadu 2021	45
Graf 16 Podíl osob v exekuci v Ostravě k 31. 12. příslušného roku (v roce 2020 k 4. 3.)	49
Graf 17 Věková struktura osob v exekuci v Ostravě k 4. 3. 2020	50
Graf 18 Počet a podíl exekvovaných osob dle počtu exekucí v Ostravě, MSK a ČR	50
Graf 19 Podíl osob v osobním bankrotu v Ostravě k 31. 12. příslušného roku (přepočteno na obyvatelstvo 18+ let)	51
Graf 20 Počet vyplacených přídávků na děti za průměrný měsíc na 1 000 obyvatel v Ostravě	55
Graf 21 Podíl žáků s nedokončeným základním vzděláním při ukončení povinné školní docházky v Ostravě	55
Graf 22 Vybraná data o úkonech sociálně právní ochrany dětí v Ostravě	57
Graf 23 Podíl a počet obyvatel starších 65 let na území Ostravy	67
Graf 24 Počet a podíl osob pobírajících příspěvek na péči v průměrném měsíci příslušného roku	68

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vazby mezi strategickými dokumenty	13
Tabulka 2 Přehled vybraných výstupů z finální zprávy z monitoringu.....	15
Tabulka 3 Struktura analytické části.....	18
Tabulka 4 Srovnání indexu sociálního vyloučení a příslušných ukazatelů na úrovni města, kraje a České republiky v roce 2021	25
Tabulka 5 Dluhové poradny provozované NNO na území Ostravy	52
Tabulka 6 Počty lékařů v jednotlivých druzích zařízení v okrese Ostrava-město k 31. 12. 2021	65
Tabulka 7 Syntetická analýza hlavních zjištění a potřeb aktérů.....	71
Tabulka 8 Počet sociálních služeb zaměřených na oblast sociálního začleňování dle jednotlivých typů	74
Tabulka 9 Struktura návrhové části.....	79
Tabulka 10 Přehled vizí a strategických cílů Plánu	80
Tabulka 11 Kontextové indikátory v oblasti bydlení	85
Tabulka 12 Kontextové indikátory v oblasti prevence kriminality	87
Tabulka 13 Kontextové indikátory v oblasti zaměstnanosti a dluhové problematiky	89
Tabulka 14 Kontextové indikátory v oblasti rodiny	91
Tabulka 15 Kontextové indikátory v oblasti zdraví	94
Tabulka 16 Schéma řídicí struktury implementace Plánu	100